

Centrul Național de Cultură a Romilor – Romano Kher

Director: Mihai Neașu

Coordonator program „Producția editorială romă”: Crina Marina Morteau

Coordonator volum: Corina Georgiana Păun

Contact:

Splaiul Independenței nr. 202A, etaj 9, sector 6, București

E-mail: secretariat@cncr.gov.ro

Telefon: 021-313 52 11

Fax: 021-313 52 10

Web-site: www.cncr.gov.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

STĂNESCU, VALERICĂ

Fata cu ochii ca mura / Valerică Stănescu ; pref.: Corina Georgiana Păun. - București : Editura Centrului Național de Cultură a Romilor, 2017
ISBN 978-606-94348-5-7

I. Păun, Corina Georgiana (pref.)

821.135.1

Ilustrații coperti: Arhiva personală a autorului Valerică Stănescu

Prefațator: Corina Georgiana Păun, consilier CNCR-RK

Acest volum a fost publicat în 1.000 de exemplare de către Editura Centrului Național de Cultură a Romilor, în cadrul programului „Producția editorială romă” și va fi distribuit gratuit.

VALERICĂ STĂNESCU

FATA CU OCHII CA MURA

Editura Centrului Național de Cultură a Romilor

București

2017

PREFAȚĂ

Valerică Stănescu reprezintă un destin de om pe care cu greu îl uiți dacă îți este povestit. Adesea, o viață obișnuită va fi prinsă, la un moment dat, într-un interval de ani, pe când viața scriitorului rom Valerică Stănescu, după cum menționează și dumnealui, trebuia cuprinsă în cuvinte: „Am iubit atât de mult șatra pentru că am trăit acolo, încât am plecat din ea, ca mai apoi să mă întorc înapoi, să scriu...”.¹

Născut în anul 1944, autorul primește cele mai grele încercări pe care romii din România le trăiau în perioada respectivă. Le trăiește sub semnul norocului omului predestinat să vadă tot...

Romanul „Fata cu ochii ca mura” are o acțiune complex-subiectivă, care descrie viața nomadă a comunității de romi căldărari din România, în perioada de după cel de-al doilea război mondial și o componentă memorialistică care îl plasează în registrul măiestriei lui Ion Creangă.

Cititorul este invitat să îi descopere în scrieri un narator omniprezent care dirijează evoluția personajelor sale ca un regizor universal.

Nu întâmplător, titlul ales cărții este „Fata cu ochii ca mura”, un personaj întruchipat de Vetuța. Ochii de culoarea fructului negru și lucios, „ca mura” ai fetei prevestesc nenorocirea șatrei care se abate asupra oamenilor ei, odată cu alegerea făcută de fiul Bașei Bulibașa. Dinadins este un titlu care dă semne lectorului privind intensitatea desfășurării acțiunii, dar mai ales, de tristeți și doliu la care celelalte personaje sunt damnate.

După cum afirmă scriitoarea romă, Delia Grigore, temele abordate

¹ Valerică Stănescu, București, 2017

în această operă literară sunt numeroase și bine evințiate de către Valerică Stănescu: *familia tradițională de rromi căldărari, statutul bătrânilor, ale căror* vorbe sunt deseori invocate ca soluție pentru dificultățile întâmpinate. Printre alte teme, amintim pe cea a *ierarhiei în comunitatea nomadă*, rolul și statutul bulibașei, simbol al cinstei și corectitudinii, ca ordonator și protector al comunității, dar și ca justițiar în raport cu nerromii, *pe cea a statutului copiilor*, care sunt iubiți și protejați nemărginit; *normele respectului și ale onoarei în șatră* - regulile / normele și factorii de control și de sancțiune socială intra-comunitară sau legile șatrei; *meseria tradițională a rromilor căldărari; medicina tradițională rromă cu leacurile ei naturale și magice* - rolul bătrânelor șatrei în vindecări; *jocurile și bucuriile copiilor; viziunea despre viață și despre moarte a rromilor- bucuria prezentului trăit la maximum; resemnarea înțeleaptă în fața norocului, a destinului*: „Lumea rămâne lume și necazurile rămân necazuri”

Nomadismul este și frumos, ca simbol al libertății, mai ales pentru copiii care nu mai conțin cu joaca, dar și greu, văzut ca un blestem: „Doamne, greu ne-ai blestemat/ Să mergem din sat în sat.”.

Calul este văzut ca membru al familiei rrome pentru că el primește un nume, este iubit și respectat. De altfel, bătutul cailor aduce nenoroc și sărăcie – „Nu-ți bate căișorii, mă, că rămâi sărac pe drum și râd de tine toți din șatră!”, iar cand mor, luați de viitură, cailor li se face pomană ca și oamenilor, iar pomana are rolul să purifice comunitatea, s-o elibereze de blestem și să-i ofere protecție pe viitor, așadar are rol reparator: „Praznicul său, pomana se făceau în șatră, când o vită sau o căruță erau trăznite sau înecate de ape (...) ca să nu se mai întâmple așa ceva în șatra lor și să fugă răul din șatră”.

Este evidențiat *rolul fundamental al mamei rrome în educarea*

fetelor ei în vederea unui comportament corect în căsnicie, dar și responsabilitatea ei în ceea ce privește apărarea fetei după căsătorie, dacă acesteia îi merge rău în viața de soție și de noră. Bătaia nevestei de către bărbatul ei este drastic pedepsită de către bulibașa – „nu-ți mai bate femeia, că-ți bați norocul!”. La fel de dur sunt sancționate beția, furtul, minciuna, înșelătoria, mizeria și lenea; relația de lucru și prietenie dintre căldărari și fierari.

Conflictul exterior al romanului este declanșat de dorința tânărului rom căldărar de a merge la școală, renunțând astfel la responsabilitatea directă asupra șatrei, de a o ajuta să reziste în fața greutăților, fapt care cu greu este acceptat de șatră. Doar timpul are puterea să le rezolve pe toate, iar Vali, personajul principal, are un conflict interior, iscat de următoarea alegere: fie termină școala printre români, fie rămâne alături de fata cu ochii ca mura în șatră, ca moștenitor al Bulibașei. Vetuța, fata cu ochii ca mura intuiește alegerea grea pe care o are soțul său în gânduri și alege fericirea acestuia, îndemnându-l să-și urmeze visul. Ea, fata cu ochii ca mura, hotărăște să fugă la oraș împreună cu Vali și să își controleze propriul destin, aducând astfel șatrei un val de furie, tristețe și resemnare, împingând viețile șatrarilor spre o altă întorsătură decât cea așteptată.: „*L-am găsit, mă, dar nu mai este nimic din noi în el, și-a părăsit șatra, a dat cu piciorul în norocul lui; l-a stricat nevasta lui, s-a făcut doamnă mare, i-a luat Dumnezeu mințile și nu mai știe nici ea ce să mai facă pe lumea asta!* – zise Bașa trist./*Nici nu mai zici că a fost căldărăreasă de-a noastră!* – zise Luba necăjită și ea./*Și ce v-au zis când v-au văzut în Pitești, acolo la ei?* – întreabă Istrate curios./*Ne-au primit ca pe îngerii din cer, dar degeaba, Melo, degeaba, nu i-am convins să se întorcă la noi în Ostroveni!* – zise

mama supărată din cauza nepoțelilor ei.”²

Finalul romanului produce schimbarea unghiului de referință în conștiința șatrei, aducând răbdarea și toleranța necesare șătrarilor bătrâni fața de tinerii care și-au cerut dreptul de a își hotărî propriile destine și experiențe de viață. A rămas ca timpul să ofere celor două generații împăcarea.

Autorul Valerică Stănescu confirmă că rădăcinile nu se usucă repede, iar prin scrierile sale el vrea să lase șatrei și tinerilor romi următorul testament: „Cartea este o viață fără sfârșit.”

Corina G. Păun,
Consilier
Centrul Național de Cultură
A Romilor – Romano Kher

² Extras din romanul „Fata cu ochii ca mura”, București, 2017

PARTEA ÎNTÂI

Mesteacănul era înalt, mai înalt decât credeam noi, copiii. Când m-am uitat la el, vârful lui nu se mai termina în ochii mei, vârful lui zgâria norii cerului.

Câmpia era mare cât vezi cu ochii.

Soarele încerca să urce tot mai sus pe bolta cerului.

Caii înfomețați mușcau cu dinții iarba fragedă din cauza ploii care căzuse peste noapte. Noi gălăgioși ne alergam și ne tăvăleam prin iarbă. Ziua a trecut repede, mai repede decât credeam noi că trece. Soarele slăbea din puterea razelor lui și parcă somnoros se pitea după coama dealului.

Din ce în ce mai mult umbra serii se lăsa peste șatra noastră. Noi, gălăgioșii, mânăm caii spre șatra noastră. Tata lega caii la căruță și noi, copii înfomețați, ne dădeam roată pe lângă vatra focului.

Mamele prăjeau carnea de oaie sau de porc adusă din sat, cumpărată sau pe ghicit. Mă uitam cu lăcomie în căldarea în care se prăjea carnea. Răbdarea nu putea să ne rupă foamea, dar nu aveam ce face, trebuia să așteptăm. Carnea nu se putea mânca crudă. Câinii mârâiau unii la alții, lacomi, care mai de care, să apuce în gură ceva mai mult. Foamea ne dădea brânci să apucăm cu mâna din oală și să mâncăm. Mama ne cunoștea bine, știa că nu mai avem răbdare, se grăbea. Dar graba strică treaba.

– Aveți răbdare, că vă dă acuș mama de-ale gurii! Carnea fierbe și nu mai e mult. Aveți răbdare!

– Mamă, mațele sunt goale, de ieri nu am pus nimic pe limbă. – i-am zis eu supărat.

– Vali, ai răbdare, acum pun masa și să mâncăm tot! mi-a zis mama.

Știa că eu mănânc puțin și îmi stric foamea dacă iau ceva în gură.

Mă uitam la carnea rumenă din căldare și îngھیteam în sec. Doream să mănânc, dar nu aveam ce, eram mulțumit să mănânc o coajă de pâine, dar nu aveam de unde să o iau. Bucățile din oală miroseau a carne prăjită. Eu forțam focul cu surcele uscate și mama amesteca bucatele din căldare. Tata aștepta și el masa de seară, căci lucruse toată ziua și munca îi luase toată vlaga din oase.

– Sigo, Lubo, sigo, căci se culcă copiii!

Cu chiu cu vai mama a pus masa de seară.

– Mamă, eu vreau multă mâncare, fă! Că am multă foame în burtă. Eu mănânc mai mult, să mă satur, mamă.

Odată Bulibașa a râs de vorbele mele, știa că mă laud degeaba, dacă iau în gură ceva, mă satur repede. După ce am mâncat, am intrat în dunele de fulgi și ne-am culcat.

Tata și mama nu s-au culcat, au lucrat la un cazan pe care îl începuseră de două zile. Rumânul voia să fie gata de dimineață ca să-l ia acasă, căci avea mare nevoie de el. Țigăncile din șatră nu terminaseră mâncarea, dădeau zor, dar nu aveau lemne de foc. Unele din ele rupeau lemne din gard căci nu mai aveau răbdare, plângeau copiii lor de foame. Bulibașa le mai certa, dar nu avea ce să le facă. Știau că mâine vor plăti gardul cu vârf și-ndesat.

– Bă, mânca-v-ar puricii să vă mănânce, ne omoară rumânii, mama voastră de răi ce sunteți! – zicea Bulibașa, supărat de frica rumânilor.

Ițalo și Zambila lui au pus pe masă mămăliga galbenă ca lămâia și brânza cu ouă și smântână, au mâncat și s-au îndesat bine, apoi s-au apucat de dragoste în dunele de fulgi.

De dimineață, toți copiii ne-am sculat și răsul și joaca nu ne ieșeau din cap. Știam bine ce avem de făcut.

Bulibașa a luat biciul în mână și s-a dus să vadă paguba făcută de femeile șatrei. A văzut gardul doborât la pământ și lipsa ulucilor furate și puse pe foc, a turbat de supărare, a strâns biciul în mână ca și cum paguba nu era a lui, a venit grăbit și a intrat în șatră.

– Mânca-v-ar puricii de femei proaste! Ați distrus gardul rumânilor! Strângeți-vă catrafusele în căruțe că vă ia bengă! Ne omoară rumânii!

Șatra l-a ascultat și au înhămat caii și au plecat din sat. Dar iată că ulciorul nu merge des la apă și odată și odată se sparge. Când să iasă din sat, sătenii le-au ieșit înainte cu pari, furci și toporașe.

– Mama voastră de țigani! Ne-ați pus gardurile pe foc și fugiți ca niște hoți ce sunteți! Vă omorâm dacă nu plătiți tot ce ați stricat! – au zis sătenii revoltați pe țigani.

Bulibașa își luă căciula din cap și se aplecă în fața sătenilor.

– Plătește Bulibașa tot ce s-a stricat! Oameni buni, plătim tot cât face, dar să nu se verse sânge! Avem copii de crescut, și voi, și noi, omul pe pământ greșește! Eu, Bulibașa, plătesc!

Luă biciul și lovi unde nimeri cu el, în copii, femei și bărbați.

– Care ați furat, mă, că vă omor acum! Care ați furat?

Fapta Bulibașei domoli inimile rumânilor.

– Nu îi mai bate, Bulibașă, că fapta s-a făcut, plătește-ne gardul și plecați sănătoși!

Bulibașa băgă mâna în buzunar și scoase un ghemotoc de bani, plăți rumânilor, apoi șătrarii au dat bice la cai și au plecat nebătuți și nevătămați din sat. Au mers multe sate, au trecut peste multe ape și au tras lângă un cap de pod mare, au făcut corturile și au dat caii la iarbă.

Stoiano râse cum știa el să râdă, băgă mâna în buzunar și veni cu un teanc de bani la cortul Bulibașei și întinse banii către Bulibașă:

– I-ai, mo, Baro Bulibașa! Ia-i, că tare deștept mai ești ! Gorida a

furat ulucile din gard. Ne-ai scăpat, mă, de belea, mâncam toți bătaie de la rumâni!

Bulibașa luă banii, îl lovi cu biciul pe Stoiano și îi dete și Goridei partea ei.

– Să nu mai faceți așa! Ne omoară rumânii.

Frica intră în toată șatra. Stoiano, bătut măr de Bulibașa, luă ulciorul cu țuică, turnă într-un ibric de aluminiu, îl duse la gură și țuica intră în el ca într-un putinei. Gorida plângea, Bulibașa îi crăpase pielea de pe spinare și din rană i se prelingea un sânge roșu-cărămiziu, probabil că femeia avea probleme cu diabetul. Îi plăceau mult dulciurile și mânca zahărul cu pumnii.

– Stăm aici două – trei zile să ne facem marfă de vânzare. Satul e departe și nu ne deranjează nimeni.

Toată lumea s-a apucat de treabă, fiecare lucra pentru el și treaba mergea în șatră. Un cal se umflă de iarbă și din cauza asta îl durea burta. Stăpânul lui știa melicul calului. Îi băgă mâna în nări și îi dete drumul la sânge. Apoi îl alergară să-i circule sângele în el. Calul se uita mereu la burtă și îi era din ce în ce mai rău...

– Moare calul! – se speriau șătrarii.

Au înhămat calul la căruță și au plecat cu calul la un veterinar din sat. Au stat de vorbă cu veterinarul; acesta i-a făcut calului o injecție și calul s-a făcut bine. Și oacheșii s-au bucurat. S-a bucurat și Bulibașa de însănătoșirea calului. Soarele se înălțase sus deasupra capului iar noi, copiii, nu venisem cu caii de la păscut. Tata și mama lucrau mai mult decât toți din șatră. La prânzul mare, mama veni cu de-ale gurii la noi în zăvoi, puse masa pe un prosop și ne îndemnă să mâncăm. Știa că nu am pus nimic pe limbă și știa că ne este foame.

– Luați în gură și nu fiți proști. Mâncarea te face să fii om în viață.

Mama se întristă când văzu că eu nu vreau să pun nimic pe limbă. Brati, cumnatul tatei, cânta și era voios, râdea și cânta de se auzea în toată șatra.

Bașa Bulibașa l-a întrebat:

– De ce cânti și ești vesel, Brati? Că nu ți-a fâtat căteaua mulți căței?

Întrebarea fu destul de grea, dar Bulibașa înțelegea tot din vorbele lor. O lăasă mai moale și își văzu de treaba lui. Brati cântă mai departe, semn că întrebarea Bașei nu l-a deranjat cu nimic. Luă jar din cușniță, aprinse luleaua, scuipea jos în sec un scuipat galben și urât.

Bulibașa s-a dus în cortul lui, iar Luba îi zâmbi, astfel să-l facă pe Bulibașa fericit, lucru pe care îl făcea de obicei când îl vedea pe Bulibașa supărat. Bulibașa a înțeles și tăcu, își roti privirea prin cort, apoi hotărî să-și termine cazanul pe care îl începuse. S-a apucat de treabă.

Brati veni la el să mai schimbe câteva vorbe că se plictisise singur în cort. Bulibașa știa că a venit să-i dea răspuns la întrebare, se opri, lăasă ciocanul din mână jos, pe pământ, și așteptă să vadă ce îi răspunde Brati.

– Bate, mă, bate cu ciocanul! De ce te opriși? Bate! – zise Brati, îngrijorat că îl deranjă pe Bulibașa de la treaba lui.

– Mă, de ce ai cântat și nu mi-ai răspuns la întrebare? De ce ești vesel?

Brati i-a răspuns:

– Mălai am, bani, slavă Domnului, mi-au intrat dolodora în buzunar! De ce să nu cânt eu, Bulibașa? Că și cântecele sunt bune, te mai întineresc o leacă!

Bașa Bulibașa râse și își continuă lucrul. Era gelos când era vorba de mălai și de gologani. Se opri din nou din lucru, luă damigeana de țuică și turnă într-un ibric de aluminiu. Se uită la Brati și îi dădu să bea din ibric. Îi zise încet:

– Banii, bată-i norocul să-i bată! Că mai tot omul aleargă după ei, dar se fac greu, e mai greu decât unei femei atunci când naște un copil.

Brati luă ibricul din mâna lui, se uită în ibric și îl goli din două înghițituri.

– Bună țuică, Bulibașă! Mai toarnă în ibric din damigeană, că-i tare bună țuica de prună, îți ia toate grijile din cap!

Bulibașa îi turnă din damigeană și parcă Brati îi făcu și lui poftă de țuică, ridică damigeana la gură și sorbi cu sete câteva guri bune de țuică. Se înecă și puse grăbit damigeana jos. Mai tuși cât mai tuși și se opri din tuse, căci Luba lui sări cu gura pe el:

– Bei, nu mai băuși, bărbate?! Știi că țuica pe inima goală îți ia mințile! – zise Luba luând damigeana de jos și o piti în căruță. Să tot stea acolo cât o sta!

Bulibașei îi păru rău de damigeană, căci zicea el că abia i se făcuse poftă de băut. Se ridică în picioare și ieși din cort, privi în jur și se gândea în sinea lui că trecuseră două zile și cazanele erau gata.

– E timpul să plecăm în sat! – zise Luba îngrijorată.

Câinii, puturoși de arșița soarelui, dormeau încolăciți cu botul pe labe în ușa cortului. Caii, sături de iarbă, stăteau puturoși la umbra nucului.

– Strângeți în căruțe! Plecăm în sat! – zise Bulibașa, hotărât să plece de acolo.

– Plecăm, mânca-ți-aș, de ce să nu plecăm? – ziseră femeile.

Grăbite, au strâns în căruțe și au plecat spre sat. Șatra a poposit la marginea satului.

Bașa Bulibașa dădu de știre primarului, iar primarul i-a pus în vedere să nu facă rău sătenilor din sat.

– Nu, domnule primar, Bașa Bulibașa e băiat bun! Dacă se întâmplă ceva rău, să-mi razi barba și părul, primare! Dacă se ciordește ceva din sat,

eu răspund!

– Bine, fie și ca tine! Lupul păcălit de oaie! – zise primarul râzând.

Știa că lupul își schimbă părul, dar năravul ba.

Satul era plin de căldări sparte și șatra avea mult de lucru în comuna Vaideieni, o așezare de ciobani, cu oameni gospodari, vrednici și buni la suflet. Cât am stat în comuna lor, mâncam brânză în loc de mămăligă și beam lapte în loc de apă. În șatră era de muncă și voie bună, femeile bătrâne lăiau copiii mici și spălau rufe în râul care cobora din munți, o apă limpede și rece ca gheața. Peste tot în șatră era de muncă și voie bună, veneau babele din sat cu desagii plini, de abia mai mișcau picioarele din cauza bagajelor din spate. Laptele și brânza erau meniul zilei. Câinii sătui și ei dormeau pe sub căruță, obosiți de arșița soarelui; muștele se îngrămădeau pe ei și pe copiii mici care dormeau în corturi; femeile tinere fugeau înaintea babelor și le luau bagajele din spate; vesele plecau cu desagii spre șatră.

– Mamă, vrednică ești tu, fă, mai vrednică decât furnica, alergi toată ziua cât este de mare! – zise Luba către mama ei, bătrâna Tincuța.

– Așa am alergat, maică, să vă fac mari pe tine și pe frații tăi! Și, iacă, acum alerg să vă cresc și copiii voștri.

Eu alergam înaintea ei când se apropia de cort și o întrebam bucuos:

– Babi, mi-ai adus lapte?

Ea mă privea ca și cum m-ar înghiți de drag. Mă mângâia și mă pupa pe obraji. Ochii ei mici sticleau de bucurie și îmi zicea strângându-mă în brațe:

– Ți-am adus, mânca-ți-aș ochii, ți-am adus! Valică al meu, cum să nu-ți aduc eu?! – îmi zicea buni bucuosă de mine atunci când îi ieșeam în cale.

Atunci când intra buni în cort, desfăcea desagi, iar bucata ‘a mai bună, mie mi-o dădea. Eu eram răsfățatul ei. Mâncam cu lăcomie și buni era mulțumită de mine.

Atunci când se ducea buni în sat, se strângeau rumâncele pe lângă ea ca la fântâna de leac, iar în traista bunicii se strângeau toate bunătățile din lume: ouă, mălai, brânză, lapte bătut și lapte dulce. Numai că buni nu putea să le ducă în spinare.

În șatră era zor mare: bătaia și mularea arămii se auzeau din sat. Și lătratul câinilor din șatră era farmecul zilei. Atunci când se apropia buni de șatră, îi alerga mama înainte să-i ia povara din spinare. Și îi zicea din inimă să nu mai aducă în spinare greutate, că îi ajunge cât a strâns și a muncit toată viața ei. Buni Tincuța se uită în ochii Lubei ca și cum i-ar mărturisi dragostea cu care a muncit toată viața pentru copii și nepoți. Baba, transpirată de povara din spate, lămuri vorbele mai dinainte spuse de fiica ei, Luba:

– Așa să moară copiii mei, Lubo, dacă nu am alergat să vă cresc pe voi și acum alerg pentru copiii voștri! Și trec anii peste mine cum trec zilele săptămânii! Și, iaca, baba nu mai poate, își trage sufletul și plămânii să moară, dar nu îmi pare rău că mor, moartea e pentru oameni, nu pentru pietre și stânci!

Luba o privi, se opri în potecă să-și mai tragă baba puțin aer în pieptul ei supt, legat de umerii ei înveliți cu piele, fără carne.

– Mamă, și noi facem ce ai făcut tu, fă, tot pentru copii, că așa am văzut la voi! Și noi ducem viața mai departe până când vom muri și ne va înghiți bunul pământ din care am fost născuți!

Eu eram mic, mergeam în urmă, dar eram atent și discuția lor săpa în mine răni adânci; deși eram o șchioapă de copil, vorbele bunicii au rămas în inima și sufletul meu. Și m-am gândit să le scriu pe alb să rămână o

moștenire pentru urmași.

Pe babă o iubeau și câinii din șatră. Când venea baba din sat, îi ieșea înaintea câinele ei negru ca mura și o lătra ca și cum ar fi întrebat-o:

– Ai adus ceva și pentru mine, babo?

Baba de multe ori se așeza în potecă, desfăcea desagiile, îi azvârlea o bucată de șuncă sau o bucată de mămăligă și îi zicea, miloasă, cum era ea:

– Ia și tu! Îmbucă, Guriță! – că așa îl chema pe câine. Poate ți-o fi și ție foame! Mănâncă și hai să mergem la cort!

Câinele înțelegea limba țigănească ca un om care trăia în șatră. Lătră la babă ca și cum i-ar mulțumi, dădea din coadă și mergea în urma babei spre cort.

– Guriță, Guriță, baba Tincuța ține la câini, căci câinii au apărut-o pe babă! Și sunt buni prieteni ai omului, sunt și ei lăsați de Dumnezeu, pentru mâncare trăiesc.

Au stat o lună în satul Vaideieni, un sat bogat, cu oameni gospodari ce se ocupau cu creșterea animalelor, primăvara plecau cu oile sus pe munte la pășune și veneau toamna cu oile la iernat în sat.

Primarul din Vaideieni se numea Nanu. Se împrietenise cu tata la cataramă. Ba mai mult decât atât, el m-a botezat. Și tata și mama erau finii lui. Veneau el și nașa în cort, mâncau pastramă de oaie, friptă pe jar și beau vin negru ca mura „Puterea Ursului”.

Șatra, ca de obicei atunci când termina de lucru, se muta într-alt sat, unde găsea de lucru și iarbă pentru cai. Șătrarii au înhămat caii la căruțe și le-au dat bice.

– Dii, Bălane, dii! Vom găsi alte sate, vom mânca și vom bea, iar voi, caii și catării, veți paște și veți mânca grăunțe și veți bea apă rece de la izvor.

Caii alergau și tropăitul copitelor se auzea ca niște instrumente cu

sunet plăcut urechilor omului. Au trecut de un sat, au trecut de două sate, au trecut de nouă sate, dar lui Bulibașa nu i-a convenit de ele. Caii obosiți trăgeau cu greu căruțele după ei, iar copiii moleșiți de foame și de sete spuneau de prea multe ori Bulibașei acest lucru. Femeile în căruțe, înfometate și ele, îl condamnau în inimile lor pe Bulibașa:

– Mo, Maro Bulibașa, mo, nu mai merg caii la căruță, abia mai își trag sufletul de foame și de sete. Oprește-te și tu odată! – zise Iorgu luându-și pălăria de pe cap în fața Bulibașei.

Bulibașa, supărat că nu găsi un sat după inima lui, a vrut să îl ia la bici pe Iorgu, dar o lăsă mai moale.

– Fie ca voi, dar nu e bine. Satul e sărac și mor copiii și noi de foame. Dar ce să fac dacă nu mai merg caii la căruță? Intrați în poiană și facem corturile îndată și vom vedea ce și cum vom face. – zise Bulibașa, îngrijorat.

S-au dezhamat caii de la căruțe, caii sforăiau și se tăvăleau în iarbă, le era foame, dar nu puteau să pască din cauza oboselii. S-au aprins focurile în ușa corturilor și se dădea zor să facă ce vor face, să dea la copii mâncare sau mămăligă goală.

Au mâncat, iar focurile s-au stins repede; obosită de drum, șatra a adormit, caii au păscut toată noaptea pe lângă corturi, apărați de câinii din șatră. Nici musca nu putea să intre în șatră fără să o latre câinii din șatra lor.

Comuna în care au tăbărât șatra se numea comuna „Milostea”, o comună așezată mai mult pe văi și dealuri, unde sătenii erau mai sărăcăcioși decât în alte sate. Bulibașa dădu de știre primarului din sat și se întoarse supărat în șatră. Luba știa că Bulibașa era întristat când șatra avea viața mai grea.

Baba Tincuța umbla cu traista pe umăr de dimineața și până seara și se întorcea cu traista goală. Ea, care scotea din piatră seacă apă în comuna

Milostea, aici, vorbele babei nu făceau doi bani. Au stat în Milostea trei zile și treaba nu mergea. Bulibașa se gândea în sinea lui să plece cu șatra în alt sat, dar s-a trezit cu primarul din sat și cu trei jandarmi însoțiți de săteni din sat, venind hotărâți să rupă pe țigani în bătaie. Bașa Bulibașa le-a ieșit înaintea, își luă pălăria din cap și zise cu prefăcătorie:

– Să trăiți, domnule primar și domnilor jandarmi! Cu ce poate Bulibașa să vă fie de folos?

Primarul se uită la el nemulțumit de urare, intră în șatră și zise răstit Bulibașei:

– Ți-am zis, țigane, atunci când ai venit la primărie, să nu îmi dai de lucru?

Bulibașa tăcu, dar nu știa de ce îl acuza primarul. Jandarmii au dat toate lucrurile din șatră peste cap. Bulibașa îl întrebă pe primar:

– Cu ce pot să te ajut, domnule primar?

Primarul tăcu și făcu semn să caute mai departe. Șatra nu știa ce vor sătenii de la ea.

– Domnule primar, ce căutați, cu ce pot să vă fiu de ajutor? Bulibașa poate să vă ajute! Ce căutați?

Primarul, supărat pe Bulibașa și pe șatra lui, înjură pe Bulibașa de mamă, îl luă de piept și îl scutură puțin. Dar Bulibașa era obișnuit cu primarii și cu jandarmii, nu era primul caz cel din satul Milostea. Primarul, foc pe Bulibașa, zise:

– Te faci că nu știi, vulpe bătrână? Șatra a furat o oaie din staulul oilor, tu știi de oaie, dar taci ca vulpea în vizuină!

– Ce oaie, primare? Jur pe barba mea că eu nu știu de nicio oaie furată, domnule primar! Crede-mă că Bulibașa nu știe de nicio oaie furată din sat!

– Taci din gură că te ia mama răului, țigane! Eu știu ce vorbesc, am

dovezi că oamenii tăi furară aseară oaia!

– Să moară copiii mei, primare, crede-mă că nu știe Bulibașa nimic de cârcala asta de care vorbești tu!

– Taci, Bulibașa, taci! Nu toată șatra ta e cinstită, mai sunt și oameni făcători de rele. Nu le pune palma, că nu știi nimic.

– Nu se poate, domnule primar, șatra nu face nimic rău și nici bine fără voia Bulibașei, fii liniștit!

– Țigane, am probe mari, eu știu că oaia e furată de oamenii tăi, ciobanul a văzut când țiganul a luat oaia în brațe și a ieșit cu ea din staul. Câinii l-au lătrat și de frică i-a căzut pălăria din cap. Iată proba cu care dovedesc că ați mâncat oaia. E clar?

Ciobanul scoase pălăria și zise Bulibașei:

– Dacă îl văd, îl recunosc bine. Are barba roșie și e chel în cap. E clar că tu îl știi, dar nu vrei să recunoști, mă!

Ciobanul săltă bâta de salcâm cu care mergea cu oile la câmp ca să-i spargă capul Bulibașei, dar jandarmii și primarul îl opriră.

– Nea Mițoi, nu-ți face dreptate singur! Legea e lege - apără și pedepsește vinovatul!

Ciobanul fu calmat de oamenii legii din sat.

– Bulibașa, te-ai convins că are dreptate ciobanul păgubit? Cheamă-ți oamenii să-i vadă păgubitul, și hoțul va plăti cu pielea lui toată paguba ciobanului.

Bașa Bulibașa s-a uitat la șatră și zise:

– Dacă hoțul e din șatra mea, îl voi pedepsi cu vârf și îndesat ca să nu mai fure cât voi trăi eu Bulibașă pe pământ!

– Nea Mițoi, spune Bulibașei, cum era hoțul îmbrăcat? Poate îl știe Bulibașa mai bine decât noi! – zise primarul încrezător.

– Da! – zise ciobanul. Avea o haină neagră, lungă până la genunchi,

era mic de statură și îndesat. Dacă îl văd, îl recunosc. Și nu greșesc, nu am dat greș niciodată și nici acum nu greșesc, – zise păgubitul.

Bulibașa a înțeles că omul care fură oaia este din șatra lui și zise îngrijorat:

– Mo, sao ciordean? Mă, cine a furat?

Șatra tăcu. Tăcură și jandarmii, așteptau să vadă hoțul și să fie pedepsit. Bulibașa cunoscuse pălăria și, după spusele ciobanului, chemă pe Pitiș în față să-l vadă ciobanul și să fie pedepsit de Bulibașa.

– Pitiș, au orde, mo! Pitiș, vino încoace, mă!

Pitiș făcu câțiva pași înainte spre Bașa, dar ciobanul când îl văzu, făcu ochii mari cât ceapa și a vrut să-l lovească și să-l șteargă de pe fața pământului.

– Mama mă-tii! Tu ești, mă, cioară, tu mi-ai furat oaia! Te omor, nu scapi de mine!

Bulibașa, supărat, îl întrebă pe Pitiș:

– Pitiș, unde e oaia, mă? De ce ai făcut așa?

Pitiș, rușinat, lăsă capul în jos. Știa ce îl așteaptă și ce pedeapsă va primi de la Bașa Bulibașa lui.

– Am mâncat-o, Bulibașă, îmi plângeau copiii de foame. Am mâncat-o! Omoară-mă, sunt în mâna ta! Doamne, fă ce vrei cu mine!

– Lasă-l, Bulibașa, să-l învățăm noi minte! – zise ciobanul supărat.

– Lasă-l, Mițoi, să-l judece cum se cuvine șatra, iar dacă nu vă place pedeapsa, să-l bateți toți pe Bulibașa!

– Iartă-mă, Bulibașă, de foame am furat.

– Fierul roșu în foc te iartă și îți voi arde cu el fața, ca să nu mai furi câte zile vei trăi tu în șatra mea!

Lucrurile s-au liniștit, Bulibașa turbă de supărare, înroși bine un fier în foc, îl legă pe Pitiș de roata căruței și îl însemnă cu fierul roșu pe obraz.

Țiganul, de durere, răcni ca porcul când îi înfigi cuțitul în gât.

– Mamă, fi-mi-ar ziua să-mi fie în care m-am născut! M-am săturat de carne de oaie!

Leșină și din obrazul lui ieși fum și miros de carne de om.

– Așa îți trebuie! – zise Bulibașa. Cine fură, va păți și mai rău! Să ne omoare rumâni din sat din cauza ta! De ce ai furat? N-aveai meserie bună, bănoasă?

Șatra, îngrozită tăcu de frica Bașei.

– Primare, cât să plătim pentru oaie? Ca să terminăm balamucul și să plecăm din sat.

– Eu nu știu cât făcea oaia, ciobanul știe mai bine, că era oaia lui.

– Nea Mițoi, cât pretinzi pentru oaie?

– Două sute de lei, mari și lați. – zise ciobanul, bucuros că țiganul fu pedepsit.

Bulibașa băgă mâna în buzunarul vestei și scoase banii.

– Ia de trei ori mai mult și lasă-mă în plata Domnului, că șatra mea s-a făcut de răs.

Bulibașa plăti, ciobanul luă banii și rumâni plecară. Mulțumit de judecata dreaptă a Bulibașei, primarul i-a zis:

– Mi-ai dat de lucru, ați făcut destule rele în comuna mea. Măine să vă luați tălpășița și să nu mai dați pe aici!

Șatra voia să mai zică ceva, dar și așa în comuna lor muriră toți de foame.

Bulibașei îi plesni obrazul înaintea primarului. Se uită la șatră și toți erau supărați pe Pitiș, din cauza banilor și de tot ce s-a întâmplat în șatra lor. Bulibașa vorbi tare, să audă toți:

– Vă crap capul cu toporul! Dacă mai fură cineva din șatră, vă omor!

– Nu mai furăm, Bulibașa, nu mai furăm! – ziseră toți șătrarii, să-l

liniștească pe Bulibașa lor.

De dimineață șătrarii s-au ținut de cuvânt, au plecat din Milostea în alte sate.

Dar când nenorocirea își arată colții, dinspre răsărit un nor mare amenința șatra lor. Căruțele erau pline de copii cu câini în brațe și păsări de tot felul. Căruțele mergeau în convoi una după alta. Un vânt puternic se năpusti asupra șatrei. Când omul e necăjit, necazul vine tot unde e necaz. Vorba veche din bătrâni: „Necazul vine tot unde inima e rănită de dureri.”. Norii s-au adunat deasupra căruțelor și toți s-au speriat, nu numai de ploaie, dar și de fulgerele care brăzdau cerul în lung și în lat. S-au oprit căruțele, bătrânii au aprins lulelele și le-au tămâiat. Caii și copiii din căruțe erau obișnuiți cu ploaia, cu fulgerele și tunetele care zguduiau temeliile cerului.

– Meras, furtuna ne ia copiii din brațe! – zicea înspăimântată mulțimea, plângându-și în căruță caii și copilașii lor.

Prelatele s-au întins peste cai și peste copiii care stăteau ghemuiți de spaima fulgerelor și a ploii. Un vânt puternic veni cu stropi mari și crengi rupte care izbeau în căruțe și tot ce întâlnea în cale. Turna din cer apă amestecată cu grindină, totul era negură de nu se mai vedea om cu om pe pământ. Câinii urlau înspăimântați și ei de grindina căzută peste ei, chelălăiau și se băgau sub căruțe ca să-și scape viața. Șatra era în pericol mare. Caii stăteau în picioare, acoperindu-și capul de grindina căzută din cer; turna apă de sus cu găleata și veneau șuvoaiele de pe deal, culcând la pământ tot ce întâlnea în cale. Nimic nu-i mai rea decât apa. Cine poate să-i stea în cale?

O căruță care era într-o vale de drum fu luată de apa care nu ierta nimic în cale. Bulibașa sări în ajutor să salveze copiii, i-a scos cu greu din valurile apei, dar caii și căruța fură luate la vale de viitură. Bulibașa fu mulțumit de reușita sa, dar nu a putut salva căruța și caii, care au fost luate

de apă. Fulgerele de foc trozneau și tunau, de spaima lor plâneau șătrarii, știau că nimeni nu le poate salva viața, decât Dumnezeu.

Mama pe mine mă proteja, mai mult decât pe frații mei. Și-a întins corpul peste mine să nu mă lovească grindina care cădea și distrugea tot. Pieptul ei cald mă mângâia și îmi dădea încredere în viață, știam că e mama și mă poate salva de la pieire.

– Totul e bine când se termină cu bine! – a zis Bulibașa, speriat și el de viitura apei turbure din deal, care venea cu repeziciune peste șatra lor. Doar e și el om și oricine este om are frică de moarte.

Mama, mai curajoasă, dar plină de încredere în Dumnezeu, știa că ploaia trece și pietrele rămân. Șatra o va lua cu totul de la început.

– Vom uita și de necazul acesta și orice se vede, nu va mai fi. Ploaia e ploaie și omul e om, mai tare decât ploaia. Nu vă speriați!

Vorbele Lubei i-au mai pus o cană de apă și speranță în Dumnezeu la rădăcina și credința șatrei. De sus de unde vine ploaia, fulgerele din cer parcă se luau la întrecere pe boltă.

Turna ploaia cu găleata și pe drum nu se mai vedeau decât apă și crăci care căzuseră de vântul puternic al furtunii. Un fulger tună de parcă despărți pământul în două. Șatra crezu că totul s-a șters de pe pământ și că Dumnezeu nu îi mai lasă să trăiască. Nimeni nu a mai crezut că se mai trăiește în căruțe. Tata strigă să vadă dacă se mai aude vocea cuiva din șatră.

– Mai trăiți, mo? (Mai trăiți, mă?) – Strigătul lui Bulibașa parcă dădu viață pe pământ.

– Traisaras, Bulibașă! (Trăim, Bulibașă!) – au răspuns cei speriați de fulger.

Bulibașa și-a zis în sinea lui: „Dacă nu am murit acum, nu mai murim niciodată. Dumnezeu, pupa-i-aș curu’, are grijă de noi! Dar noi nu

știm de bunătatea Lui mare!”.

Luba ne mișcă cu mâna să vadă dacă mai trăim sau nu, văzu că noi mai mișcăm și nu suntem loviți de fulger. Se liniști și mulțumi lui Dumnezeu:

– Doamne, Tu ești mare și tare, ne porți de grijă să nu murim în căruță!

Lacrimile din ochii ei cădeau pe noi fierbinți și ne părea rău de ea, dar frica și spaima din noi încă mai erau. Am auzit glasul Bulibașei:

– Nu vă fie frică! Dumnezeu e cu noi, nu moare nimeni din șatră, nu fiți proști! – zise tata, dar mai fricos decât noi era el.

Căruța cu cai care fusese luată de ape nu se mai vedea, apa rupea tot ce întâlnea în drumul ei. Mare noroc am avut că viitura de ape nu era unde se aflau căruțele noastre. Cea luată de apă era chiar pe unde mergea viitura. Nimeni nu și-a dat seama atunci când s-a oprit convoiul de căruțe. Ploaia s-a oprit și norii nu mai erau negri pe cer. Un curcubeu ca o panglică tricoloră apăru pe cer, semn că ploaia a încetat. Șătrarii au dat prelatele grele, pline de apă, la o parte, să vadă cine mai e viu sau mort. Slavă Domnului, nimeni nu era mort în căruțe. Bulibașa a strigat la cei din căruțe:

– A murit cineva?

Și din jur s-a auzit un glas:

– Nu a murit nimeni, Bulibașa! Toți trăim! Nu ne-au omorât grindina, fulgerul și ploaia, Slavă Domnului!

Șatra se învioră. Nimeni nu se dădea jos, apa era mare. Toți vorbeau unii cu alții din căruțe. Bulibașa iar e Bulibașă.

– Bine că s-a terminat ploaia din cer! E bine când e bine. Acum nu mai murim.

Câmpia era plină de apă mare și turbure, recolta era la pământ. Caii și căruța luate de viitura apei erau o pierdere grea pentru șatra lor. În

noaptea aceea am dormit toți în căruțe până dimineată. Bulibașa nu a închis ochii în noaptea aceea. S-a gândit la căruța și caii pe care le luase apa la vale. De dimineată plâneau femeia și copiii ei de căruța și caii lor, pe care le luaseră apa. Parcă blestemul ciobanului cu oaia căzuse peste șatra lor. Apele s-au retras și câmpia a rămas cum era până să dea ploaia din cer. Bărbați, femei și copii au mers să dea de căruța și caii luați de viitură. Femeia păgubită era prima care văzu căruța și caii. Țipă cât o ținu gura când văzu caii îngropați de mîlul apei.

– Mor, Doamne, mor! Ce mi-au făcut mie ploaia și grindina din cer! Au murit căluții mei! Se ținea cu mâinile de cap și căzu jos lângă caii care erau înhămați la căruță, morți, acoperiți de mîl.

Femeile din urmă au venit la ea și au ridicat-o de jos. Toți au plîns de ea și de mila cailor care fură luați de viitură. În căruță nu mai era nimic, apa luase tot și căruța era goală, plină de bolovani și mîl galben lipicios. Plîneam toți de mila cailor, speriați de ce ne vedeau ochii. Tata fu mai curajos, făcu cu mâna la toți să scoată căruța din mîl și caii. Cu chiu cu vai, căruța și caii au fost scoși la mal. Au spălat căruța de mîl și au spălat și caii. Tincuța, bunica mea, tîmâie caii să nu se facă moroi, să vină după șatră să facă rele șatrei și la caii din șatră. Bărbații au făcut o groapă mare și au îngropat caii în ea. Toți plîneau și se uitau în sus la Dumnezeu, despre care credeau că El făcuse rău șatrei și i-a pedepsit din cauză că a furat Pitiș oaia ciobanului și astfel blestemul căzuse peste ei, vinovați și nevinovați.

– Iartă-ne, Doamne! Iartă-ne, Cerule! Dar greu ne-ai pedepsit! – a zis femeia, uitându-se în sus la Dumnezeu ca să-i ceară iertare pentru tot ce a greșit.

– Amar și Cezar, apele v-au luat viața și ne-ați lăsat săraci pe lumea asta! – a zis plîngînd bărbatul căruia i-au murit caii luați de ape.

Gorida și Stoiano au tîmâiat mormîntul unde au fost îngropați caii

și-au plecat supărați, au împins căruța pe drum, au legat-o de altă căruță și au plecat la drum. Vorba vine: „Călătorul e bine să-și vadă de drum”.

Au ajuns într-un sat unde se făcea târgul săptămânal. Satul era ca un fel de orașel, mai toți oamenii se ocupau de negustorie, vindeau și cumpărau – că vorba românului: „Dacă știi să te descurci, în traistă ai bani și nuci”.

Gorida zise către bărbatul ei:

– Mă, noi nu mai avem cai și nu mai avem cort, nu mai avem dune, suntem ca o pasăre pe cracă, toți o să râdă de noi, suntem la mâna lor. O să murim și de foame, și noi și copiii noștri.

Stoiano știa că Gorida lui are dreptate. Intră în cort la Bulibașa. Bulibașa știa bine de păsul lui și că trebuie ajutat.

– Iartă-mă, tu, Bulibașa, plânge Gorida mea! Tu știi bine ce cai aveam și, iaca, cum am ajuns, sărac lipit, lipit! Bulibașa, tu și cu Dumnezeu mă cunoașteți mai bine ca toți!

– Știu, mo, știu, așa e, ca tine, dar cine se poate împotrivi furtunii și ploii? Bine că nu ne-au înecat apele care au distrus tot, mă, știi! Tot grindina a pus la pământ case și acoperișuri învelite. Zic că e bine așa. Dacă muream, cine ne plătea? Zi tu!

Stoiano intrase la Bulibașa cu alt gând, dar bine a zis cine a zis: „Unde dai și unde crapă!”. La mulți, capul stă în pălărie, nu pălăria în cap. De unde să-i dea Bulibașa cai și cort? Timpul le rezolvă pe toate. Bulibașa chemă șatra la sfat. Toți știau de ce îi cheamă Bulibașa lor. Nici ei nu au dormit toată noaptea, le părea rău de cai și de tot ce avea omul în căruța lui, căci mulți nu știu că în căruță e toată averea țiganului, dar Stoiano a pierdut caii, cortul și banii pe care i-a agonisit în toată viața lui. Când s-au strâns, au zis Bulibașei:

– De ce ne-ai chemat, mo, Baro Bulibașa?

– De ce? Voi nu știți de ce?

Toți au strâns bani mână de la mână și au umplut o geantă mare de bani. Bulibașa luă banii și intră cu geanta în târg. Dădu târcoale prin târg și găsi ce voia: doi cai albi ca spuma laptelui. Cozile cailor atârnav la pământ.

– Mai lasă, rumâne!

– Mai pune, țigane!

Au bătut palma și s-a făcut târgul. Bulibașa intră cu caili în șatră. Toți s-au mirat de cai, Stoiano s-a bucurat mult. Gorida luă caili de căpăstru, îi pupă pe frunte și mulțumi Bulibașei, mulțumi tuturor care au ajutat-o cu bani ca să-și cumpere cai și cort.

– Dumnezeu a luat, Dumnezeu a dat! – zise femeia, mulțumită de darul primit.

Legă caili de căruțe și le-a strâns un braț bun de iarbă.

Bulibașa știa că în Cărbunești nu-i vad de făcut treabă și au plecat din târg în alt sat. Pe drum au cumpărat un berbec mare cu coarne mari, răsucite, era gras și plin de putere. L-au suit în căruță, la Gorida, și au mînat caili mai departe. Au trecut dealuri, au trecut ape, au trecut văi și au dat peste un sat mare și cu oameni gospodari. Satul se numea Polovragi, un sat de munte.

Seara s-au întors din sat oacheșii, cu de toate. Focuri mari se ridicau în fața corturilor. Focurile luminau fețele șătrarilor care stăteau în jurul focului. Bulibașa știa ce are de făcut, se ridică în picioare și dezlegă piedica de la picioarele berbecului și zise bucuros:

– Ajutați-mă să tăiem animalul acesta, să facem pomana cailor care au murit de viitura apei, căci așa făceau și bătrânii noștri când li se întâmpla ceva în șatra lor.

Atunci când o vită era trăznită sau înecată de apă, se făcea pomană vitei aceea ca să fugă răul din șatra lor și să nu li se mai întâmple așa ceva.

Iorgu se ridică de lângă foc și făcu cu mâna pe pieptul lui o cruce mare, ca să nu mai pățească așa ceva. Se grăbi să-i dea Bulibașei ajutor să taie berbecul cumpărat de el. Copiii bucuroși de ospăț se îngrămădeau pe lângă foc și priveau jertfa tăiată la gât. Luna și stelele pe cer erau martorii praznicului. Iorgu jupui pielea berbecului și îi scoase toate măruntaiele. Carnea fu prăjită în grăsime, în căldări sau cratițe mari de aluminiu făcute de mâna ștrarilor. O parte din carne fu friptă pe jar. Mămăliga, vinul și carnea au fost puse pe masă. Baba Tincuța tămâie bucatele de pe masă, și toți, înfomețați, au făcut cruce să fie pomană cailor Amar și Cezar. Foamea și setea creșteau și toți așteptau să guste baba Tincuța din tot ce era pe masă, să fie primită jertfa la cer, pomana cailor.

– Să fie primită pomană! - zise Tincuța, bând din sticla cu vin.

– Să fie pomană! – au zis toți, mâncând din tot ce era bun pe masă. Graba era mare, foamea întrecea orice suflet în parte.

– Mă, copii, mă, mâncați, dar nu găsiți că miroase greu? Bată-vă norocu' să vă bată! – a zis așa ca să râdă de copii, știa că le place carnea de oaie.

Bulibașa scuipea jos, dar copiii râdeau și se luau la întrecere cine înghite carne mai multă. Bătrânii au băut mai mult decât au mâncat carne.

– Mă, ziceți să fie pomană la Amar și Cezar! – zise Gorida lăcrimând, dar tot ea zise apoi:

– Dumnezeu ia, Dumnezeu dă! Să-mi trăiască caii aștia și îmi este destul! Doamne ajută!

Făcu cruce și puse bucăți de carne pe masă la părinții și copiii lor.

Bărbații s-au matolit toți, zăceau beți pe jos lângă vatra focului, câinii stăteau pe lângă ei și mâncau vomitătura lor. Țigăncile mai dădeau după ei și câinii mârâiau și se dădeau la ele obraznici și răutăcioși. Intrase dracu' în ei ca și în cei ce băuseră fără măsură. Baba Tincuța luă asupra ei

toată răspunderea praznicului. Luă câteva femei după ea și au strâns pentru Gorida țoale și alte bunuri de care avea nevoie. Căci apa i-a luat tot din căruță și a lăsat-o săracă și muritoare de foame. S-a strâns tot ce s-a strâns și Gorida fu mulțumită de tot ce a primit din partea șatrei.

– Să primească bunul Dumnezeu pomană la morți și la vii, tot ce s-a făcut în seara asta! – zise Luba bucuroasă de tot ce s-a strâns pentru Gorida și copiii ei.

– Doamne, Tu, ne dai nouă pâinea cea de toate zilele și noi dăm celor ce nu au! – zise baba Tincuța, supărată și ea ca și toată șatra pe furtuna blestemată care veni peste ei, neașteptată de nimeni.

Câinii mârâiau unul la altul, se luptau cu oasele rămase de la berbecul jertfit. Târziu în puterea nopții, bărbații s-au sculat și au intrat în corturi, fiecare în cortul lui. Somnul i-a luat repede pe copii și pe bătrânii lor. Focul se stinsese în vatra mare, unde s-a făcut pomana cailor.

Luna lumina pe cer și lumina ei lumina printre prăjini în corturi. Câinii lătrau, erau sătui. Caii oboșiți dormeau și ei în picioare, legați de căruță. Nu după mult timp se crăpă de ziuă, dar șatra încă nu era trezită. Dulăii, mai vrednici decât stăpânii lor, spărgeau în dinți oasele care mai rămăseseră de la praznic. S-a mâncat multă mămăligă și carne, dar și s-a băut mult vin în seara aceea și s-a făcut multă dragoste în corturi. Și țigăncile erau mulțumite de bărbații lor. Mama făcu o rugăciune așa cum era ea obișnuită să facă.

– Acum, Doamne Sfinte, iartă-mă că am păcătuit mult în seara asta, nevrednica de mine! Tu să mă ierți!

Mama, după ce termină rugăciunea, se ridică în picioare și ieși în ușa cortului, se spală pe mâini și pe față. După ce își răcori cu apă ochii, se duse la cai în spatele cortului și îi dezlegă, ca să pască iarbă pe lângă cort. Intră în cort. Tata nu se trezise din somn, băutura și dragostea cu Luba lui i-

au luat toată vlaga din oase. Luba avea chef de vorbă și râdea mult, lucruri pe care le făcea când era mulțumită de soarta ei. Luă cratița din căruță – cu ce a mai rămas în ea – și îl trezi din somn pe Bulibașa ei.

– Ia și mănâncă, că ai băut aseară pe inima goală și iar te doare burta, mă, bărbate, mă! Ia și gustă puțin, că nu dau turcii peste noi în cort!

Bulibașa se uită la ea și râse puțin pe sub mustăți. Ea îi cunoștea râsul. I-a zis:

– De ce râzi, mă, Bulibașa? De ce râzi de mine? Aseară știi că ai făcut cu mine ce ai vrut? Uitași de la mână până la gură!

– Știu, fă, Lubo, știu, dar te-ai mânjit pe nas cu scrum de pe cratiță, de-aia am râs! – i-a zis Bașa Bulibașa.

Luba se spală pe mâini, apoi turnă apă multă în pumni și se spală pe față, ochii ei mari, căprui fură luminați de stropii de apă cu care s-a spălat. Intră în cort, îl luă pe Bulibașa în brațe, îl pupă, apoi lăsă ochii în jos. Fu mulțumită de Bulibașa și Bulibașa de trupul ei. Nu era prima dată când Bulibașa și Luba lui au făcut dragoste amândoi.

Soarele se ridică sus, deasupra corturilor. Caii pășteau iarbă în zăvoi, în zăvoi erau mai mulți cai din șatră care pășteau, și o puzderie de muște se năpusti asupra lor. Ei se apărau cu cozile lor și nu-și găseau astâmpărul, umblau ca niște nebuni, zăpăciți de frica muștelor. Apa mergea liniștită la vale, nimeni nu putea să-i stea în cale. Copiii se piteau după anini și strigau „Cu-cu!” când nu se mai vedeau ascunși, uitaseră de spaima fulgerelor și a morții.

În șatră nu era nimic nou, lumea era lume și necazurile erau necazuri.

Soarele dogorea de sus pe pământ și pământul era plin de aburi din cauza ploii care căzuse peste el. Nădușeala și căldura ne obligau să ne dezbrăcăm de cămăși, să ne lăsăm goi și să sărim în apa tulbure în care ne

bălăceam și râdeam de se ducea gălăgia departe de șatră.

Noi, cei mici, eram băgați la fund în apă de către cei mari, care se credeau vână mai tare decât noi, mai mici și mai slabi decât ei.

Joaca și râsul ne făceau să uităm de foame și de sete. Caii se scuturau de roiul de țăntari și, când se dădeau învinși, se tăvăleau pe jos. În sat nu era nimic nou, părinții nu mai aveau de lucru și foamea, setea sălășluiau în șatră, se văitau toți că nu-i nimeni în sat, oamenii plecau la muncă de dimineață și se întorceau de la câmp seara pe întuneric. Mălaiul în traistă se cam terminase și baba Tincuța se văita că în sat femeile române nu vor să asculte de ea. Sunt sătule de vorbe goale și de minciunile babei.

Au plecat din Polovragi în Vaideieni. Lângă Horezu satul era brăzdat de o apă curgătoare rece ca gheața în timpul verii. Un sat pietros, sat de munte. Oamenii se ocupau cu oitul. Vara plecau cu oile la munte și toamna coborau cu turma din munți în sat, la iernat. Țigani au umblat prin sat și au adus brânză, lapte și mălai. Copiii mâncau brânză în loc de mămăligă, iar în loc de apă beau lapte. Caii, în loc de apă, se adăpau cu zer de lapte.

Primarul din Vaideieni îi iubea mult pe țigani. Era un om gospodar. Bulibașa i-a făcut un cazan mare de țuică la povarna din sat care era a domnului primar. Cât am stat în comună, mâncam șuncă de porc și pastramă de oaie. Tata se împrietenise cu primarul la cataramă, îi zicea „nașule” în sus și „nașule” în jos, iar primarul se bucura mult când se afla în mijlocul șatrei; treabă s-a făcut multă în Vaideieni.

Baba Tincuța descânta la rumâne, lega și dezlega pentru dușmani, fetelor mari le făcea de dragoste ca să le iubească flăcăii. Femeile din Vaideieni veneau la babă ca la fântâna de leac și baba Tincuța abia mai ducea traista în spate încărcate cu de toate. Baba băga spaima în femei și

bărbați; când descânta i se ridica părul în sus, se uita atentă cu ochii ficși în strachina cu tărățe sau mălai, spărgea un ou sau două, le amesteca cu tărățele sau mălaiul din strachină, băga o lingură de sare în aluatul făcut, turna o cană de apă în strachină, apoi se așeza cu capul gol și descânta; porunca să plece răul din curtea femeii:

Drace, cu ochi bulbucăți

Rău la altul să nu faci

Satana, să pleci de aici

Ieși afară prin uluci!

Baba se închina și făcea cruce mare, îi zicea și femeii să se închine cu ochii la apus să nu se mai vadă răul din curtea ei, să se vadă numai lucruri bune și în curte să nu mai fie vite și păsări bolnăvicioase.

– Închină-te, zice baba, și zi după mine: „Babă, să-mi faci de noroc, să plece necazul în foc, dau o găină bătrână, o dau și nu îmi pare rău ca să scap de acest blestem, dau un borcan de untură, tu să pleci din bătătură! Dau un kilogram de brânză, să pleci drace tu din turmă, dau o pătură curată, tu acum să pleci pe poartă, dau și nu îmi pare rău, eu plătesc, nu-mi pare rău”. Zi:

Ptiu!Ptiu!Ptiu!

Un tăciune aprins în foc

Eu descânt pentru noroc

Rațe cu fulgi jumulite

Diavole, să pleci din curte!

Baba descânta și o îndemna pe rumâncă să zică după ea:

Dau tot ce am spus mai sus

Dau și nu îmi pare rău

Să scap curtea de cel rău!

Curcan mare fără fulgi

Drace, tu să pleci acum

Pleacă acum peste hotare

Unde negura e mare!

Când baba Tincuța descânta fetelor și flăcăilor le zicea:

Baba leagă și desleagă

Nicovală și ciocan,

Nu te mai da năzdrăvan!

Ești legat drace pe bani!

Ptiu! Ptiu!Ptiu!

Să pleci din casa ei, drace,

Cuie ți-am bătut în poartă,

Să lași casa dezlegată,

Fata să fie mireasă

Și de nu vei face așa,

De mâini sigur te-oi lega,

Tu să pleci din viața sa.

Tu să nu mai stai în sat

Să lași fetele curate

Și de farmece scăpate,

De farmece dezlegate!

Tincuța era cea mai renumită vrăjitoare din sat și toate spiritele rele fugeau din fața și din calea ei. Baba zicea:

Ești legat cu funii multe

Și cu lanțuri ruginite

Pleacă, drace, nu mai sta,

Nu-i aicea casa ta!

Pentru vrăjile babei rumâncele din sat erau în stare să dea totul din casă; rămâneau cu gura căscată, plângeau și se închinau și îi mulțumeau

babei că le scăpa de lucrurile din casă și de blestem. Când venea baba din sat, se știa că în traista ei găseai ouă, mălai, țuică și vin. Bașa Bulibașa ieșea înaintea babei, baba lăsa traista jos și scotea țuică de prună, bucuria Bulibașei. Luba îl certa pe Bulibașa:

– Mo, iar bei pe inima goală, îți arde mațele în tine, lasă, lasă, nu mai bea, că țuica-i otravă curată...

Bașa Bulibașa se uita la ea supărat și o certa să nu-i mai dea ea sfaturi că știe el ce face. Luba-i spunea:

– Mă, bărbate, mă, tu știi ce ai pățit când ai băut și te-ai îmbătat, arde-o focu' s-o ardă dă băutură, e moarte curată, mă bărbate!

– Dacă mă îmbăt, diseară îți rup oasele, tu ești melicul meu.

Luba a înțeles despre ce era vorba, a râs, dar era și ea mulțumită de Bașa Bulibașa. El luă în mână sticla și o gâlgâi pe gât. Luba întinse mâna, dar fu respinsă cu cotul de bulibașa.

– Lasă-mă, fă, Lubo, să beau, că băutura mă face om.

– OM! Vezi cum vorbești, bulibașă?

– Bașa e bașă, știe ce face, nu dă greș! – zise Bașa furios.

– Fă, mânca-te-ar focul să te mănânce, că rea mai ești, lasă-mă în pace! Nu mă zgândări că te iau la omor!

– Bea, mă, bea, să te vezi și tu sătul...

– Beau, fă, că d-aia muncesc, în groapă mort nu mai beau..., lasă-mă, femeie, lasă-mă, fă, proasto! În pacea mea nu mă supăra!

– Știu că te-ai matolit și nu mai am cu cine să vorbesc, zise Luba supărată.

– Ai zis de moarte?

– Dar cine scapă de ea? – i-a zis Luba.

– Ei, d-aia beau, să mor mai repede!

Bașa Bulibașa luă sticla din mâna Lubei și o duse iar la gură, o

înjumătăți și s-a făcut criță. Luba s-a făcut foc și pară:

– Toată lumea lucrează și Bulibașa-i mort de beat...

Copiii se jucau și stăteau cu caii la iarbă. Se jucau un joc ciudat: se făceau două tabere de băieți și fete care se numeau „caii năzdrăvani”. O fată și un băiat se luau la întrecere cu fata și băiatul din tabăra cealaltă; câștiga acel băiat care avea fete mai multe. Copiii erau așa de veseli și mare haz era atunci când „calul” era mic și fata mai mare decât el, calul cădea jos și fata peste el.

Joaca abia începuse și în șatră era mare hărmălaie, toți alergau către cortul lui Iovan, dar noi, copiii, nu știam nimic de ce alergau cu toții speriați. Am lăsat caii la iarbă, am lăsat joaca și am dat cu toții fuga la Iorgu, unde erau toți adunați. Când am ajuns noi, era prea târziu, cortul și căruța lui Iovan se făcuseră scrum, n-a mai rămas din cort și căruță decât o dâră de fum.

Bulibașa era matol și nu știa ce e cu șatra lui. Focul s-a aprins de la o scânteie ce sărise pe prelata cortului, o mică neatenție făcu pagubă mare. Iorgu și Veta, nevasta lui, se trânteau pe jos și își smulgeau părul din cap de supărare și bietul om voia să zică ceva, dar pierderea era prea mare, iar omul nu mai putea vorbi, se ținea cu mâinile de cap și se tot văita precum un om înjunghiat de durere.

– Am rămas sărac pe lume, focul m-a sărăcit! – striga Iorgu, dar nimeni nu-i putea face rău sau bine, toți erau supărați.

Bulibașa era criță de beat, era speriat și el, dar nu știa de ce, tot bombănea, încurcându-se în limbă, nimeni nu înțelegea nimic din vorbăria lui. Luba se uita la dâra de fum și nu-i venea a crede cât de repede a ars o avere agonisită într-o viață de om, scupă în sân și zise:

– Doamne ferește! Asta se putea întâmpla oricui, dar bunul Dumnezeu ne-a ferit, focul aprins nu iartă nimic, arde tot ce întâlnește în

calea lui; bine că a fost doar atât, focul putea să se întindă și să ne ardă toată șatra, dar bunul Dumnezeu ne-a ferit cu palma lui! – zise Luba supărată.

Iorgu supărat țipa:

– Mor, mamă, mor, de ce m-ai făcut pe lumea asta? Am rămas sărac băț, focul m-a sărăcit, mor, Doamne, mor!

Nenorocirea veni, nu-i ușor să rămâi în câmp fără nimic, așa cum rămase Iorgu și familia lui. A doua zi Iorgu intră în cort la Bulibașa. Bulibașa se scărpină în cap, se gândi la cortul și căruța lui, știa că-i o pierdere mare pentru Iorgu. Luba era în brațele Bulibașei, părul ei era vâlvoi, căci Bașa Bulibașa o mototoli toată noaptea, băutura îi luase toate mințile și Luba fu jucăria lui. Iorgu tăcu, știa că nu era momentul să vorbească cu Bulibașa.

– Iartă-mă, vorbim altă dată, zise Iorgu și ieși rușinat din cort.

Luba se sculă din culcușul ei, se spală cu apă ca de obicei, zâmbi puțin Bulibașei și se duse la Veta. Știa că Veta este supărată. O găsi într-un cort făcut provizoriu din crengi și frunze de anini.

Bulibașa plecă din șatră în sat ca să-i găsească căruța lui Iorgu; după legea lor, toate oalele sparte se sparg în capul Bulibașei. Bașa a umblat toată ziua prin sat, dar atunci când cauți, nu găsești. Seara, rupt de oboseală intră în cort, a stat cât a stat de vorbă cu Luba, apoi se culcă. S-a făcut zarvă mare în șatră, toți știaau că Bulibașa doarme și căutau să-și facă de cap: unii cântau, alții jucau, alții se-njurau vrând să-și arate puterea. Bulibașa dormea, iar mama, Luba, a pus masa pentru noi, copiii: Melo, Tinca și Luludî, ne-am așezat roată în jurul mesei, mama a chemat la masă și pe Iorgu și pe Veta, sora ei. Veta a venit, dar nu a pus nimic pe limbă; durerea-i nu era așa de mică, lacrimile din ochii ei nu se stingeau ușor. Iorgu și Veta stătură cât stătură în cort la Bulibașă, apoi plecară triști la cortul lor de crengi și frunze de anini. În șatră, copiii nu se culcaseră, era prea devreme.

Eu cu frații mei am ieșit și noi afară să ne jucăm.

În șatră era mare gălăgie, unii stăteau roată pe lângă foc așteptând să fiarbă mămăliga, alții se îmbrânceau, alții râdeau. În cortul de lângă cortul nostru începu cearta. Zdrelea veni matolit din sat și o certă pe Lena lui că nu făcuse mâncarea mai devreme.

– Fă, bălăcito, nu știai că ai bărbat? D-aia luă omul muiere, să facă mâncare, nu să stea butoi de varză în casă.

– Taci, mă, fi-ți-ar neamul de răs, nu știi decât să bei și să faci zoale la fâlcii și să dai gură să facă treabă altul în locul tău!

– Dacă mai bei, mă, te las, mă, și n-o să mă mai vezi, mă, și o să te rogi de mine și nu o să te mai ascult, că nu sunt proasta ta.

Zdrelea nu mai putu răbda și o tăvăli zdravăn pe Lena de păr.

– Mă, Zdrelea, mă, tu nu mai ai treabă, ai o gură spurcată, te rîd toți din șatră, nu-ți mai bate, mă, femeia, că-ți bați norocul, de ce ești mofocan?

– Lubo, e o putoare, pute fusta pe ea, pute a brînză de oaie, nu se spală cu luna și nici mâncare nu face, mi-a mâncat ficiații, e proastă, zise Zdrelea, înțepat de limbă.

În cortul de anini, Veta începu să plîngă și glasul ei se duse în toată șatra:

„Doamne, m-ai lăsat săracă

Fără căruță și casă,

Doamne, eu sunt supărată

Fără casă, fără masă”.

Zăvideanca i-a adus o strachină de ciorbă și i-a pus-o în față.

Veta luă o lingură de ciorbă, o înghiți, apoi lăsa lingura jos. S-a gândit la căruța ei și la cortul ei, îi veni rău și căzu pe spate. Țipetele s-au întetit repede:

– Muli, muli, muli!

Vestea s-a dus în toată șatra. Țipetele și groaza au intrat în toți, fugeau, dar se fâstâceau, cădeau unii peste alții. Ba mai mult, întunericul îi împiedica să ajungă la cea care a leșinat. Tincuța deschise gura Vetei cu lingura, celelalte țigănci au turnat oțet pe pieptul Vetei și toate se îngrămădiră asupra ei țipând:

– Na mer, Veto! (Nu muri, Veto!) Femeia deschise ochii și se așeză în capul oaselor.

– Devla, uștili! (Doamne, s-a sculat!)

Veta făcu ochii mari, privi în jurul ei, se miră în sinea ei de lumea din jur.

Luba sări cu gura la Bulibașă, ea lăcrimă, iar Bulibașa înțelese rostul lacrimilor din ochii Lubei.

Bulibașa oftă și se uită în sus:

– Am greșit mult în fața lui Isus Hristos, să ne ierte Sfântul...Șatra izbucni în plâns la vorbele Bulibașei.

– Blestemul a căzut peste noi, iartă-ne, Doamne! – ziceau sătrarii.

Târziu, șatra s-a dus la culcare, supărată pe de-o parte, dar bucuroasă pe de altă parte; oceanului îi vezi fața, dar nu îi vezi fundul. De dimineață, Bulibașa se sculă și plecă, hotărât să găsească căruța în sat. Străbătu satul în lung și-n lat, dar nu a găsit nicio roată de căruță. Întristat și obosit de atâta umblat, a întrebat pe un om care stătea pe un scăunel la poartă, cu ochii-n patru la niște găște, care pășteau pe marginea șanțului.

– Hei, bre, omule, bre! – zise Bulibașa.

– Ce dorești, mă, omule, ce vrei de la mine? – zise țăranul curios.

– Nu știi pe cineva care are căruță de vânzare?

– Căruță?! – se miră țăranul scărpinându-și ceafa gânditor.

Pe loc nu-și aduse aminte, dar până la urmă își aminti.

– După cum mă întrebi și după cum știu eu, aici în sat rumâni n-au

căruțe de vânzare, dar știi un fierar, el are căruțe bune de vânzare, de la el cumpără căruțe toți rumânii din sat.

– Unde, spune la mine și eu mă duc să o cumpăr, că bani am, pupa-ți-aș curu' tău de rumânaș! – zise Bașa bucuros.

– Peste râu în satul ăla, îl vezi, meștere?

– Văd, boierule, văd, mă duc la el, dar de cine întreb în sat?

– De cine să întrebi? Întrebi de Mitroi al Vetii, îl știe tot satul, îi zise rumânul calm.

Bulibașa îi mulțumi omului și plecă înspre casa lui Mitroi al Vetii. Pe drum își aduse aminte de vorbele bătrânului: „...De la el cumpără tot satul, el vinde și în târg căruțe. A întreat din om în om și a ajuns la casa și atelierul lui Mitroi, fierarul.

A strigat din drum, dar fierarul bătea la nicovală și din atelier nu se auzea mai nimic din cauza zgomotului făcut de ciocan.

Bulibașa a îndrăznit și a intrat în curtea fierarului:

– Boierule, băi, ești acasă?

– Intră în fierărie!

– Bună ziua! – zise Bulibașa.

– Bună ziua! – îi răspunse fierarul întinzându-i mâna ca să dea noroc cu el. Și-au dat mâna și au intrat în vorbă despre căruță:

– Vreau să cumpăr o căruță și să scap de necaz, nea Mitroi! În șatra mea am avut un necaz, în ziua mare ne-a ars căruța și cortul, în șatră-i mare necaz. Dacă-mi place căruța, batem palma și „mai lasă, rumâne, mai pune, țigane”, și bem adălmașul!

– Bem, dar să ne înțelegem mai întâi cu prețul; eu am căruță bună, de douăzeci de ani numai căruțe fac, fac și repar căruțe, ba mai vând și în târg, mă cunosc și copiii de meseriaș bun, tot satul să spună dacă sunt sau nu meseriaș bun, eu nu mă laud degeaba...

– Boierule, e o zicală: „Vorba multă, sărăcia omului”, să văd căruța și gata!

Bașa văzu căruța și începură să stabilească prețul:

– Cât vrei, boierule?

– Atât, nu vreau mai mult și gata!

– Eu dau atât, batem palma, bagi banii în buzunarul tău și drumul e al meu.

– Căruța nu pleacă fără atât, zise Mitroi.

– Banii rămân în buzunar și drumul e al meu.

– Bine...sunt de acord! – zise fierarul.

Bulibașa puse banii în palma fierarului și au băut adălmașul, au băut vin negru, puterea ursului. Fierarul înhămă caii la căruță și legă căruța de căruța lui ca s-o ducă în șatră.

Iorgu și Veta, când au văzut căruța, au zis Bașei:

– Dumnezeu să te lumineze, să trăiești mult și să ai grijă de noi, toți amărății.

– Dumnezeu are grijă de noi, sub cerul ăsta liber, să stăpâniți căruța și să aveți grijă să nu se mai întâmple ce s-a întâmplat!

Femeia și bărbatul ei au împins căruța până la cortul lor de anini, mulțumiți de darul primit.

Seara veni peste șatra lor mai repede decât în alte seri, toți erau obosiți și s-au culcat mai devreme. Bașa intră în dunele de fulgi, lângă el se băgă și Luba, femeia lui. Bașa o strânse în brațe. Luba-i pupă barba roșie și mustățile oțelite, care-i acopereau buzele. Bașa se gândi la necazul șatrei lui și își zise: „Nu-i bine să pui la inimă necazul altora, că îmbătrânești mai devreme”, apoi o strânse pe Luba în brațe și femeia simți un fior pe șira spinării, demult voia ea să-l facă pe Bulibașul ei fericit, asta dorea și Bașa, dar acum e momentul, acum e timpul...s-au strâns amândoi în brațe și

obosiți au adormit, nu s-au mai trezit până dimineața.

Bulibașa s-a gândit să plece din sat, că nu mai aveau mălai și iarbă la cai. În șatră se vorbea de mutarea în alt sat, unde caii au iarbă și șatra are de lucru. Brânza și laptele a rămas doar o amintire, totul se uită când se termină. Se zvonea în șatră că vor merge în satul Alimpești, sat destul de departe de satul Vaideeni. Femeile au strâns tot în căruțe și bărbații au înhămat caii la căruțe, copiii se înghesuiau să-și caute un loc mai lejer.

Zdrălea a zis:

– Gata, Leno?

– Gata, gata! – i-a răspuns ea ținând copiii să nu cadă din căruță.

– Dii, mă, dii, hai tată, hai dii!

Caii au pornit la drum, șătrarii gălăgioși mânau caii ca să iasă la drum din câmpia de anini. Caii trăgeau greu, spinările erau biciuite și gălăgia era și mai mare:

– Hai, Bălane, hai nu te lăsa, dii că nu mori, dii acum, dii așa, Mișule, dii!

– Nu bate caii, lasă-i mai încet! – zise Leana îngrijorată.

Au ieșit cu căruțele în drum, drumul era pietros, căruțele mergeau din ce în ce mai greu, bărbații mânau de zor caii, trăgând de zor hăturile cailor spre ei, strigau și loveau fără milă spinarea și pielea cailor.

– Hi și ha de cal, mama mă-tii, hi că nu te omor , hi gloabă, hi, că ți-am dat boabe și mălai, hii, că nu ești flămând!

– Au mâncat, dar apă le-ai dat? – zise Zăvideanca către bărbatul ei, Tomiță.

– De unde apă?...dacă nu le-ai dat – îi răspunse Tomiță.

Femeia se simți vinovată și nu mai spuse nimic, ghemuindu-se ca ariciul așteptând să fie biciuită de bărbatul ei.

– Dacă nu au băut apă, vor bea când îi vom dejuca, vor paște iarbă și

vor bea apă pe săturate, - zise Tomiță.

Femeia fu mulțumită că Tomiță nu-și vărsă nervii pe ea.

– Hiii, bubă rea ce ești, hii că nu a intrat dracul în sac, mai e de mers, hii, bubă rea ce ești! – zise Tomiță îndemnând caii.

Tropăitul cailor se auzea din depărtare, un tropăit plăcut, căruțele mergeau în șir una după alta și șătrarii aveau același gând: să ajungă în satul mult dorit.

Hii la drum, la drum, la drum

La cușnița cu cărbuni!

Bani să aibă mulți țiganul

Când lucrează cu ciocanul!

Au mers, tot au mers, drumul parcă nu se mai termina, urcau și coborau, căruțele scârțâiau de atâta greutate. Țiganii știau doar că trebuie să ajungă unde era ținta lor. După chin, foame și sete, Bulibașa văzu un izvor cu jgheab de lemn cu apă limpede precum cristalul.

– Aici e loc de odihnă pentru noi și apa bună pentru cai, opriți că nu a intrat timpul în sac, opriți să ne mai tragem sufletul că nu ne aleargă turcii, fraților! – zise Bulibașa bătând din palmă.

Au oprit cu toții, au fost mulțumiți de sfatul Bulibașei lor. Soarele era sus, sus pe cer; toți au băut apă rece de izvor, au băut și caii; după aceea mamele și-au scăldat copiii în adăpătoarea izvorului; râsul și bucuria erau în toiul lor, apoi țiganii s-au suit în căruțe și au dat bice la cai, caii șchiopătau, se plictisiseră și ei de atâta drum și de atâtea bice în spinare.

De unde atâta minte la cei cu plete și barbă? Unde-i părul lung, acolo e mintea scurtă și unde e minte scurtă, e și multă nebulie...

– Doamne, dă-le minte la cei ce nu au! Să vadă și ei ce rău e să te bată cineva, când tu nu mai poți să-ți tragi sufletul! – zicea baba Tincuța, supărată pe bărbații care mânau caii și nu gândeau cum trebuie gândit.

Nu da cu parul, când nu mai pot, sunt mut

Sunt și eu un suflet obosit

Când poți să bați, mai bine să ajuți

Eu tac și nu vorbesc, sunt mut!

Iorgu se opri, opri și Bulibașa, opri și Ițalo, nimeni nu întrebă de ce s-au oprit în drum, toți au înțeles că nu mai pot caii să meargă, să mai tragă la căruță...Bulibașa a înțeles că trebuie să dejuce caii, vor face popas până mâine, caii vor paște noaptea și vor mai prinde vlagă. Iorgu deshămə caii și lumină iarba cu un băț de chibrit.

– He, iarbă, avem noroc! Caii au iarbă, noi ne odihnim, slavă împăratului Isus, care ne poartă de grijă.

Bulibașa auzi ce spuse Iorgu și se întări și mai mult în credința sa că Dumnezeu e cu șatra lor.

Bulibașa făcu cortul și intră obosit în duna lui cea mare de fulgi, Luba lui se piti în brațele lui, simți că Luba lui vrea ce el voia de la ea; Luba uscățivă, dar plină de vlagă se arcui deasupra și se prăvăli deasupra lui, mustățile lui roșii oțelite o împiedicau să-i vadă mierea de pe buze. Mai bombăni ea ce mai bombăni, apoi simți un fior care-i răcori inima, căzu plăcintă jos și o luă repede somnul. El, Bulibașa, fu mulțumit de ea. În zori cântă cocoșul în căruță, știa că se crapă de ziuă. Dimineța, Luba se sculă, se așeză în capul oaselor, trupul ei era transpirat de sudoarea lor, dădu perna la o parte, se ridică în picioare și ieși din cort, la aer curat.

– Doamne, iartă-mă, sunt păcătoasă, păcătuii, tu să mă ierți, dragostea e cuțit în inima tuturor...

Intră în cort, luă cofa cu apă, o aplecă și-și turnă apă în pumni, își clăti ochii și obrajii cu apă. Răcoarea dimineții și a apei îi răcoriră trupul cald și transpirat, făcu câțiva pași și intră iar lângă Bulibașa în așternutul

cald și se simți bine. „Nicăieri nu era mai cald decât lângă bărbatul meu” – a vrut să spună încet, dar Bulibașa o auzi, o luă în brațe, îi simți dragostea și o strânse lângă el în brațe.

Po' să plouă, po' să ningă
Eu sîn' lângă bărbatul meu
Zică cine o să zică așa
El este iubirea mea!

– Ce zici, fă, scroafo, fă, Lubo, m-ai descântat...m-ai turbat, m-ai descântat!

– Nu te-am descântat, bașă, tu m-ai vrăjit, pe mine și inima mea, nu pot trăi fără gurița și ochii tăi blânzi, te iubesc mult, bașa.

– Lubo, tu zici așa, dar eu te cred? Tu ești o vulpe cu coada în două părți, lasă-mă să te sărut, Lubo, și gata!

– Nu mă prosti, bașă! Tu știi că nu mă satur de tine, bașă?

– Ieri când eram făcut de țuică, tu cu gura ta ai zis că te-ai săturat de mine, mai știi?

– Urechile tale aud multe, mai ales vorbele rele le pui în cui să se vadă, iar pe cele bune le uiți...Bulibașă, crede-mă, așa e la mine, nu pot trăi fără tine. Eu și tu suntem o brățară în ochii țiganilor.

Afară timpul nu aștepta pe bulibașa șatrei, soarele se ridicase mult, mult pe bolta cerului și toți din șatră au plecat demult cu caii la iarbă. Luba dezlegă caii și le dădu drumul la iarbă. Veta și Lena au râs, știau că ea și Bulibașa s-au trezit târziu.

– Sunt tineri și tinerețea cere tinerețe, cine poate să le țină socoteala, Veto?

– Așa-i, Leno, și noi suntem ca ei și nu ne condamnă nimeni din șatră,

dragostea e în vârful nasului, cine poate să o fure de acolo, sora mea?
- Offf, Veto, of, Zdrelea era brici de bărbierit, niciun bărbat nu-i sta în față,
dar băutura tare bat-o, s-o bată, l-a zăpăcit, mai mult umblă beat noaptea,
crede-mă...decât ziua, soro! Mă oftică, mor!

Mai târziu femeile au strâns tot în căruțe, au înhămat caii la căruțe și au plecat, vorba aceea: „Călătorului îi stă bine cu drumul”.

Căruța Bulibașei era în frunte, căci avea cai mai buni, hățuri noi și căruța șucară, că șefu-i șef. Noi, copiii, nu mai aveam răbdare, am fi vrut să ne alergăm prin iarbă, cum făceam deseori, să nu ne mai săturăm de joacă și să râdem gălăgios, dar asta nu ținea de noi, Bașa Bulibașa hotăra tot și nimeni nu-i ieșea din vorbă.

Satul Alimpești se vedea de departe, Bașa mustăci din mustăți, îi păru bine că nu mai e mult de mers; le-a părut bine și Lubei lui, dar nouă ne-a părut și mai bine nouă, copiilor, care eram copti de soare și lihniți de foame. Am ajuns la marginea satului. Prin sat trecea o apă curgătoare și noi, copiii, ne bălăceam toată ziua. Veneau părinții după noi să ne ia la corturi ca să mâncăm la prânz, căci noi nu ne mai înduram să lăsăm joaca.

N-am stat mult în Alimpești, lumea din sat era sărăcăcioasă și părinții noștri erau tot timpul supărați, caii nu prea aveau iarbă și umblau hai-hui, intrau și distrugau recolta oamenilor. Țigăncile nu aveau lemne de foc ca să facă mâncare și au pus pe foc gardurile sătenilor. Rumânii din sat s-au plâns la primar că țiganii le-au distrus grădinile, lanurile de porumb, le-au făcut varză munca lor. Primarul se înfurie și mai și pe țigani, veni val-vârtej să le dea goană din sat. Bulibașa văzu că rumânii din sat vin spre șatră furioși. Știa ce-i așteaptă, vorba vine: „rău faci, rău găsești”.

– Intrați în corturi! – zise Bulibașa către țigani.

Primarul intră în șatră cu o gură cât o șură, trase de țăruii corturilor, voia să dea foc corturilor, era supărat de reclamația sătenilor.

– Mama voastră și praznicul vostru de țigani spurcați, vă dau foc la corturi, să ardeți de vii, bine a făcut Antonescu că v-a trimis la Bug să muriți acolo, că numai rău faceți oamenilor!

– Doamnă primar, domnule primar, iartă-ne, speriați copiii, doamnă primar!

Primarul supărat foc îi făcu vânt Bulibașei, Bulibașa se împiedică de un țăruș de cort și căzu rău.

– Meras! (Murim) – zise Bulibașa către țigani.

– Eh, dacă-i vorba de bătaie, facem bătaie! – ziseră țiganii supărați că Bulibașa lor fu atât de rău îmbrâncit.

– Ori noi, ori voi! – strigară țigăncile săltând copiii mici să lovească pe rumâni cu ei.

– Ce-am făcut, mă, linge-mi-ai p... și noi avem bâte ca voi, hai, care pe care!

Primarul se potoli, văzu că nu o scoate la capăt cu țiganii, le ordonă să plece din comuna lui:

– Plecați acum, mama voastră de spurcați, voi sunteți mari și tari, distrugeți cu caii voștri munculița oamenilor!

– Doamnă primar, domnule primar, paguba se plătește, să trăiți, Bulibașa are bani, nu ne mai speriați copiii, copiii plâng și mor de frică...

– Doamnă primar, n-am căzut din cer, suntem oameni, ne înțelegem, plătim și plecăm...să trăiți, nu ne faceți rău!

Bulibașa-și luă căciula din cap și îngenunche în fața primarului.

– Mă, ce am vorbit cu tine, țigane?

– Mă, nu ți-am zis să nu superi oamenii din sat cu caii și cu oamenii tăi? Nu ți-am zis, mă, așa?

– Una-i vorba, alta-i fapta, primare, am greșit, iartă-ne, plătim tot și plăcăm...

– O să plățiți cu vârf și îndesat, vă luăm căruțele și caii la primărie și voi să plecați fără cai și căruțe, zise primarul supărat.

– Nu ne lua casa, domnule primar! Unde mai dorm puradeii, domnule primar?

– Dar, când ați făcut rău oamenilor, n-ați știut că nu e bine?

– Domnule primar, copiii s-au scaldat în râu și au uitat de cai și iaca, ce tărăboi a ieșit...

– Să trăiți! Cât face paguba?

– Paguba, e munca oamenilor, ați distrus-o voi puturoșilor!

– Dăm bani cheși și plăcăm...

– Băi, puturoșilor, oamenii nu mănâncă bani la iarnă, bă, nătărăilor, gândiți cu capul, nu cu fundu'!

– Nea Costică, cât costă, bre, paguba făcută de țigani?- întrebă primarul.

– Bani! – zise rumânul necăjit.

– Bani am și eu, da la iarnă ce mă fac? Am vite, ce le dau să mănânce, cu ce să trăiesc? Cu ce le scot din iarnă?

– Boierule, plătește Bulibașa, mânca-ți-aș fundu', ia de aici banii cât costă și mai îți dă Bulibașa și un cazan de aramă de făcut țuică.

Făcură târgul și au căzut la pace, dar primarul văzu paguba mare și zise Bulibașei:

– Paguba e mare, mai pune peste bani și căruța și caii ăștia, ca să fie chit.

– Caii mei și căruța mea nu o plătește tot satul cu primăria ta cu tot, primare!

– Domnule primar, numărați fir cu fir și vedeți câți porumbi au mâncat caii și...Bulibașa plătește, nu-i greu de socotit, eu plătesc și gata.

Bulibașa-și scuipe în palmă, băgă mâna în buzunarul de la vestă și

scoase un ghemotoc de bani, îl aruncă jos, luă în brațe cazanul, îl trânti de pământ și zise:

– Devla, jungalo primari! (Doamne,rău primar e ăsta!)

– Primare, dacă nici așa nu-i bine, atunci murim aici cu toții și gata! – zise Bulibașa.

– Murim, Bulibașă! – au zis țiganii hotărâți.

– Murim cu rumânii în brațe, ori la bal, ori la spital, ori ei, ori noi!

– Nu, nu-i bine așa, tot cu vorbă să facem pace! – au zis rumânii din sat.

Rumânul luă banii de jos, îi azvârli în cazan, luă cazanul la spinare și plecă cu el înspre sat. Primarul fu mulțumit că rumânul a fost despăgubit, lăsa pe șătrari să plece unde vor vedea cu ochii. Când au intrat în satul vecin, primarul și jandarmii i-au așteptat la intrarea în satul lor.

– Dați-i drumul, să nu călcați iarba și nici picior de țigan să calce în satul meu, că vă dau foc! Ați auzit?

– Nu stăm, domnule primar, nu stăm, dar eu ce ți-am greșit și ție, domnule primar?

– Cu nimic, dar nu vreau să stați în comuna mea, e clar?

– Clar, domnule primar, e clar.

Bulibașa se gândi: „la cel nepoftit îi stă bine cu drumul”.

Au dat bice la cai și au mers, au mers, să nu le mai știe nimeni de urmă.

Seara au tăbărât la marginea pădurii și au deshămat caii să pască iarbă; caii s-au tăvălit în iarbă și femeile au făcut ce-au putut d-ale gurii. Foamea îi răzbiise pe toți, fie mare, fie mic. Au mâncat, au băut apă din gărlă, apoi femeile și copiii au adormit. Bărbații au stat cu caii la iarbă toată noaptea, târziu în zori au făcut schimb cu femeile lor. Caii nu mai stăteau la păscut, au venit la căruțe; femeile s-au bucurat și au venit și ele de pe câmp

și au legat caii de căruțe și au intrat și ele în dune lângă copiii și bărbații lor. Unele aveau chef de iubit, altele aveau chef de dormit. Câinii lătrau legați de căruțe și nu lăsau copiii să doarmă.

– Taci, Guriță, taci, lasă copiii să doarmă! Nu fii prost, nu mai lătra degeaba! – i-a zis Tincuța.

Câinele tăcu, ascultă de glasul babei și adormi sub căruță. Timpul trecu repede, deși soarele se ridicase sus, oamenii nu s-au sculat. Baba Tincuța se sculase de mult și mai dădea târcoale șatrei. Baba avea voință, dar puterile o slăbeau. Tincuța se gândi la tinerețea ei și se întristă, apoi își zise supărată: „orice cal ajunge gloabă”, nimic nu-i nou în șatră, oamenii îmbătrânesc, dar gândul nu îmbătrânește niciodată. Se gândi la moșul ei când o strângea în brațe și când nu se mai sătura de sărutările lui vara și iarna.

– Doamne, ce vremuri erau atunci și ce oameni sunt acum! Oamenii erau mai buni și viața mai ușoară, dar acum oamenii sunt mai răi și viața-i tot mai grea, of Doamne, of...of, Doamne, mor copiii ăștia de foame, dacă au rumâni, avem și noi.

Baba intră într-un lăstăriș și se pișă galben fierbinte, se crăcăna și se uită printre picioarele ei subțiri și fără carne pe ele, bombăni, nemaștiind ce să zică, veni la căruță și făcu focul în vatră. Focul s-a întezit repede, baba se încălzi puțin, apoi scuipă mare galben și aprinse luleaua. Nu era departe de cortul Bulibașei; Luba se sculă și ea din așternut și veni lângă foc la babă și vorbi cu ea:

N-ai somn, bibie, n-ai somn? N-ai închis un ochi...

Lubo, nu pot să dorm.

Baba se bucură că Luba veni la ea la foc, că nu avea cu cine să stea și ea de vorbă. Baba dădu gură la Bulibașă:

– Ce, mo, ce facem? Murim aici, mor copiii de foame.

– Bașa se ridică în picioare și strigă la țigănie să strângă tot în căruțe și să plece din câmp. Zis și făcut, toți s-au apucat de treabă. Copii cu mucii la nas și părul negru încâlcit, unii plângeau de foame, alții se țineau de fusta mamelor încurcând treburile. Treaba s-a făcut repede și au plecat din acel câmp înspre sat. La prânz au ajuns în comuna Fârtățești, județul Dolj.

Fârtățești era o comună cu multe sate aruncate mai pe dealuri, mai pe văi, dar cu oameni gospodari; mai fiecare gospodar avea cazane de țuică și țiganii aveau mult de lucru. Toți oamenii comunei erau bucuroși de venirea țiganilor. Lângă șatra lor a mai venit și s-a așezat o altă șatră, șatra lui Ristea.

În șatra lui Ristea erau mulți care erau neamuri cu cei din șatra lui Urda.

Când s-au văzut s-au îmbrățișat, s-au pupat, s-au bucurat mult, nu se mai văzuseră de ani de zile. Mama, Luba, s-a întâlnit cu o rudă mai îndepărtată, s-a întâlnit cu Măria, nevasta lui Franț. Bulibașa a schimbat câteva vorbe cu bulibașa Rista.

– Urdo, e de lucru în sat aici? – întrebă Rista pe bulibașa Urda.

– E, slavă lui Dumnezeu, zise Urda bucuros.

În ziua aceea s-a mâncat carne de oaie și s-a băut mult vin, multă hărmălaie era în șatră. Lângă cortul lui Urda era și cortul lui Franț, un cort afumat și plin de pete colorate. Nevasta lui Franț era Măria, fata Catei și a lui Ciolano. În cortul lor aveau zece copii, șapte fete și trei băieți frumoși. Șatra lui Rista era din Drăgășani, un orașel mic, dar plin de viață. Oamenii din acel orașel se ocupau cu vița-de-vie și pomicultura.

Franț era un bărbat blând când stătea cu tine de vorbă, dar ferească-te Domnul, dacă-l supărai, devenea furios, se bâlbâia și nu mai aveai cu cine sta de vorbă. Bea vin în loc de apă, mâncarea lui preferată era carnea de oaie prăjită sau friptă pe jar. Măria lui îi făcea ciorbă sau sarmale de

porc, rar mânca fasole sau verdețuri. Franț avea zece copii frumoși ca soarele în amiaza mare. Avea trei băieți și șapte fete, cea mijlocie le întrecea pe toate. Mama a vrut să-i vadă copiii Măriei, ea o pofti pe mama în cortul ei și printre cei zece copii o văzu pe cea mijlocie, pe Vetuța. Vetuța era frumoasă foc, isteată și vorbăreață; avea cinci anișori, avea părul creț și ochii negri. Toți din șatră o sorbeau din ochi pentru frumusețea ei. Era guralivă și era răsfățata mamei.

Când a văzut-o Luba, i-a plăcut mult de ea, o scuipe să nu-i fie de deochi, apoi zise-n glumă către Măria:

– Ptiu, ptiu, să nu-i fie de deochi, tare frumoasă ai făcut-o, Mărie, fă pe asta să mi-o dai de noră după Vali al meu!

Mama glumi, dar Măria o luă în serios. Măria era tare vorbăreață, o iubea mult pe Luba și tot o ținea una și bună:

– Tu ai zis-o, Lubo, eu ți-o dau pe Vetuța mea după Vali al tău; băiatul tău îmi place, este deștept și poartă pălărie cu pană de păun.

– Cu toată inima ți-o dau, fă, Lubo, peste un timp crește mare și ți-o dau.

Luba se codi, ea a zis așa, dar a glumit...

– Mărie, îmi place de fată, fă, dar de unde bani pentru logodnă, că am umblat prin sate și n-am făcut o para..., apoi în șatră s-au întâmplat belele după belele și Bulibașa al meu a trebuit să plătească toate pagubele, nimeni nu dădu o para bătută în dungă...

– Lubo, nu ne refuza, fă, fata este șucară foc cu ochii ei ca mura neagră.

A doua ziua mama i-a povestit lui tata despre fata Măriei, spunându-i că-i frumoasă ca o zână și nu are pereche în lumea asta. Tata-i zise:

– Să văd fata și să văd și câți bani cere Franț pe ea, apoi vedem ce și cum facem cu banii, că știi că nu am nicio para chioară în buzunar, nu-i

aşa?

– Măria mi-a spus că nu-mi cere nicio para, doar să zic „da” şi gata!

Luba se duse la Măria din nou şi îi spuse că vor să facă logodna, dar Măria îi spuse:

– Facem logodnă, dar să văd ce zice şi Franţ, el hotărăşte.

Vestea se duse la urechea lui Franţ, Franţ nu era decis, dar nici pe Başa Urda nu putea să-l refuze. Bulibaşa după două zile se duse să vadă fata. Mama neavând de lucru, văzu fata goală în uşa cortului, fata era fără cămăşuţă, se juca în băltoaca plină de nămol din faţa cortului. Alături de ea mai se jucau şi alţi puradei goi-goluţi, se jucau, ţipau şi se zbenguiau. Mama cu gura plină de râs i-a zis Başei:

– Iată, mă, nora ta aia mică cu părul creţ şi ochii negri ca mura câmpului în fundu’ gol!

Bulibaşa râse, dar îi plăcu mult de fată.

– Fata-i frumoasă foc, să ne trăiască nora, Veta şi Vali sunt pereche, ce-i frumos e frumos! – zise Luba.

– Facem logodna şi gata!

– Mo, Franţ, mo! – strigă Başa Bulibaşa.

– So, mo, Urdo, so?

– Au orde la mine, să facem foro, logodna!

– Logodnă? – zise Franţ mirat.

Măria îi zise:

– Da, facem foro cu Vetuţa, bărbate; eu i-am băgat Lubei în cap şi gata.

– Da, să-i văd băiatul, fata mea-i şucară, cum e băiatul lor?

– Şucar, bărbate, şucar, are pălărie cu pană de păun şi e mâna dreaptă a lui Bulibaşa, e foc şi pară de şucar.

Urda-i plăcuse de Vetuţa apoi zise:

– Fata asta i s-ar potrivi lui Vali, nu dau greș când vorbesc eu...

Când Măria-l vedea pe Vali trecând pe drum cu caii de mână, striga după el:

– Vali, Vali, te fac un ginere mare, îmi place de pălăria ta și de pana de la pălărie!

Eu îmi vedeam de drum și nu băgam în seamă vorbele Măriei. În ziua aceea a dat ploaie mare și se făcuseră multe bălți pe poiană. Eu suiam copiii în albia în care mama spăla rufe și legam o sfoară de copăie și îi plimbam; copiii râdeau și strigau:

– Dii, dii calule, dii căluțule!

Vetuța fu mai deșteaptă decât ceilalți copii, luă o nua și se sui în albia mea, râzând ca și ceilalți copii:

– Di, dii, di căluțul meu!

Nu-mi dădeam seama atunci că cea pe care o trăgeam cu albia era soarta mea de la Dumnezeu. Vorba aceea: „De-ar ști omul ce-ar păți, s-ar păzi”. Deși eram copil, îmi plăcea mult de fetița cu ochii negri ca mura și cu fundul gol. Fără să-mi dau seama, am tras albia cu Vetuța chiar în fața cortului nostru.

Părinților mei le plăcu mult de Vetuța, fură atât de bucuroși de musafirul poftit. Soarele ieși după ploaie și dogorî puternic; copiilor le plăcea mult să stea la soare în pielea goală. Bașei Bulibașa îi rămase întipărit în ochi frumusețea Vetuței cu părul negru încârlionțat și ochii negri ca mura, îi zise în sinea sa: fata va fi frumoasă și Vali va fi bucuros de ea, vor face copii și șatra va crește și noi vom sta bucuroși în mijlocul lor. Luba era și ea cu gândul la Vetuța și era gând la gând cu Bașa Bulibașa.

Franț și Măria erau și ei de acord cu logodna. Vali era fudul, purta haine colorate cu nasturi și oglinzi pe vestă, pe cap purta pălărie șmecheră cu pană de păun, deși era o șchioapă de băiat; Vali-l ajuta pe Urda la

nicovală, bătea cu barosul care era mai greu decât el. Măria lui Franț era veselă de vrednicia lui, murea de drag când îl vedea că lega caii de căruță precum un bărbat. Ea-i striga:

– Mă Vali, a ta să fie Vetuța mea, că ție ți-o dau, n-o dau la altul; îmi place de părul tău creț și de pălăria ta cu pană de păun!

Eu îmi vedeam de treabă, nu știam ce spunea ea. Ploaia căzută ne aduse multe bucurii nouă, dar mai ales părinților noștri, care se bucurau, ploaia făcea să crească iarbă multă pentru cai și tot ploaia aducea mare belșug în grădinile rumânilor și atunci și ei erau darnici cu noi.

Sătenii de mult vroiau ei ploaia asta, dar Dumnezeu o dă când vrea El. Era mult de lucru în acel sat, tata nu mai putea să dea de cap la atâtea cazane și vase de aramă ale oamenilor din sat. Tata muncea la cușniță din zori și până-n seară, mama venea din sat încărcată cu de-ale gurii, golea traista și iar pleca în sat. Doamne, câtă binecuvântare era pe capul nostru! Dar, când sunt multe bucurii sunt și neazuri. Gorida țipa în cortul ei cât o ținea gura, era geloasă că Stoiano al ei n-o mai iubea și că ar iubi pe furiș pe alta din șatra lui Rista.

– Măi, bărbate, măi, mor, mă topesc ca ceara, mă bagi în pământ de tânără, mă otrăvesc; e mai bună, mă, aia ca mine, mă, mă lingeari pe buze ca mierea, acum nu mai sunt bună? Te spălam ca pe un copil mic și te curățam de lindini în cap și acum fugi pe furiș de mine, arde-te-ar focul să te ardă, că mi-am mâncat ficații din mine!

Stoiano se otrăvi de vorbele femeii și se repezi în părul ei, apoi s-a năpustit cu pumnii în capul femeii.

– Na unul pentru că ești geloasă, na două că ești proastă, na trei pentru că le vrei pe toate, na patru să nu mai fii geloasă!

Gorida urlă ca un animal sălbatic. Șatra s-a speriat de țipetele femeii. Femeile au dat buzna peste Stoiano în cort, Gorida fu întinsă la

pământ, avea ochii deschiși, gura înțepenită și din gură-i curgeau bale.

– Ce mi-ai făcut, mă, Stoiano, la fata mea?

– O fac varză și o mănânc, de ce nu ai învățat-o să fie cuminte, mă ceartă degeaba, soacră, degeaba! De când a venit șatra lui Rista, îmi scoate ochii cu Timișoara, fata pe care am avut-o de muiere; zice că m-am uitat după ea și că mi-a plăcut de ochii ei. Ia-ți fata de la mine că o fac ferfeliță. Ia-o că mă scoate din minți.

– Unde s-o duc, ai înnebunit? Învăț-o, e nevasta ta, gelozia nu e de la Dumnezeu, gelozia aduce ceartă, face crime și varsă lacrimi din ochi! – zise soacra lui.

Nu după mult timp veni Bașa Bulibașa cu harapnicul și se năpusti asupra lui Stoiano cu el. harapnicul noduros făcu numai fâșii însângerate pe spinarea lui Stoiano.

– Să pleci din șatră unde vezi cu ochii! – zise Urda.

– Mi-ai spurcat șatra și m-ai făcut de răs, pârță-bârță de prost ce ești! Gorida căzuse în leșin și femeile se îngrămădiseră pe ea și țipau:

– Gorido, Gorido, te omorî prostăvanul, bată-l liliicii să-l bată în Valea Plângerii! – strigă Lulica plângând.

Gorida-și reveni și când văzu pe Bulibașa, parcă văzu pe dracul de frică, se ridică de jos și fugi din cort. Bulibașa o plesni cu biciul și pe ea, de sărea în sus negăsindu-și astâmpărul.

– Halea ma, halea ma, merau, merau! – țipa Gorida (Mor, mor!) ca în gura șarpelui.

Bulibașa strigă:

– De ce vă faceți de răs, gelozia-i prostie, nu mai pot suporta, ai spurcat șatra, Gorido, cu măcările tale, m-ai făcut de răs. Mâine să plecați din șatră, să vă duceți unde a plecat lupul cu măgarul, să nu vă mai văd!

– Gorido, Bulibașa-i leac de pus la rană, dar dacă-l superi nu mai

scapi din mâna lui, te omoară și face judecată, zise Lulica.

– Așa-i, Lulica mea, dar prea se uită după Timișoara, parcă eu n-am ce are aia, d-asta am crăpat de supărare.

– Și eu crap de gelozie, dar nu să mă știe toată șatra, zise Lulica.

– Fă, Lulico, mă spânzur, să nu-l mai văd că râde cu Timișoara, îmi vin o mie de draci și mor!

– Fă, Timișoara era femeia lui! – zise Măria lui Franț.

– Timișoara are bărbat și nu-l mai ia pe Stoiano, nu fi proastă, lucrurile s-au liniștit.

Stoiano se împacă cu Gorida și Gorida cu Stoiano, în șatră se făcu pace. Măria o tot cicălea pe Luba la cap și nu o lăsa în pace:

– Lubo, Lubo, fă-mi logodnă, fă, fata mea e șucară și tu o să te bucuri de Vetuța mea.

Tata și mama s-au hotărât să facă logodna, vândură câțiva galbeni și începură logodna.

Începu un mare tărăboi în șatră, Franț era cam puțin matol, băuse țuică de prună și avea multă poftă de vorbă:

– Bașă și Lubo, știe Dumnezeu, eu sunt sărac, dar sunt cinstit, am zece copii ca zece trandafiri, dar cea mai frumoasă dintre fete am crescut-o cu lapte de la sân, și iată o dau ca o ceapă degeaba, fără bani, o dau de gura nevestii mele și tac...

– Franț, nu vreau fata ta cu sila, dacă vrei să faci foro cu mine, facem și gata, și eu am cinci copii tot atât de frumoși ca ai tăi, Luludî e fata cea mare, Melo e făcut după ea, apoi Tinca, dar Vali e Vali, nu îl dau pe toată șatra mea: sparge piatra-n patru și curge laptele și mierea din mâna lui, ciocanul îl mânduie și toată munca mea la nicovală el o face – zise Bașă mândru de feciorul lui.

– Haida, hai să ne lăudăm să treacă timpul! – zise Măria lui Franț.

– Eu zic una și gata: faceți logodna! – zise Luba către cei doi bărbați.

Franț se suci și nu mai voia să dea fata.

– Atunci, cât vrei, mo, Franț? Cât vrei pe fată? Spune, apoi batem palma și mergem la birt.

– Galbeni vreau, că d-aia am crescut-o!

– Cât, mă, cât, că crapă rânza-n mine?

– Să-mi dai o sută de roșcați mari ferecați pe dungă!

– Mo, mai lasă!

– Mo, mai pune!

– Nu, să mor, să moară mama, e puțin, atât și gata!

– E puțin, nu-i bine!

– Hai, mo, hai batem palma și gata! – zise Luba.

– Haide să-i bem adălmașul, e doar un nod de fată, ce atâta socoteală?

Măria zise:

– Mo, Franț, eu o dau pe Vetuța la Luba fără bani.

Până la urmă Franț se decise să o dea pe Vetuța fără bani, pentru că la el în casă cântă găina și după ea cocoșul.

– Șefa-i șefă și când doarme cu bărbatul ei în pat!

Franț mai bombăni ceva și făcură târgul fără bani, dar cu logodnă, și peste șapte ani fata va fi mireasă mare. Franț se șterse la ochi, îi păru rău că nu câștigă nimic pe fata lui. Măria îl pupă pe obraz și ca să-i treacă de supărare îi zise:

– Franț, lasă, mo, lasă, că Măria ta îți face altă fată și mai frumoasă, tu fii zdravăn și apucă-te de treabă!

Măria începu să joace ca la ușa cortului, Luba nu se lăsă mai prejos și începu și ea să joace și să bată din palme. Franț cânta din gură și bătea din palme tare și mărunț:

Dumbai, dum, dum, dum,

Dumbai, dumbai, dumbai dum,

Hai dum, dumbai dum,

Dumbai dum, jucați în drum!

Toți copiii din șatră băteau din palme și cântau: Dumbai, Dumbai, Dumbai dum!

Toată șatra s-a strâns la ușa cortului lui Bulibașa, Urda. Noi, copiii nu ne băgam în treaba lor, dar mâncam, jucam și cântam la logodnă. Mai departe de cortul cu logodna s-a auzit un țipăt tare de femeie. Au lăsat totul baltă și au alergat la cea care se văita în cort.

– Ce e mă, cine plânge, ce s-a întâmplat?

– Naște, mă, naște o femeie, nu vă speriați!

Femeia țipa mai tare și se ținea de burtă. Baba Tincuța știa ce să facă, nu era prima gravidă care naștea în șatră. Baba pregăti totul și se ruga la Isus să-i dea femeii naștere ușoară. Bărbații și copiii au fost alungați de babă, ca să nu fie spurcați și să nu mai aibă noroc.

– Plecați din cortul ei, că acuș naște și rămâneți spurcați; dacă auziți glasul copilului, rămâneți surzi.

– Au, au, merau! – țipa gravida.

– Și noi am născut, fă, și nu am murit!

Femeile au adus o troacă mare de lemn și i-au zis gravidei să sară de trei ori peste ea, apoi să țipe tare să scape copilul din pântecul ei. Au adus apoi o oală cu jar aprins, au pus pe jar păr din coama de cal sau măgar, tămâie, sare și busuioc uscat. Au tămâiat gravida, ca să fugă cel rău din jurul ei și să nască copilul curat și binecuvântat de Dumnezeu. Babele și femeile au spoit-o pe gravidă pe față cu scrum de pe tuciul de mămăligă, ca să nu cadă în osânda diavolului și strigau toate grămadă:

Diavole, să pleci de aici,

Nu e locul tău aici!

Babele te iau în bici!

Țigarii bătrâni și tineri s-au strâns mai departe de șatră, vorbeau și spuneau glume, alții ziceau ghicitori, alții fumau țigară după țigară, alții cântau, jucau și așteptau să audă strigăte din cortul gravidei, ca să știe de-i fată ori băiat. Gravida fu spoită, tămâiată să fugă ucigă-l toaca din șatră, femeile ziceau:

Du-te, diavole, la munte

Să culegi bureți și mure!

Unele femei râdeau, altele plângeau de mila gravidei; cu chiu, cu vai gravida fu silită de baba Zuza să sară peste copaiie înainte și înapoi de mai multe ori. Baba Tincuța începu să-i facă de deochi, ca să nască mai ușor:

Bubă rea, să ieși din ea,

Să nască băiat frumos

Cum pe lume n-a mai fost!

Noroc pe pământ să dai,

Traista plină cu mălai!

După descântecul babei, gravida fu săltată în sus pe la spate de baba Zuza, ca să scape copilul din pântecul ei. După multă gălăgie și trudă mare, Zăvideanca făcu ochii mari, se ținu de roata căruței, țipă și se lăsă moale cu capul de umărul Zuzei. După scurt timp s-a auzit sub fusta ei mare și colorată un țipăt de copil: uua, ua, uua!

Babele au luat copilul repede, l-au moșit, l-au înfășat în zdrențele pregătite mai dinainte de lehuză. Au pus copilul la sânul mamei și după obicei au strigat:

– Avem copil frumos, a născut, a născut!

Șatra săltă în sus de bucurie și bătu din palme, fiindcă șatra lor s-a mărit cu un suflet. Baba Zuza merse la biserica din sat ca să-i facă lehuzei moliftă, adică aghiasmă. După obiceiul lor, nimeni nu trebuia să bage ceva

în gură până nu vine baba cu aghiasma binecuvântată de preot. După ce baba stropește cortul, căruța și caii lehuzei, bărbații se spală cu aghiasma adusă de babă. După toate acestea șatra e din nou curată. În timp ce baba stropește cu busuioc și aghiasmă, zice:

Busuioc de la preot

Să aibă pruncul noroc!

Să bată cu ciocanul!

Să vină-n buzunar banul!

Lehuza n-are voie șase săptămâni să meargă la fântână sau la izvor, ca să aducă apă, să nu i se vadă fața nouă zile. După ce și-a terminat sorocul, lehuza poate ieși din cort la soare. Femeile din șatră vin la ea, o scui pă să n-o deoache.

Bulibașa se ținu de cuvânt, plecă după cumpărături în sat. Toți șătrarii n-au mai plecat în sat, erau bucuroși de marea logodnă. Bulibașa veni din sat cu patru oi, patru porci și cinci butoaie de vin și o căruță cu lemne de foc. Bărbații au dat jos animalele, le-au tăiat, au făcut foc mare, ca să frigă carnea pe jar. Vinul, carnea friptă pe jar, și mămăliga caldă era la ordinea zilei.

Tinerii cântau și băteau din palme în jurul focului și strigau: „Zdranga, zdranga, zdringa!”. „Zdranca” era un joc în doi câte doi, iar alții dădeau târcoale roată. Măria și Luba au ieșit în mijloc la joc. Țiganii cântau de răsuna șatra. Luba juca „Zdranca” bătând din palme, apoi pocnea din degete cum știa ea mai bine, de băga pe toți bărbații în draci și se uitau la ea și la cusca ei, Măria. Luba se legăna din șolduri cum rar făcea alta ca ea.

Țiganii cântau:

Detu late pala late

Detu late, detu late

Pala late, pala late

Detu late, detu late!

Strigătele și voia bună era peste tot în șatră. Vinul roșu curgea din butoaie în găleți și din găleți se lua vinul cu căni mici și mari; s-a băut pe nerăsuflăte și s-a mâncat pe săturate.

Jocul se-ntindea din ce în ce mai mult. Fete și băieți jucau în doi ca la ușa cortului și bătrânii cântau din gură:

Zdrum, zdrum, dumbai dum

Să ne veselim acum!

Zdrum, zdrum și iară zdrum

Logodna să fie acum!

Băieții joacă în genunchi în fața fetelor, iar ele se învârt în jurul lor. Jocul Lubei e în toi: se leagănă din șolduri, pocnește din degete, chiuie, iarba se-ndoaie sub fusta ei care se umflă ca o coadă de păun.

Bărbații nici ei nu se lasă, cei bătrâni, obosiți, râd cu gălețușe mici de vin în mână și zic după obicei:

– Să trăiești, Bulibașă, să trăiască tinerii logodiți și noi pe lângă ei să trăim!

Șătrarii beți și sătui picau pe unde nimereau, nu mai apucau să ajungă la corturile lor, alții vomitau și câinii îi lungeau la gură. Seara se lăsă peste corturi, țigani erau beți și plini de dragoste; unii și-au luat nevestele în brațe și au făcut dragoste până de dimineață, alții s-au bucurat lângă foc de vinul negru și dulce.

Franț și Măria au adormit afară în ușa cortului. Bașa Urda și Luba lui au intrat la ei în cort și s-au trezit de dimineață încălțați și îmbrăcați cum erau la logodnă. Afară carnea nu s-a terminat, nu s-a terminat nici vinul din butoaie, nu s-a stins nici focul din vatră, grăsimea de carne ardea încet și dâra de fum se ridica încet, încet în sus.

Câinii puturoși vomitau de atâtea mațe și oase sfărâmate în măselele

lor. Caii nu-și mai găseau astâmpărul, doar copiii le mai purtau de grijă, îi duceau la păscut și la adăpat. Mulți țigani s-au trezit din beție și voiau s-o ia iar de la capăt, vremea le era prielnică. S-au strâns din nou, au început să joace, să cânte:

Hopa, hopa, hopa așa
Cine nu joacă șucar
Să n-aibă-n cușniță jar!

Franț a chemat pe Măria lui și i-a zis să-i îmbrace pe Vali și pe Vetuța ca să-i vadă șatra și să le urască de bine, după cum era obiceiul țigănesc. Fata fu îmbrăcată în rochie lungă colorată, cămășuță roșie cu buline albastre, două codițe cu bănuți de aur și în spate cu o codiță mai groasă, plină de mărgelile colorate.

Fata purta în păr o floare albă, simbol al purității. Vali avea pantaloni verzi, cămașă cusută la mână de femeile din șatră, pe cap purta pălărie cu pană de păun și vesta cu oglinzi și nasturi din alamă galbenă, la pălărie purta o floare roșie, simbol al dragostei pentru viitoarea lui soție.

Tinerii au fost aduși în fața șătrarilor.

– Să trăiască tinerii, să aibă parte de fericire și mult noroc!

Bulibașa luă tinerii de mână, sărută pe Vetuța părintește pe frunte și zise cu lacrimi în ochi de bucurie:

– Mulțumesc lui Dumnezeu, c-am trăit să-mi văd viitoarea mea noră!

Urda luă pe Vetuța în brațe, o pupă pe obraji și îi turnă vin roșu pe părul ei creț și negru.

Șătrarii strigară:

– Să-ți trăiască nora și cuscrii, să trăiască ani mulți și fericiți!

– Să aibă Vali mulți copii și să fie fericit!

Franț turnă și el vin pe capul copiilor, apoi toată șatra bătu din palme:

- Să trăiască Bulibașa!
- Să trăiască tinerii!
- Să trăiască cuscii!

Femeile strigau în jurul focului.

Logodnicii nu știau prea multe despre această petrecere. Căsătoria s-a stabilit să fie peste șapte ani în orașul Drăgășani, orașul vinului.

Petrecerea era în toi, s-a băut în continuare, s-a mâncat pe săturate carne friptă pe jar, s-a jucat pe rupte. Seara s-a lăsat din nou peste șatră. Șatra s-a dus la culcare. Marița și Toma dormeau băgați în dune. Lângă cortul lor s-a auzit o șoaptă, era șoapta lui Franț; Franț băuse mult și băutura noaptea cere dragoste și voie bună. Maria l-a îmbrățișat și l-a strâns în brațe. Franț știa că are chef de dragoste, râse și îi întoarse spatele râzând:

- În logodna fetei vrei tu, Mărie, dragoste?

Femeii îi fuse rușine. Lui Franț îi păru rău, dar nu era momentul potrivit. Îi zise Măriei încet la ureche:

- Fă, ești o femeie nebună, vrei să-i spurci fetei tale logodna?
- Nu, Franț, nu...La băutura omul le face pe toate.

Măria se băgă apoi în dună lângă copii. Se crăpă de ziuă, încet-încet soarele se urcă sus pe bolta cerului.

Unii dintre petrecăreți nu se sculaseră încă, câinii lătrau și nu-și mai găseau astâmpărul.

Primarul veni supărat foc pe țigani, fiindcă caii țiganilor au intrat și au păscut iarba de pe izlaz. Primarul se apropie de Bulibașa și îi zise:

– Măine în zori să nu mai văd picior de țigan pe aici, că vă ia mama dracului! Caii voștri au distrus munca oamenilor. Oamenii nu mai vor să vă lase în poiană.

– Fie și ca tine, primare, dar o zi mai lasă-l pe Bulibașa, ca să dau la rumâni vasele reparate și plecăm!

Primarul îl înțelese pe Bulibașa și i-a zis calm:

– Fie și așa, Bulibașa, bine o zi, ne-am înțeles?

– O zi, pupa-ți-aș mâinile, o zi și plecăm...

Bulibașa zise șatrei lui:

– Duceți la rumâni vasele reparate, o zi mai avem de stat, fiecare să termine ce are de terminat, după aia plecăm în alt sat.

După ce-și terminară rostul în satul acela, a doua zi în zori au înhămat caii la căruță și au plecat spre alte sate și alte poieni. Șatra lui Rista a plecat spre apus, iar șatra lui Bulibașa Urda spre răsărit. S-au strâns cu toții în brațe, s-au sărutat, apoi s-au despărțit cu lacrimi în ochi.

Luba a sărutat-o pe Vetuța și șatrele și-au luat fiecare drumul ei.

Hai la drum la drum la drum

Alte sate să găsim.

Că țigani sunt ursați

Să plece din sat în sat.

Mult timp s-a gândit Luba la Măria și la Franț și la familia ei, dar mai ales la Vetuța căreia nu putea să-i uite ochii și părul creț.

PARTEA A DOUA

După șapte ani

A trecut o vară, a trecut o toamnă, o iarnă și șatra lui Rista nu s-a mai întâlnit cu șatra lui Bulibașa Urda. În acest răstimp, șatra a trecut prin multe. Mama și tata aveau grijă de șatra noastră.

În iarna anului 1953-1954, tata s-a despărțit de șatra lui pentru că mulți nu-l mai ascultau, alții făceau rele, rupeau gardurile oamenilor, dădeau drumul cailor în holdele oamenilor, ba chiar de multe ori luau cazanele oamenilor să le repara și plecau cu ele și le vindeau altora în alte sate. Bașa Bulibașa s-a supărat pe șatra lui și a plecat într-un sat numit Uria, un sat la zece kilometri de satul în care a rămas șatra lui. Rumânii din satul Uria erau oameni buni la suflet și foarte gospodari. Tata nu-și mai găsea odihna, muncea din zori și până seara, bătea cu ciocanul și lucra cu drag. Mama era căutată mai tot timpul de rumâncele din sat, să le facă de dragoste și să le meargă bine în gospodăria lor. În cort nu ne mai lipsea decât lapte de pasăre; mâncam la ouă și la lapte de zicea mama că ne crapă burta, iar noi râdeam, ne răzgâiam și săream în cârca părinților și ne dădeam peste cap de săreau fulgii din perne. Tata ne mai lovea cu bâta și noi râdeam și nu-l băgam în seamă. Când lumea ne era mai dragă, a început să cadă din cer zăpadă cu pumnii.

Noi o duceam bine în satul Uria, dar când omul n-are de lucru și-o caută cu lumânarea. Tatei i se făcu dor de șatra lui, s-a gândit să plece din Uria și să se-ntoarcă în Studina. Puse caii la căruță, strânse tot și o luă către Studina. Din cer cădeau fulgi de zăpadă cât nuca, dar tata și-a continuat drumul către satul Studina. Noi, copiii stăteam în căruță înveliți cu dunele

de fulgi. Sătenii din sat i-au zis tatei:

– Țigane, nu pleca, pe timpul ăsta nu iese nici vulpea din vizuină. Nu pleca, măi țigane, că-ți mor copiii de frig!

Dar tata le-a zis rumânilor:

– Bre, am mai văzut noi ierni cu zăpadă, zăpada n-a omorât pe nimeni.

Tata a dat bice cailor, sătenii râdeau că tata hățuia caii prin zăpadă, roțile erau înghețate și nu se mai învârteau și mergeau lunecând ca sania. A mers căruța ce-a mers, dar s-a împotmolit lângă cimitirul satului. Zăpada era mai mare de un metru, caii oboseți de atâta drum au rămas înhămați la căruța până de dimineață. Zăpada ne-a acoperit, mama plângea și noi, copiii plângeam, tata dădea la o parte cu mâinile zăpada din căruță, nu prea putea să facă față zăpezii. Nimeni n-a putut să închidă un ochi. Zăpada apăsa asupra noastră și mama țipa la noi să vadă dacă am murit:

– Te na merăn! (Să nu muriți!)

– Doamne, oprește zăpada, ajunge, Doamne, că murim!

Tata plângea de mila noastră ; s-a întors în sat să cheme oamenii și să ne tragă cu boii până în comuna Studina, unde era șatra lui.

– Plătesc, cât mă costă, îmi mor copiii și nevasta de frig, zăpada i-a acoperit și nu știu dacă-i mai găsesc în viață... – zicea tata văitându-se în fața rumânilor din sat.

– Mama ta de țigan, tu ești vinovat de moartea copiilor tăi, dacă au murit copiii, te omorâm și noi!

– Plătesc cât vreți, scoateți-mă din nămeți, că mor și căișorii mei sub zăpadă!

– Hai să-i scoatem, Vasile, sunt și ei oameni și ei sunt suflete nevinovate...mor...poate au și murit, cine știe?

Toma cel mai gospodar om din sat a luat trei perechi de boi

zdraveni, dar ce să tragă bieții boi? Boii abia-și scoteau picioarele din nămeți.

Când au ajuns la căruță rumâni, prima lor grijă era să vadă dacă mai trăiau sau nu...Zăpada ne acoperise, dar noi și mama eram sub dunele de fulgi. Rumânii au dat zăpada la o parte și mare le-a fost mirarea când i-au găsit vii:

– Uite, bă, că n-au murit, sunt vii cu toții!

Rumânii ne-au ajutat, dar a venit noaptea pe neașteptate...rumânii ne-au lăsat și au promis că vor reveni mâine să continuăm drumul. Afară era un viscol și un frig de crăpau pietrele. Tata înțepenise și el de frig. Mama curajoasă cum era, s-a dus la tata, i-a dat câteva palme cum știa ea și i-a zis plângând:

– Uite, Urdo, unde ne-ai adus, să-mi moară caii și copiii de frig!

Mama se sui în căruță, dădu toate la o parte și cortul fu întins în drum; tata înțepenise de frig, mama mai bărbată îl târî până în cort. Luă sticla cu gaz, mototoli cârpe din căruță și turnă gaz peste ele și le dădu foc cu un băț de chibrit. Focul se întezi și noi ne bucuram de el. focul ne-a încălzit repede, tata s-a încălzit bine, chiar și țurțurii de pe barba și mustățile tatei s-au topit repede. Bucuros se sui în căruță, luă damigeana de țuică și o ridică la gură, trase câteva înghițituri bune și o dădu și Lubei, ca să tragă și ea câteva guri ca să se încălzească.

Mama bău și de frig se pișă pe ea, tata-i zise:

– Te pișași pe tine, fã, Lubo? Frigul îți prăpădi rinichii, mai bea că-ți trece, nu te speria!

Mama era drăcoasă rău, luă oala mare din căruță, puse untură din ea pe foc. Mama aduse și caii în cort ca să se încălzească și ei, pentru că afară era prăpăd.

Frații mei plâneau de sete:

– Pai, mamă! (Apă, mamă!)

Mama topi zăpadă și ne-a dat să bem apă la toți. A întins coceni pe jos, apoi paie și peste noi au pus dunele. Somnul ne-a luat pe toți. În puterea nopții a venit haita de lupi peste noi. Tata știa că lupii fug de foc, a făcut foc și zise mamei:

– Scoală, Lubo, că ne mănâncă lupii!

Mama speriată sări cu gura mare:

Ce lupi, mă, ce lupi, unde sunt lupii?

Apoi auzi lupii urlând:

– Auu, auu, auu!

– Murim, suie copiii în căruță și bate în tablă să se sperie lupii – zise mama, speriată de haită și urletul lupilor.

Tata bătea în tablă, iar noi, copiii strigam din căruță cât puteam:

– Huo, huo, mama voastră de lupi!

– Lupii, lupii, săriți! – striga tata, tremurând de frica fiarelor.

Dar cine să audă? Lupii veneau înspre cort, simțeau miros de carne. Tata luă câțiva snopi de coceni și paie din căruță și făcu un foc mare pe zăpadă. Apoi strigam cu toții:

– Lupii, lupii, săriți, lupii! Mama lor de lupi! – strigam toți din căruță.

Băteam în căldări cu ciocanul și strigam de frica lor cât ne ținea gura.

Haita se opri în loc, apoi s-a întors în sat. Am scăpat, Dumnezeu a fost cu noi. Toată noaptea n-am mai dormit de frica lupilor. Dimineața ne-am trezit cu sătenii din sat cu patru perechi de boi, ca să ne scoată din zăpadă. Rumânii credeau c-am murit cu toții, dar țiganul când vede focul nu moare chiar de l-ai împușca.

– Uite, Vasile, bă, uite că n-au murit spurcații! Sunt vii, mă, și stau lângă foc!

Rumânii ne-au spus:

– Bă, aveți mare noroc, zăpada a fost spulberată și drumul e mai bun!

Cu chiu, cu vai, am ajuns în Studina, oamenii gospodari au ieșit în drum cu lopețile și cu ce aveau la îndemână, iar drumul în comuna lor era ca-n palmă, dar pe marginea drumului nămeții erau cât casa. Șătrarii erau adunați în primăria veche, căci primarul era milos. Urda, când și-a văzut șatra, a plâns și țiganiii plâneau de mila lui.

– Mo, am scăpat de la moarte, mo, noi am fost mai tari decât moartea!

– Dumnezeu ne-a scăpat de două ori: o dată de frig și de zăpadă și a doua oară de lupi, numai Dumnezeu știe cum am scăpat!

Când au auzit șătrarii cele pățite de Urda, au început să plângă cu toții.

Țiganiii spuseră:

– Așa-i viața, după rău vine și bine! Hai să mâncăm și să bem că nimeni nu trăiește cât pământul pe care călcăm! Bine că ai scăpat tu și copilașii tăi din gura lupilor! – zise Tincuța trăgându-și cu greu picioarele.

Tata aduse damigenele lui de țuică și băură până s-au făcut mangă.

Mama și femeile au stat mult de vorbă despre ce am pățit noi în satul Uria. Țiganiii au stat în primăria veche până la topirea zăpezii, până în luna mai. Nu mai aveau de lucru și caii le muriseră de foame.

Șatra în iarna lui 1953-1954 s-a adunat, au schimbat fiecare câte doi galbeni mari ca să-și cumpere cai și hamuri noi, fiindcă șoarecii le-au ros pe cele vechi, de foame. Au tras multe în iarna aceasta, dar nu s-au speriat, au mers înainte, toate cele întâmplare i-au oțelit și mai tare. Caii Bașei erau cum erau, dar caii care n-au murit erau numai piele și oase.

Tata și mama au plecat prin sat cu un cazan mare făcut mai demult, dar n-au găsit pe nimeni să-l cumpere. Luba striga la românce să le dea cu ghiocul să le facă de dragoste să le iubească bărbații. Găsi o femeie

amatoare să-i facă de dragoste.

– Fă, țigancă, știi tu să faci să mă iubească bărbatu?

– Știi, cucoană, știu să-l fac pe bărbatul tău să te pupe și-n vârful nasului, baba știe de toate să facă, îți fac de dragoste mai pe nimic!

Luba se așeză cu picioarele sub ea și se uită în palma femeii. Scuipe jos de bucurie și zise:

– Femeie, dacă nu veneam eu, dușmanca ta îți lua zilele. Dacă plătești bine și îndesat, eu te scap din ghearele diavolului...

– Da, plătesc, cum să nu plătesc! – zise femeia îngrijorată.

Luba scoase ghiocul din sân și zise:

Găină cu gâtul gol

Drace, te tăvălesc în nămol!

Și dau o pungă de bani

Găină, găște și curcani,

Și o velință de pat

Să aibă dragoste în pat!

Luba a zis femeii:

– Scuipe jos în urma ta și adă găscă și curcan și pătură de pus pe pat.

Femeia prinse o găscă și un curcan din bățatură și Luba voia să plece cu ele pe poartă, dar se opri și zise, ținându-se cu mâna de cap:

– Plecam fără velință de pat și fără ea nu lucrau soroacele să te scape din mâna celui rău.

– Adu o pătură nouă și tu să ai parte de dragoste curată! – zise Luba.

Luă și pătura nouă, iar rumânca a rămas ca ursul păcălit de vulpe. Luba plecă cu găscă, găina și curcanul, nu mai zice că a luat și o grămadă de bani. Tata dădu târcoale prin sat și până la urmă vându și el cazanul. Tata și mama au plecat bucuroși înspre șatră. Noi, copiii, eram și mai bucuroși că am mâncat carne și ne-am umflat burțile, cântam și săream în jurul mesei:

„Ghiocul și mama noastră

Aduce carne pe masă”.

Țigani s-au strâns cu toții în primăria veche din Studina și s-au hotărât să-și cumpere cai din târg și să plece iar prin satele și orașele din țară.

După ce și-au cumpărat cai, au plecat spre Rîmnicu Vâlcea, în satul Ostroveni, sat de lângă marginea orașului. Aici s-a stabilit și Urda, Iorgu, Tomiță și Ițalo. Ostrovenii era un loc unde oamenii aruncau gunoaiele orașului. Caii pășteau iarbă mai departe de corturi și noi, copiii ne alergam și ne azvârleam unii pe alții.

Fetele ne ocărau și ne blestemau cum știau ele mai bine. Părinții au fost ajutați de primărie să-și facă case, au băgat și caii în case, caii erau averea lor. După ce și-au terminat casele și au băgat și curent electric în ele, țigani iar au plecat cu corturile prin țară.

Anii au trecut repede, eu mă făcusem băiat mare, aveam cincisprezece ani, am mers la multe școli, terminasem patru clase primare. Am fost la peste patru sute de școli. După aceea am părăsit șatra și am urmat cursurile școlare din Liceul Nicolae Bălcescu.

Tata mi-a pregătit o cursă și m-a furat de la liceu obligându-mă să mă însor cu fata lui Franț și a Măriei, cu Vetuța, logodnica mea din satul Fîrtățești, județul Dolj, fata pe care o trăgeam cu albia prin bălți. Tata mi-a pregătit un costum de ginere: cămașă largă, vestă cu nasturi și paftale cu oglinzi, pantaloni largi de velură. Mama și tata s-au bucurat mult când m-au văzut îmbrăcat în portul lor tradițional. Mama și tata au plâns de bucurie când m-au văzut îmbrăcat așa. Au înhămat caii la căruță ca să meargă în comuna Băbeni, județul Vâlcea. Mama și tata erau nerăbdători să vadă fata, dar nici eu nu puteam să zic că nu eram nerăbdător să văd fata cu ochii ca

mura.

Inima mea dorea să învăț carte și să ajung om cunoscut în lume. Doamne, mă frământam precum coca în troacă.

Drumul până-n Băbeni mi s-a părut lung. Toți au fost înștiințați de venirea bulibașei. Când am ajuns în Băbeni, am intrat în pădurea de anini, în pădure mișunau sute de copii. Tata deshămə caii, țiganiii au tăbărât cu toții pe Bulibașa Urda. Gândul lor se îndrepta la ospățul cel mare, nunta pe care o așteptau de multă vreme. Lupta mea era să nu mă însor, să dau bir cu fugiții și să dispar din mijlocul șatrei; știam că eram logodit cu Vetuța, vroiam s-o văd, dar ia-o de unde nu-i...

Fata se pitea să nu-i văd fața, așa era obiceiul șatrei.

Vetuța se făcuse mare, avea doisprezece ani, știa de la părinții ei că se va căsători cu mine, dar după obiceiul șatrei, ea își făcea datoria. Tata a plecat la birt cu toți țiganiii din șatra lui Rista. Mama vorbea cu Maria, timpul le-a despărțit, dar acum iar s-au regăsit. Au vorbit despre zestre, despre nuntă, au vorbit câte-n lună și-n stele. Era toamnă, se lăsase un frig rece, dar noi copiii nu l-am băgat în seamă.

În șatră se știa că Vetuța e frumoasă și vrednică, i-au venit mulți pețitori, dar Franț și Măria i-a refuzat. Măriei îi plăcea mult de mine, bine că nici eu nu eram de lepădat, eram cap, nu coadă între băieți.

Țiganiii știau că eram un băiat bun și că învățam bine la școală. Copiii de vârsta mea m-au chemat să ne jucăm împreună țurca. Țurca era un joc mult iubit de copiii din șatră. Fetele se jucau măgărușul. Măgărușul era un joc greu, dar plin de răs și voie bună. Vetuța, atunci când m-a văzut că vin și eu cu ceata de băieți în poiană, unde pășteau caii, a fugit din cârdul de fete și s-a oprit la ea în cort. Eu știam că a fugit din cauza mea, așa era obiceiul țigănesc.

Am răs, dar m-am și întristat, m-am gândit la colegele mele de

clasă...apoi mi-am zis: cartea te scoate la lumină, fetele rumânilor sunt mult mai prietenoase și mai vorbărețe decât fetele din șatră.

N-am rămas trist mult timp, fiindcă fetele din șatră au venit la noi și vorbeau și râdeau cu noi. Atunci am văzut că nu-i mare diferență între fetele din șatră și cele de rumâni, dacă mă certau sau făceau ură de rasă.

– Zărie, i-am răspuns eu, copiii de la școală sunt colegii mei și nu se face ură de rasă cum credeți voi, colegii mei sunt ca frații cu mine; mâncam cu toții ce aduceam de acasă și ne jucam în pauza mare diferite jocuri. Între noi nu era ură sau ceartă, toți învățăm să ajungem oameni, căci școala te educă pentru viață.

– Atunci de ce te-ai lipsit, Vali, de colegii tăi, îi zise Zărie îngândurat.

– Zărie, niciodată nu te lipsești de colegii tăi, dar sunt cazuri și necazuri, care te îndepărtează de colegii tăi; când te vei duce și tu la școală, vei înțelege asta. Copilăria este ca o cană cu apă, te bucuri de ea când îți potolești setea, apoi uiți de cana care ți-a potolit setea. Pe pământ, oamenii greșesc mult și după aceea le pare rău de răul făcut. Deși eram copii de joacă în zăvoi, vorbeam ca niște oameni mari.

După multă vorbărie și învățături, am plecat cu caii la șatră; caii erau sătui de iarbă, iar noi sătui de vorbă și înțelepciune. Fiecare și-a legat caii de căruță și iar au ieșit la joacă. În șatră era zarvă mare, fiecare era sătul de băutură și vorbea tare ca găștele pe marginea lacului. Au băut multă țuică de prună și bere, au mâncat friptură de carne de oaie grasă, ce lasă multă grăsime pe jar, dar și fumăraie multă ce se ridica spre slava cerului. Bărbații mergeau de-a bușilea printre corturi, băutura le luase orice fel de putere, nu mai aveau vlagă în oase, se târau pe jos și bombăneau, dar cine le înțelegea bombănitul? Căinii, sătui și ei de atâtea oase, mațe de oaie și de porc, se uitau puturoși la vomitatul bețivilor care era printre corturi. Baba Tincuța mai era trează, că restul șatrei ațipise.

– De-ar veni Sfântul Ilie din cer să îi trezească cu biciul, că și-au băut și mințile, nu mai știu nimic, nu mai ai cu cine să vorbești un cuvânt la nunta asta! – zise baba supărată că friptura de pe jar se făcuse scrum. Căinii mârâiau unii la alții, puturoși și ei ca stăpânii lor. Eu m-am dus la mine-n cort și m-am gândit la Vetuța când era mică, iar părinții mei m-au logodit cu ea; era o păpușică de fată cu părul încâlcit, o trăgeam cu copaia de spălat rufe prin bălți, după ploaie, și acum s-a făcut o fată mare, de se uită toți băieții după ea.

– Doamne, de s-ar termina nunta asta odată, să iau fata și să fug cu ea, să nu mai îmi dea proștii aștia de urmă cu legile lor!

– Vali, unde ești? – s-a auzit o voce afară.

Era vocea Caliei, o fată căreia îi plăcea să-i povestesc despre școală; știam că mă caută, dar eram obosit. Calia intră ca un glonț pe ușa cortului, veselă ca întotdeauna, dar veselia i-a pierit repede când m-a văzut ghemuit pe o pătură în cort.

– Ce faci, Vali, îți este rău?

– Nu, am stat așa un pic și vreau să mă culc puțin, Calio.

– Spune copiilor că ne strângem cu toții diseară, acum mă culc, lasă-mă puțin...

Fata ieși din cort și le-a spus copiilor că eu vreau să dorm și după masă se vor strânge iar cu toții la joacă.

Am stat mult așa ghemuit, dar nu m-a luat somnul. Tata și mama erau plecați în sat să cumpere ce mai trebuia cumpărat pentru nuntă. Eu m-am dus în cort la Măria să văd dacă mama și tata sosiseră din Băbeni, dar bucuria mea fu atât de mare fiindcă au dat nas în nas cu mireasa în ușa cortului. Fata făcu ochii mari și s-a oprit brusc în fața mea.

– Tu?

– Da, eu, păpușa mea!

Vroiam să pun mâna pe ea, dar s-a făcut nevăzută. Ieși repede afară și intră iar în cort la mine.

– Pe cine cauți? Spune-mi ce vrei! Ne vede lumea și râde de noi! – zise Vetuța emoționată.

– N-avea tu grijă de lume! Tu mă iubești sau nu?

Fata se înroși la față:

– Te iubesc, Vali, te iubesc, dar ai și tu răbdare să se termine nunta asta și te iubesc cât vrei tu să te iubesc.

Am luat-o-n brațe și ne-am pupat; după cum m-a strâns în brațe, mi-am dat seama că mă iubește mai mult decât o iubeam eu și asta m-a făcut să o iubesc și mai mult.

Fata tremura de frică să nu-i fi văzut cineva din șatră, ea știa că legile șatrei sunt aspre și cine încalcă legea va fi aspru pedepsit de bulibașa lor. Noi eram copii, dar știam multe lucruri, știam și de legile șatrei. Calia vorbea mereu cu Vetuța, erau bune prietene. Calia veni la Vetuța și o găsi că spăla rufele mamei sale; o găsi singură și se bucură, se bucură și Vetuța. Calia îi zise:

– Singurică, Vetuțo, singurică?

– Singură, Calio, că mama și tata au plecat și nu s-au mai întors, dar trebuie să apară, iar eu nici n-am terminat de spălat și mă ceartă mama.

Calia nici n-a mai stat pe gânduri și s-a pus la treabă să o ajute pe Vetuța. Din vorbă-n vorbă, treaba s-a terminat repede și Vetuța s-a bucurat. Calia mai îndrăzneată, îi zise Vetuței:

– Asta n-o mai credeam, mireasa să spele rufele în ziua nunții sale!

– Ce să faci, Calio, speli, că nevoia te învață și dacă nu le spălam, mâncam și bătaie de la mama; ce, n-au mai mâncat miresele bătaie de la mamele lor?

– Da, fă, Vetuțo, dar o dată-n viață ești mireasă! – îi zise Calia veselă.

– Ce să fac, e bine că mama se va bucura când va vedea rufele spălate, pe plimbă, la soare...

– Dacă s-a făcut treaba, dă-mi și tu o cană cu vin, că d-aia am venit la tine. Mi-a spus Vali că ești singurică acasă și d-aia am venit la tine, zise Calia.

– Ce-ai zis? Când ai vorbit tu cu Vali? – sări Vetuța cu gura la Calia.

– Nu te feri tu de mine, că eu știu multe, dar tac și nu scot o vorbă din gura mea, dă-mi să beau că mi-e sete! – zise Calia.

Vetuța luă damigeana cu vin și turnă în cană.

– Ia și bea, dar ține-ți gura, să nu spui nimic la nimeni, că te mănânc, Calio! Tu ne-ai urmărit, nebuno!

– Asta nu-i nimic, mi-a spus Vali că te ia de nevastă și te face doamnă mare la el în oraș. Vali știe multă carte și e tare deștept, toți copiii din șatră îl iubesc.

Vetuța căzu pe gânduri și făcu haz de necaz și bău o cană cu vin. Bău și Calia o cană, bău și Vetuța nouă și s-au îmbătat amândouă și nici cu pușca nu le mai scoteai afară din cort. Când au venit Franț și Măria din Băbeni s-au bucurat mult văzând rufele pe plimbă, dar când au intrat în cort și le-au văzut pe fete bete, le-a pierit bucuria.

– Iată ce-a făcut fata asta, ne-a făcut de râs. Cine a mai pomenit mireasă moartă de beată în ziua nunții sale?!

Franț voia să râdă, dar îi era rușine de Maria. Tăcu și ieși afară din cort. Măria înveli fetele cu un cearșaf, să nu le vadă cineva din șatră și ieși și ea din cort, se duse la Luba, cuskra sa, care venise și ea din sat mai devreme.

Tata și Franț s-au apucat să taie un vițeluș, care era pepene de gras. Au mai venit și alți țigani să-i dea tatei ajutor și multe femei să spele mațele și să ajute la treburile pentru nuntă. Mama o întrebă pe Măria despre

Vetuța, că n-a văzut-o pe afară de când au tăiat vițelul. Luba-i zise:

– A muncit mult fetița mea, a spălat toate rufelee mele și o cam durea capul și i-am spus să se culce, să se mai liniștească puțin.

– O fi și ea obosită, biata fată, așa e la nuntă, că și noi am fost mirese, tu nu știi, Mărio?

– Cum să nu știu, Lubo, țin minte ziua nunții și acum, o țin minte toată viața, zise Luba bucuroasă, că și-a luat o noră vrednică.

– Să pupi tălpile pământului, Lubo, că ți-am dat fată vrednică și pricepută la toate și e de rasă bună. Bunica ei, Cata, a născut douăzeci de copii, șase au murit în lagăr la Bug și paisprezece sunt în viață și toți sunt meseriași buni, scot banii din piatră seacă – zise Măria veselă.

– Și tu, Mărio, să fii mândră de băiatul meu, e băiat de băiat și fata ta o s-o ducă bine cu el.

– Nu frumusețea te ține, Lubo, sufletul contează, poate să fie omul negru ca smoala; și zăpada-i alba și-o cacă câinii, ce folos e să fii frumos și prost să nu te descurci în viață?!

Vetuța și Calia s-au trezit din beția lor și s-au speriat de părinții lor.

– Fi-r-ar să fie, ne-am făcut de râs, ne-a furat băutura pe inima goală și acum râd toți de noi!

Calia tăcu, se spală pe față, ea nu s-a căit că a băut la nunta Vetuței. Ea i-a zis direct Vetuței:

– Ce am făcut noi, Vetuțo, rămâne amintire, tu, să pupi pământul că ai luat băiat deștept, c-ai nimerit băiat bun; dacă eu eram în locul tău, mă duceam în cort peste el și îl pupam și gata!

– De pupat e ușor să pupi, fato! Legile noastre sunt aspre, dacă le-ai încălcat, te omoară bulibașa, zise Vetuța râzând.

– Și popii mai greșesc în biserică multe, sunt și ei oameni, Doamne, iartă-mă, dar noi care suntem păcătoși, greșim și noi, Doamne, iartă-mă,

zise Calia, veselă, vrând să o facă fericită pe Vetuța.

– Fă, Calio, fă, arde-te-ar focul să te ardă, tu ești mică de-o șchioapă, dar vorbele tale sunt de muiere, eu bag mâna în foc că tu nu mai ești la locul tău, fată mare, că prea le știi pe toate, zise Vetuța râzând.

– Am vorbit, fă, nu am dat cu parul, dar fată mare sunt, nu te îngrijora tu de mine, eu vorbesc doar, nu-mi dau fetia pe două vorbe, că nu sunt proastă, știi ce mă așteaptă, dacă nu sunt fată mare, zise Calia, și fugi glonț pe sub poalele cortului că văzu pe Măria venind cu Luba înspre cortul Vetuței.

– Te las, Vetuțo, te las, vine mă-ta și ne ceartă pe amândouă, pa, te pup!

– Și eu te pup, Calio, și eu te pup! – îi zise Vetuța, grăbită să pună lucrurile din cort în ordine.

În șatră s-a auzit un țipăt de femeie.

– Săriți, lume, săriți, mi s-a înecat copilul! Săriți, fraților, mi s-a înecat băiatul în apă!!

– Cum ai făcut, Verdeană? Cum s-a înecat copilul? – striga toată șatra alergând spre locul unde țipă Verdeana.

– Uite-l! Uite-l! L-a ridicat apa în sus! – zicea Verdeana neputincioasă. La ce să mai trăiesc, dacă moare copilul?!

Tomilă, un bărbat voinic și bun la suflet, sări în apă să salveze pe micuțul căzut în apă. Micuțul fu salvat și scos din apă.

– Ce-ai făcut, Vedeană? Cum ți-a scăpat copilul din brațe? – o întrebă soacra ei, Șopârla, curioasă.

– M-am dus să-l spăl pe față și el mi-a sărit din brațe ca un pește viu când îl scoți din apă, mi-a scăpat din mână și a căzut în apă, mamă!

– Asta e nuntă pricăjită, s-o fi pupat cineva în șatră în timpul nunții, fraților!

După obicei, când se fac nunți la căldărari, nimeni nu trebuie să se spurce în timpul nunții; se bea, se cântă și se joacă, dar să nu se facă dragoste.

– Taci, Șopârlo, că nimeni n-a spurcat nunta, știm cu toții legile șatrei, nu suntem copii! – zise Luba supărată de spusele Șopârlei.

Din vorbă-n vorbă Luba și Zambila erau să dea nas în nas cu Calia în drum. Calia se opri și Zambila știa tot despre ea. Luba îi povestise ce făcuseră ele mai de dimineață. Calia se aștepta să o certe mama ei, că de, de ce ți-e frică, de aia nu scapi!

– Ce ați făcut, fă, proastelor, v-ați îmbătat ca scroafele și v-ați îmbătat de vin; dacă vă vedeau țiganii, vă omorau în bătaie și râdeau și broaștele în lac de voi!

Calia se înroși în obraji și lăsă capul în jos, știa că e vinovată. Plecă ca și cum ar fi primit palme peste obraz de la Zambila. Intrară în cort la Vetuța care dădea de zor cu treaba.

– Știi ce-ai făcut, Vetuțo, azi? – o întrebă Luba, supărată și ea ca și Zambila.

– Mamă, n-am băut decât două pahare cu vin și m-am făcut cârpă, n-am mai știut de mine.

– Nu vezi, fă, Vetuțo, că te-ai mototolit, miroși de la o poștă, că nici acum nu te-ai trezit din băutură, dacă te vede taică-tău, te omoară-n bătaie!
– zise Luba supărată pe Vetuța.

– Nu te mai supăra, Lubo, că toată lumea bea, numai morții în cimitir nu beau, ele sunt copile, le-a furat băutura mințile! – zise Zambila ca s-o convingă pe Luba să nu-i țină-n seamă Vetuței cele ce făcuse chiar la nunta ei.

Toate s-au uitat și Vetuța s-a îndrăgostit mult de mine; tata și mama s-au dus acasă la Franț să vadă când vom pleca la Vâlcea, în Ostroveni, la

mine acasă. Eu am rămas singur în cort. Vetuța fu îndemnată de către Calia să vină la mine pe furiș și să-mi facă o surpriză: să vină pe furiș pe sub poalele cortului și să mă sărute. Vetuța așa și făcu, apoi ieși repede afară. Am ieșit și eu după ea și am pupat-o și ea mi-a zis speriată:

– Vali, nu te prosti, ne văd țiganii și ne omoară în bătaie, lasă că avem noi timp și de pupat, dar nu acum, să ne facem de râs! – îmi zise Veta și se făcu nevăzută în bezna întunericului.

Eu m-am întristat și am intrat în cort, voiam să mă culc, dar nu m-a luat somnul... Sâni ei mici și tari ca două gutui în plină vară mi-au străpuns pieptul când am strâns-o în brațe, voiam să fug cu ea departe de șatră, undeva într-o poiană verde, să stau cu ea în brațe și să nu ne mai deranjeze nimeni, dar nu puteam să fac așa...Vetuța mi-a spus să am răbdare și că toate se vor rezolva.

Era ziuă, în a treia zi de nuntă, soarele a dogorit cât a putut, dar spre seară razele fierbinți ale lui s-au mai domolit, iar acum se grăbea să se pitească după coama dealului. Șatra era și mai obosită de atâta carne friptă, de sărmăluțe bine pregătite de țigăncile bătrâne, și de băutura.

Noi, copiii din șatră, am ieșit la joacă. Umbrele serii întunecau pădurea de anini. Femeile din șatră au făcut focuri în fața corturilor. Tabăra șatrei parcă luase foc. Carnea de oaie sfârâia în căldările mari de pe pirostrie. În jurul focului, oamenii oacheși așteptau să se prăjească carnea și s-o mănânce cu mămliguță caldă. Paharele cu vin se goleau unele după altele și toți aveau chef de vorbă. Care mai de care voia să zică ceva, să râdă sau să înjure. Totul e bine când se termină cu bine. Noi, copiii, ne-am adâncit în bezna întunericului din pădurea de anini, mai departe de tabăra țiganilor. Copilașii se strânseseră roată în jurul meu, le-am spus povești nemuritoare cu zmei înaripați, cu fete de împărați și Barbă Cot. Copiii îmi dădeau mare importanță, erau ochi și urechi la mine. Când am terminat de

povestit, sute de licurici au umplut pădurea, copiii gălăgioși alergau să-i prindă. Cine prindea mai mulți licurici, îi lipea pe frunte și se numea zmeul pădurii și dacă o fată prindea mulți licurici, ei i se spunea „zmeoaica”. Toți copiii alergau, dar puțini puteau să prindă licuricii... După ce am terminat jocul cu licuricii, am început alt joc: ne alergam ca iepurii mai toată noaptea și ne piteam după anini și dacă eram găsiți de către ceata de control, copiii strigau:

– Lupii, măi, lupii! Atunci cel găsit era scuipat, dacă-l mai găseau și a doua oară, toți copiii îl numeau „Minciunică din pădure”.

Târziu, la crăpatul zorilor, ne-am dus acasă și mama a sărit cu gura la mine, ca melița de tocat cânepă:

– Unde-ai umblat, Vali, noaptea, ca strigoii, vezi că mai sunt și draci care umblă noaptea; toată noaptea, maică, n-am închis un ochi din cauza ta!

Eu nici gând n-aveam de ea...știam că-mi poartă de grijă, dar...i-am zis:

– Nu te mai frământa, mamă, că eu nu știu de frica dracilor, numai de Dumnezeu îmi este frică! Culcă-te și stai liniștită!

Mama-mi zise:

– Când erai mic, îți purtam de grijă, dar acum când te-ai făcut mare, mai mult îți port de grijă...numai mamă să nu fii, că te usuci din picioare de grija copiilor, muică!

Eu m-am făcut ghem precum un arici și m-am învelit cu pătura, ca să zică mama că m-a luat somnul. M-am gândit la școală, la profesorii mei, la colegii mei de clasă. Doamne, câtă bucurie era în copilăria mea! Apoi m-am gândit la Vetuța, când tremura de frică să nu ne vadă cineva, când am luat-o în brațe. Ea mi-a spus cu voce stinsă:

– Treaba ta, Vali, să știi că ne omoară țiganii...dacă află, vor spune că am spurcat nunta!

După un timp m-a luat somnul,iar atunci când m-am trezit, soarele se ridicase sus pe bolta albastră a cerului. Țiganii se pregăteau de plecare cu mireasa la Râmnicu Vâlcea, în Ostroveni. Mama veni ca o vijelie să mă certe:

– Vali, tu dormi și Țiganii întreabă de tine, să plecăm cu mireasa acasă, scoală-te, îmbracă-te și ieși afară, toți copiii vor să te vadă, scoală-te, îmbracă-te și hai, că nu mai e timp de pierdut!

Mi-a fost tare greu să mă scol, dar când m-am gândit la Vetuța, m-am bucurat. Știam că acum o să fiu cap de familie și am răspundere mare...știam că o să mi se ducă, mai ales, copilăria, și că trebuie de acum înainte să merg pe picioarele mele...știam că sunt sărac și nu am cu ce s-o fac fericită pe Vetuța. Îmi ziceam: „E frumoasă fata, am s-o cresc cu ciocolată în loc de pâine, o să fug cu ea în lume, să nu-mi dea șatra de urmă”. Așteptam să se termine nunta și să părăsesc șatra. Când am ieșit din cort, Țiganii erau strânși în fața cortului lui Franț. Doamne, ce mai gălăgie era acolo!

Baba Tincuța se ridică în picioare și strigă veselă:

– La nuntă, cine nu joacă și nu bea, acela nu-i Țigan! De ce stați degeaba?

Baba începu să miște din șoldurile ei slabe, fără pic de carne pe ele; cânta un cântec vechi, știut de toată șatra:

Halea o Dințulo șah

Hai cărdeaș pumni and-o nakh

Hale-l grast le suluma

Pele lendar le porea.

După ce-a cântat baba și a jucat, am plecat cu toții la tren, la gara din Băbeni; trenul a avut întârziere cam treizeci de minute și era foarte aglomerat, locomotiva pufăia...Am urcat cu greu în tren, mulți au rămas pe

peronul gării, alții s-au agățat cu mâna unul de altul pe scări, dar trenul nu a plecat, ca să nu ia oamenii târâș după el. Impiegatul de mișcare nu a dat verde de plecare. Poliția a intervenit și i-a dat jos pe cei de pe scările trenului. Eu și Vetuța am fost primii care am urcat în tren. Mulți țigani au urcat în tren, dar erau mulți și cei care au rămas pe peronul din Băbeni. Am stat înghesuți pe coridor, dar eram mulțumiți că am plecat din gara din Băbeni.

În tren era gălăgie mare. Cu greu am ajuns la Vâlcea. Tata și mama strigau la mine și la Vetuța să nu rămânem în tren:

– Tele mo, tele teleară! o trino!

În gară ne așteptau mulți țigani, care erau neamuri cu tata și cu mama. Pe peron era mare gălăgie. Cu chiu cu vai eu și Vetuța am coborât.

Peronul din Vâlcea era ticsit de lume. Tata în cele din urmă și-a adunat țiganii de pe peronul gării din Vâlcea și s-a dus cu ei la grădina de vară a restaurantului din spatele gării. A comandat lăzi de bere și mici la grătar, apoi a adus brânză, salam și a făcut o masă mare. Toți cei care veniseră la gara din Vâlcea să ne vadă, au fost mulțumiți. Ba, mulți s-au îmbătat și aveau chef de vorbă. Gălăgia lor se auzea de la o poștă, căci la nuntă e ca la nuntă: toți vorbesc ce le vine la gură. Eu și Vetuța am fost la o cofetărie să mâncăm câte o prăjitură și să ne mai liniștim de atâta gălăgie. Am comandat două prăjituri și două sticle cu limonadă. Am mușcat din prăjitură, dar cu ochii numai la Vetuța eram, îmi era dragă și voiam să-i adun toată dulceața de pe buze în inima mea, dar nu aveam cum.

M-am uitat la ea și am întrebat-o:

– E bună prăjitura, prințesa mea?

– E bună și dulce ca tine, Vali! – mi-a zis ea îmbujorată la față, apoi a plâns.

– De ce plângi, scumpa mea? – am întrebat-o eu curios.

- Tu știi legea? – m-a întrebat ea curioasă.
- Ce lege, Vetuțo? Legea ne-o facem noi cum vrem, draga mea...
- Dacă nu știi, vezi tu diseară ce pățim...cu șatra de căldărari nu e de glumă.

Vorbele Vetuței mi-au dat de gândit; nu știam de ce mi-a vorbit așa.

- Ochii tăi mă fac fericit, draga mea!

Ea s-a uitat la mine și eu la ea.

- De ce, mă, Vali, de ce spui așa?

- Tu mi-ai furat inima și n-aș putea trăi fără tine.

– Cum, mă, ți-am furat inima? Vorbești serios sau râzi de mine? Să mă faci fericită că sunt nevasta ta! – îmi zise Vetuța cu emoție.

– Tu m-ai schimbat și m-ai făcut să-mi iubesc șatra și să mă întorc din nou în șatră.

Ea mi-a zis:

– Noi vrem multe de la viață, dar viața are urcușuri și coborâșuri, viața nu stă numai în iubire, trebuie să ne luptăm în viață, să cerem de la viață timp să ne iubim și să muncim mult împreună – îmi zise Vetuța.

M-am uitat la ea mirat, nu credeam că-n șatră sunt fete care gândesc așa. N-am terminat de băut limonada, că Luba, mama mea, a și dat buzna peste noi ca zgrițuroaica și ne-a zis:

– Aici erați, mă? V-am căutat peste tot, parcă am căutat acul în carul cu fân...

– Da, mamă, aici eram, am mâncat câte o prăjitură și am băut o limonadă. Vrei și tu, mamă?

– Nu mănânc, Vali, nu mănânc; Franț și Măria sunt supărați flească pe voi, se plâng de voi, parcă a intrat Michiduță din baltă în ei, se plâng că de când a vorbit Vetuța cu tine, ea nu-i mai bagă-n seamă și de asta sunt supărați pe voi.

– Mamă, lasă-i pe Franț și Măria în supărarea lor, noi trebuie să ne iubim, părinții pe parcurs vor vedea că nu am greșit cu nimic...

Mama fu bucuroasă de vorbele mele. Am ieșit eu, mama și Vetuța din cofetărie și ne-am dus în grădina de vară a restaurantului. Țiganii terminaseră de băut și de mâncat și mergeau pâlcuri, pâlcuri, beți și gălăgioși înspre Ostroveni. Unii cântau, alții cădeau beți pe marginea drumului și nu se mai ridicau de jos. Copiii sau nepoții lor veneau și îi luau din drum sau din șanț, îi aruncau ca snopii de coceni în căruțe și îi certau:

– Ați băut ca proștii, parcă n-ați mai băut băutura, o să râdă țigănia de voi! – a zis Tomilă supărat pe tatăl lui, Operato.

– Nu mai beau, Tomilă, nu mai beau! – zicea Operato, criță de beat.

– Așa ai zis de când te știu, cine te mai crede pe tine, tată! Am să te las în drum altă dată, dacă mai bei! – îi zise Tomilă mânând caii spre casa lor.

– Bă, tată, bă, băutura asta e belea, nu te poți lipsi de ea niciodată...

Mai bombăni Operato ce mai bombăni și-l luă somnul în căruță. Când am ajuns în Ostroveni, toți se uitau la Vetuța și se minunau de frumusețea ei. Babele se bucurau și o scuipau să nu se deoache și s-o doară capul. Am ajuns acasă, i-am arătat casa părintească și ea s-a bucurat mult. I-am arătat camera mea și bucătăria, apoi am intrat în dormitorul părinților mei. Vetuța s-a bucurat, i se vedea bucuria pe față când admira lucrurile din casă.

– Doamne, ce bine e să ai casă și să nu mai stai în cort! – zise Vetuța.

Când am văzut-o atât de fericită, m-am bucurat și eu de fericirea ei. În curtea casei noastre s-a adunat multă lume: bărbați, femei, copii. Am stat mult de vorbă cu Vetuța. Totul era bine, dar când am intrat din nou în casă, bucuria ne-a pierit: mai multe babe din partea părinților mei și ai Vetuței aveau în mână o pânză albă și o rochie albă ca un jupon, ca să o îmbrace pe

mireasă cu ea. Știm obiceiul lor, dar nu știam sălbăticiunea lor. Ei voiau să facem dragoste în fața lor, să vadă șatra cinstea miresei.

O babă a pus masa și a pus pe ea o farfurie cu sare și o farfurie cu șuncă grasă de porc; a mai pus apoi un ciocan, o nicovală, ardei iute pisat și o pâine. Acesta era jurământul mirilor înainte de a se culca. Eu m-am mirat de ce puneau babele la cale și am zis:

– Doamne, mare-i grădina ta! – zisei eu.

– Eu ți-am zis, Vali, în cofetărie, dar tu nu m-ai crezut că mâncăm bătaie de la astea, dacă nu facem ca ele, zise Vetuța tristă.

– Doamne, ferește! Astea-s nebune!

– Dragostea nu vine la comanda lor, nu suntem roboți! – îi zisei eu Vetuței.

– Dacă ții la mine, nu te uita la babe, țiganiii sunt beți și mâncăm bătaie de ne sună apa-n cap! Nu te prosti! – îmi zise Vetuța.

– Nu se poate, Vetuța, sunt om, nu-s câine!

Vetuța s-a uitat la mine îngălbenită la față de frica țiganilor; îmi spuse din nou:

– Vali, dacă mă iubești, nu ții cont de babe, facem ce vor și gata, scăpăm de bătaie, nu te prosti!

– Nu suntem animale, Vetuțo!

– Știu, așa e, știu că am să sufăr, nu contează, toate fetele suferă la început când se mărită, dar tu fii bărbat și gata, scăpăm de ăștia! Ne bat țiganiii dacă nu...Totul depinde de noi, mă auzi, Vali?

Vorbele ei m-au încurajat mult și i-am răspuns:

– Taci, tu, Vetuțo, taci, nu te speria de ei și de legea lor! – îi zisei Vetuței.

– Dacă mă iubești, arată-mi-o, în dragoste nu e rușine, dragostea-i lăsată de la Dumnezeu.

– Bine, Vetuțo, fac ca tine și gata!

Cum eu eram mai dibaci, le-am spus babelor să ne lase singuri un minut să ne înțelegem, ca să fie bine...

Babele s-au cam codit, dar nu aveau încotro, au ieșit din casă afară, eu am pus zăvorul la ușă și babele au rămas păcălite afară. Am stins lumina și ne-am văzut de dragostea noastră. În curte era belea mare, se primeau pumni, înjurături, se țipa, doar cine nu era acolo nu primea pumni și înjurături...

Țipetele lor ne încurajau și mai mult ca să scăpăm de belea.

– Te omorâm, Vali! Ți-ai bătut joc de noi! Deschide ușa, băiete!

– Sânge roșu vrem pe pânză albă, te omorâm în seara asta, școlarule!

– Ce-ai avut în cap, mă, sarmale? Deschide ușa, că te omorâm, deschide!

Toți s-au potolit când am aprins lumina și le-am deschis ușa babelor. Eu m-am acoperit cu un cearșaf înflorat și Vetuța era goală lângă colțul patului, tremura și aștepta să fie luată la bătaie de babe. Pe pulpele ei se prelingea un fir de sânge roșu ca o ață întreruptă. Babele au văzut cinstea fetei și au lăsat-o mai moale.

– Fată mare, roșu pe pânză albă! – zise baba Tincuța, mirată de ce vedea cu ochii ei.

– Așa e, Tincuță, ai dreptate, fata e curată ca roua dimineții! Să bem, să mâncăm, să ne trăiască mireasa și ginerică!

– E fată mare ca vinul roșu proaspăt! – zise Șopârla bucuroasă.

– Cum e fata, e și mama! – zise o țigancă din curtea casei.

Tata sări cu gura la ea și intră în casă peste noi și-mi zise:

– Ce-ai făcut, mă, prostule, te omor!

Era cât pe ce să mă arunce pe fereastră unde se băteau țiganii, dar se potoli când văzu cearșaful pătat și rochița plină de sânge. Baba Marița se

uită la el și i-a întins rochia pătată:

– Să dai de băut și de mâncat, că ai avut noroc mare! Nora ta e curată și norocoasă, să ai parte de ea că e fată bună, e miel înjunghiat!

Bulibașa ieși afară în curte și în cele din urmă le-a zis celorlalți:

– Nora mea este fată mare, dau de băut și de mâncat! – zise Bulibașa fericit.

Eu și Vetuța ne-am pitit în casă să nu ne bată țiganii. În zorii zilei s-a făcut molifta, apă curată de la fântână adusă de mireasă. După moliftă s-a strâns darul mirilor. A fost o nuntă ca toate nunțile. Eu și Vetuța ne înțelegeam bine. În șatră era o mare bucurie.

Franț și Măria au plecat la ei, la corturi la Băbeni. Vetuța a rămas cu mine în Ostroveni. Toate mergeau bine până la un timp; vara a trecut, a trecut și luna de miere. Se apropia luna septembrie, lună pe care o așteptam ca ziua de Paști. M-am gândit mult și m-am întristat:

– Doamne, am câștigat pe Vetuța și am pierdut școala, puteam să ajung om mare! Ce să mă fac? Am ajuns ca cel căzut din lac în puț și nu mai pot ieși de unul singur!

De multe ori Vetuța se întrista din cauza tristeții mele, dar nu știa ce mă frământa. În inima mea aveam aceeași dorință: să ieșim din sărăcia lucie și să fim și noi în rândul lumii. De multe ori Vetuța voia să mă întrebe de ce sunt trist, dar nu îndrăznea. Mă uitam la ea și oftam, știam că și ea suferă ca și mine, dar nu știa gândul meu. Mama mergea cu Vetuța să strângă sticle și borcane din gunoaiile orașului, umpleau căruța cu sticle și borcane murdare, acasă le spălau și după amiază le vindeau la centru de achiziții din oraș, luau bani pe ele și cumpărau d-ale gurii. Altă sursă de bani nu aveau.

Într-o zi după amiază m-am dus cu Vetuța la cinema să vedem un film. Am văzut filmul „Cei trei mușchetari”. Seara ne-am întors acasă; între noi doi se înfiripase o dragoste mare. Vetuța s-a oprit din mers și a stat pe o

bancă de lemn din parc. M-am așezat și eu lângă ea, am simțit că și ea vrea să mă întrebe ceva, dar nu îndrăznește să mă întrebe. S-a uitat la mine și ochii i s-au umplut de lacrimi, bobițele de lacrimi i-au alunecat înspre obraji, mi-a zis cu voce stinsă:

– Tu ai ceva în suflet și te coci zi de zi, eu nu știu ce pui tu la cale...Pe mine mă doare, nu vreau să suferi din cauza mea.

Eu i-am dat un răspuns, ca să creadă altceva.

– A, nu, draga mea, te iubesc și nu vreau să te supăr, dacă eu te supăr, de la cine să mai am bucurii?

– Vali, eu nu am pe nimeni în Ostroveni, n-am decât pe tine și pe Dumnezeu, numai noi doi ar trebui să vorbim, să nu știe nimeni ce facem. M-am uitat la ea și m-am întristat, ea s-a întunecat la față și îmi zise:

– Vali, eu vreau să avem casa noastră sus pe stâncă, să nu ne mai urască nimeni.

– Fie și ca tine, dar eu mă gândesc mai departe, nu înțelegi tu acum, dar vei înțelege mai târziu. – i-am zis eu necăjit.

– Tu mereu mă coci, Vali, ești un băiat ascuns, îmi e greu să înțeleg planul tău, tu știi carte, înțeleg că ți-e rușine cu mine, că eu n-am învățat carte. În iubire nu există carte, iubirea e o moară de măcinat piatra...Hai să plecăm că avem treabă acasă.

Într-adevăr aveam treabă multă de făcut acasă, aveam multe sticle și borcane de spălat și apoi trebuia să mergem cu ele să le vindem. Ne-am ridicat de pe banca din parc și ne-am îndreptat înspre Ostroveni.

Vetuța s-a uitat la mine și-mi zise:

– Mama m-a făcut varză ieri că n-am spălat borcanele murdare.

– Ce vrei să-mi spui, Vetuțo? Nu mă îngropa în treburile tale, eu le am pe-ale mele, nu mai vreau să le am și pe-ale mamei!

– Vreau casa mea, Vali, vreau să am casa mea, ca vulturul pe stâncă

sus, să nu-l deranjeze nimeni, să fim doar noi noi și copiii noștri. În șatra asta, câte căpățâni, atâtea legi și datini bătrânești...cine poate să le îndeplinească?

M-am oprit și i-am spus tot adevărul care mă chinuia mult:

– A sosit timpul să ne despărțim, eu nu mai pot trăi dacă abandonez școala. Îmi pare rău, dar n-am ce-ți face! – îi zisei eu.

Ei nu-i venea să creadă ce auzise, s-a îngălbenit la față, a făcut câțiva pași, îi venea să țipe, să plângă, dar nu făcu acest lucru. Voia să știe mai bine motivul despărțirii. Se așeză jos pe o bordură, își îngropă bărbia în palme și suspină. Voiam să-i sting focul, dar nu aveam cu ce.

– Asta te frământă pe tine, mi-a zis ea înecată de plâns? Vali, eu am o idee și cred că te va bucura...

Eram tare curios să aflu despre ce vroia ea să-mi spună:

Ea-mi spuse:

– Vali, te las să înveți carte și merg și eu cu tine la școală. Școala nu înghite oameni, dar să nu afle țiganii, asta s-o știm doar noi doi. De ce nu mi-ai spus ce te frământă? Tăceai ca șarpele în groapă...de unul singur nu rezolvi nimic. De aceea sunt nevasta ta, să ducem greul amândoi.

– Ce vrei, Vetuța, de la mine? Sunt supărat...

– Nimic, vreau să mă iubești și atât...

M-am uitat la ea și i-am zis:

– Vetuța, și eu nu te iubesc?

Ea-mi spuse:

– Iubirea se vede întotdeauna, Vali, se vede în noi, nu trebuie să ne despărțim niciodată dacă ne iubim...

– Și tu, Vetuțo, mă iubești? – îi zisei eu.

– Când eram fată mare la mama și vedeam pe mama că se certa cu tata, eu îmi ziceam: ”Când voi avea și eu bărbat, eu nu mă voi certa cu el

niciodată.”

Eu i-am zis:

– Ehe, Vetuța, în viață sunt lucruri și bune și rele, nu putem fi numai veseli, focul se aprinde, dar și se stinge, draga mea.

M-am uitat la ea și am înțeles că îi era frică cum îi era frică și mamei ei, Maria, că fug și o las singură și plec la școală. Am ajuns acasă, era târziu și eram oboseți; ne-am culcat și ne-am trezit târziu. Soarele era sus pe bolta cerului. Am mâncat și ne-am dus în oraș și ne-am întâlnit cu colegii mei de clasă. Ne-am salutat și ne-am adus aminte de peripețiile de la școală: ne alergam la ora de sport de ne ieșea limba de un cot. Ah, copilăria asta!

Vetuța era îmbrăcată elevă și după ce ne despărțeam de colegii mei, ne îmbrățișam, iar Vetuța se pupa cu colegele mele. Nu era diferență între ele. Cine credea că Vetuța era fată din șatră?

Când ne întorceam de la plimbare, se uitau muncitorii din șantier după Vetuța, parcă văzuseră o căruță din Sahara, muncitorii țipau după mine:

– Mă, dă-ne-o nouă, mă, tu n-o meriți!

Noi nu-i băgam în seamă. Duminica mă feream de Vetuța și fugeam la meci. Ea mă căuta peste tot și nu mă găsea. Doamne, ce bucurie era pe mine, când echipa mea câștiga meciul. Fugeam și săream ca popândăul de bucurie. Când mă vedea, Vetuța sărea cu gura mare la mine:

– Unde ai fost, Vali? Te-am căutat și nu te-am găsit nicăieri.

M-am uitat la ea, era tare disperată. Ea-mi zise:

– Credeam că te-ai dus la scăldat și te-au luat valurile și te-ai înecat...m-am topit ca lumânarea de grija ta.

Ea mă întreba și iarăși mă întreba unde am fost toată ziua fără ea, iar eu nu scăpam de ea până nu-i ziceam unde am fost.

I-am spus:

– Am fost la meci și gata, mai vrei ceva? – i-am răspuns eu încăpățânat.

Ea iar s-a întunecat la față și mă întrebă din nou:

– Ai fost la meci și pe mine m-ai lăsat acasă?

Ea mă întrebă din nou:

– Vali, ce e ăla meci?

– Cum nu știi ce e ăla meci?

– Nu știi, Vali, nu știu, dar tu nu te supăra că eu nu știu ce-i ăla meci.

– La meci e o minge mare și toți dau cu piciorul în ea și bagă gol, tu nu ai văzut? – o întrebai eu.

Ea-mi răspunse:

– Știi, Vali, știu că-n șatră copiii făceau un popic din cârpă și îl băteau cu piciorul toată ziua și toți ne jucam jocul ăsta „Popico”.

– Popico, da, popico, mi-am adus și eu aminte că așa îi spuneam noi, copiii, când ne jucam în poiană – îmi zise Vetuța.

I-am promis că duminică o iau cu mine la meci și ea s-a bucurat mult, m-am bucurat și eu de bucuria ei. Ochii ei erau plini de bucurie și toată săptămâna a fost bucuroasă că i-am promis c-o iau cu mine la fotbal. Săptămâna a trecut repede și duminica am plecat cu Vetuța la meci.

Nu aveam bani de bilete și ne-am suit, ca de obicei, în vârful unui salcâm, care era lângă gardul stadionului. Salcâmul era înalt și vârful lui dădea noroc cu norii care treceau pe deasupra stadionului. Vetuța s-a bucurat mult după meci, mi-a spus că duminica viitoare nu se mai suie în salcâm, că va face rost de bani din piatră seacă, ca să nu se mai suie în salcâm, să nu mai râdă lumea de ea, ci va face ca noi să stăm în tribună pe stadion ca toată lumea civilizată. Săptămâna a trecut repede și noi doi iar ne-am dus la meci. Când am ajuns la salcâmul nostru, eu mă pregăteam să

mă sui în salcâm, dar ea s-a uitat la mine și a început să râdă, am râs și eu de râsul ei.

Ea-mi zise:

– Vali, nu te mai urca sus în salcâm, am făcut rost de bani! – zise ea fudulă că are bani de bilete.

Băgă mâna în gentuța sa și scoase bani suficienți să cumpărăm două bilete de meci. Eu am făcut ochii mari ca două cepe și i-am zis:

– Bani? De unde ai făcut rost de bani, Vetuțo?

Ea-mi zise cam stângaci:

– Am vândut rața la o vecină și am făcut rost de bani, ia-i și hai să intrăm la „popico”, hai, ce mai stai? Du-te și ia bilete să vedem meciul!

Am intrat la meci și am stat în tribună pe scaune. Tare mult s-a bucurat când au intrat jucătorii pe gazonul stadionului, lumea i-a aplaudat și s-a ridicat în picioare; i-am aplaudat și noi, apoi ne-am așezat pe scaune. Vetuța s-a bucurat și mai mult când a văzut arbitriiși când arbitrul de centru a fluierat începerea meciului. Meciul a început; echipa gazdă era Chimia Râmnicu Vâlcea, avea meci cu Universitatea Craiova. Universitatea a dat gol din ofsaid, tribuna a luat foc, spectatorii huiduiau pe arbitri, era mare zarvă pe stadion.

– Huo, mama voastră de arbitri, huo!

– Bă, arbitrați corect că mâncați bătaie, mă! – zicea lumea de pe stadion.

Vetuța se strânse lângă mine și tremura, de frică să n-o bată lumea.

– Ce-ai, fată? Nu te speria! – i-a zis o doamnă de lângă noi.

– Mi-e frică, doamnă, mi-e frică! Hai, Vali, să plecăm că mâncăm bătaie!

– Nu te speria, Vetuțo, așa-i la meci! – i-am zis eu.

Ea s-a liniștit și spuse mai încetișor:

– Mi-am vândut și rățuța și am venit aici, să mănânc bătaie de la lume! Aștia înjură! – zise Vetuța.

S-a întâmplat ca un jucător să-l lovească în careu pe jucătorul advers și s-a dat lovitură de la 11 metri. Spectatorii vâlceni așteptau cu sufletul la gură transformarea loviturii de pedeapsă, să vadă mingea în poartă. Crainicul de pe stadion a strigat:

– Șut și...goooool!

Stadionul a luat foc de atâtea strigăte de bucurie, toată lumea bătea din palme și râdea.

– Aștia-s nebuni, Vali! Ba țipă, ba sar în sus de bucurie...

– Așa e fotbalul, Vetuțo! Lasă-mă să văd meciul! – îi zisei eu.

Ea s-a gândit ce s-a gândit, apoi îmi zise:

– Și tu ești ca ei, Vali! De ce nu vorbești cu mine? De ce ești supărat?

– Urmăresc meciul, Vetuțo.

– Du-te-ncolo, Vali, tu mă crezi proastă!

M-am uitat la ea și am lăsat-o în pace, am văzut că are chef de cicăleală.

Jucătorii de la Universitatea jucau din ce în ce mai dur și îi cotonogeau pe vâlceni. Spectatorii îi huiduiau pe craioveni și le strigau:

– Bă, jucați fotbal, bă, nu jucați țurca, bă! Huo la gară, la cărat ciment! Mama voastră de craioveni, jucați fotbal, că mâncați bătaie! – strigau spectatorii.

Iar s-a enervat lumea din stadion: se înjură, se scuipa, se striga, fiecare după cum fusese educat în cei șapte ani de acasă. Vetuța s-a speriat din nou și voia să plece acasă.

– Vali, hai să plecăm acasă, să plecăm de aicea că mâncăm bătaie de la rumâni!

– Taci, Vetuțo, că n-au treabă oamenii cu noi, așa se înjură, dragă, la

meci, i-am zis eu s-o liniștesc.

– Hai, Chimia! – strigă nea Costică, șeful galeriei.

– Vali, ăsta are glas, nu glumă! – zise Vetuța un pic mai veselă.

La o concentrare în careu gazdele au dat un gol superb cu capul.

– Gool, gooooo! Gol! – strigă crainicul stadionului.

Tribuna era în delir, fiecare sărea în sus de bucurie, eu am luat-o pe Vetuța în brațe și i-am dat ce era al ei, un pupic dulce. Ea m-a îmbrățișat și s-a bucurat mult și eu la fel de mult m-am bucurat. Una peste alta meciul a fost tare frumos. În final meciul s-a terminat în favoarea gazdelor cu scorul 2-1. Ne-am întors acasă. Luni m-am dus la liceu să mă înscriu. Vetuța veni cu mine așa cum mi-a promis. Nu știam ce să fac și cum să-i spun directorului. Se dusese vestea că eu m-am însurat și-mi era rușine de profesorii mei și de colegii din clasă. Vetuța mă văzu cam întristat și-mi zise:

– Du-te la dirigintele tău și spune-i despre situația ta și el îți va spune ce și cum trebuie să faci, du-te că te ajută că-i om bun! – îmi zise Vetuța.

Vorbele ei au fost guri bune de oxigen pentru mine. M-am dus la domnul diriginte și am stat cu el de vorbă; el era atunci în cancelarie. El știa situația mea, a ieșit din cancelarie și ne-am dus într-o sală de clasă ce era liberă. Am stat mult de vorbă cu el și i-am povestit situația mea. S-a gândit el un pic, apoi m-a întrebat:

– Și ce vrei tu de la mine? Cu ce să te ajut?

– Să învăț carte, domnule diriginte! – i-am răspuns eu.

– Bine, dar cu soția ta ce faci? Cu ce trăiți, dacă tu nu muncești? – m-a întrebat dirigintele îngrijorat.

– Vetuța mi-a zis că strânge sticle și borcane și le vinde și trăim cum putem, domnule diriginte.

– Dacă ești băiat de treabă, du-te la fabrica de încălțăminte și spune-i

directorului de acolo ce mi-ai spus și mie; directorul e băiat de treabă, te angajează și vii la mine cu adeverința de salariat și eu te înscriu la cursurile serale. Vezi că domnul director e și președinte de sindicat și are nevoie de muncitori. Du-te! Sigur te va ajuta!

– Bine, domnule diriginte, vă mulțumesc!

Dirigintele a dat mâna cu mine și am plecat. Afară mă aștepta Vetuța, stătea pe o bancă din curtea școlii. Când m-a văzut trist și-a dat seama că n-am făcut mare brânză la școală. S-a ridicat de pe bancă și am plecat amândoi în oraș. Am mers o bucată de drum fără să scot o vorbă. Ea știa că-s supărat, s-a uitat la mine și mi-a zis:

– Ce ți-a spus dirigintele tău, Vali?

– A, mai mult nimic, mi-a spus că nu mă primește fără să am loc de muncă, mi-a zis să mă duc la fabrica de încălțăminte „11 iunie” să muncesc, iar după masă să mă duc la școală.

– Du-te, Vali, la fabrică, vezi ce faci, că munca nu omoară oamenii, mi-a zis ea, veselă că am găsit o soluție să învăț carte.

Eu i-am zis:

– Eu voiam să fiu tot liber, cum eram la școală înainte de însurătoare.

Ea-mi zise:

– Vali, viața ne oferă de toate, nu poți să fii toată viața elev. Munca și cartea merg mână-n mână, așa știu eu; hai du-te la fabrică, apoi mergem după-amiaza amândoi la școală, și învățăm carte, dar să nu ne despărțim cum ziceai tu mai înainte de mă făcuseși să plâng...

– Vezi să-ți ții gura să nu afle țișanii, că bătaia noastră nu o mănâncă nimeni, țișanii sunt proști, nu știu ce înseamnă școală, asta s-o știm doar noi, îmi spuse Vetuța.

– Bine, Vetuțo, așa facem.

A doua zi m-am dus la fabrica de încălțăminte, aveam puține

speranțe, dar Dumnezeu a fost cu mine...Directorul mi-a făcut angajarea, m-am bucurat că aveam un loc de muncă, că puteam merge la școală să învăț carte din nou. Vetuța se bucură și ea, dar bucuria mea era și mai mare. M-am dus la școală să învăț carte, acum pacea s-a așezat din nou în inima mea. M-am obișnuit cu colegii mei mai în vârstă, m-am bucurat și mult când am văzut că aveam aceiași profesori pe care i-am avut și la cursurile de zi. Seara pe la ora nouă am terminat cursurile. Vetuța m-a așteptat în curtea școlii pe o bancă, i-a fost greu să mă aștepte atâta, dar, când m-a văzut, s-a luminat la față, mi-a zâmbit ușor, m-a luat de mână și am plecat spre casă. M-a strâns de mână și mi-a zis:

– Vali, acum ești fericit?

– Da, sunt fericit, îți mulțumesc mult, Vetuțo, te pup!

Ea îmi sări în brațe și mi-a furat inima cu totul. Eram cu totul al ei. Când am ajuns acasă, mi-am făcut temele și Vetuța pregăti masa. La fabrică lucrurile mergeau strună și Vetuța venea în fiecare zi la prânz și îmi aducea mâncare. Mâncam împreună în timpul pauzei și era bucuroasă când vedea că mănânc cu poftă din bucatele pregătite de ea. După masa de prânz eu mă duceam din nou la muncă, iar ea se ducea în Ostroveni la noi acasă. Munceam la fabrică până la ora patru, după aceea mă duceam la seral. Vetuța se dezbrăca de portul ei și se îmbrăca în pantaloni de blugi evazați și geacă de piele neagră și pantofi albi cu ciocul ca de barză, pe cap purta un batic alb. Doamne, cine mai era ca ea? Când mergeam cu ea pe stradă, băieții de seama mea își rupeau gâtul uitându-se după ea, dar ea nu-i băga în seamă. Era cinstită și vrednică, era așa cum visam. Seara târziu când veneam de la seral, intram cu nasul în dunele de fulgi și ne culcam. Dimineața, mama sărea cu gura mare la mine, când mă duceam la servicii.

– Maică, Vali, unde ați umblat toată noaptea? Nu v-ați mai săturat de lume, maică? Vă omoară oamenii pe drum noaptea...vă bagă-n pământ de

tineri, maică!

– Nu te speria, mamă, că eu lucrez până la nouă seara și de aceea mă întorc târziu acasă.

– Numai Dumnezeu știe ce foc e-n inima mea când nu vă văd seara în casă, zicea mama necăjită.

Ziua, Vetuța și mama strângeau sticle și borcane din oraș, le spălau, apoi mergeau cu ele să le vândă la centrul de achiziții. Eu am dat examen și am intrat la o școală de calificare ca sudor electric la combinatul de sodă caustică Govora. După șase luni am ieșit sudor calificat categoria II bază. Acum salariul meu era mai mare și viața noastră era mai ușoară. Vetuța mea mi-a adus pe lume o fetiță, acum eram și eu tată, aveam o răspundere și mai mare. După doi ani Vetuța a mai născut un băiețel. Mama s-a speriat, crezând că Vetuța s-a pus pe făcut copii, dar s-a înșelat. Dumnezeu mi-a dat doar doi copii. Dar diavolul nu doarme!

Mama a aflat că Vetuța umblă seara îmbrăcată în pantaloni scurți, cu mine prin oraș...Eu eram la lucru, Luba intră în casă peste Vetuța și peste copii și nici una, nici două, se repezi la Vetuța, o luă de păr, o jumuli și îi cără o traistă de pumni în cap. Vetuța căzu la pământ și Luba ieși afară val vârtej.

– Să nu te mai văd și să nu mai aud că umbli fără mine în oraș, să ne spurci șatra și să ne faci legile noastre de răs, că te omorâm și te ardem pe foc de vie și scăpăm de tine!

Mama intră din nou la Vetuța în casă și îi zise:

– Tu erai țigancă, fă, de țigănie, fă, te dai rumâncă acum. Vine Bulibașa din oraș și o să vezi tu ce pățești, o să mănânci bătaie cu lingura!

– Lasă, mamă, că nu e ca tine, mai e și lege în țara asta, nu suntem glugi de coceni, să ne puneți pe foc!

Luba luă foc, luă un făcăleț de mestecat mămăliga și trânti de

pământ; vru s-o bată iar pe Vetuța. Vetuța se sculă greu din pat și puse zăvorul la ușă, iar Luba nu mai putu să intre peste ea ca să o bată din nou.

Când am venit de la serviciu, Camelia, copilul meu și al Vetuței, sări în brațele mele și suspinând, mi-a spus:

– Mama mare, Luba, a făcut-o pe mami să plângă și i-a dat bătaie!

M-am uitat la fată, era speriată. Vetuța era bătută măr și zăcea în pat, nu mi-a spus nimic, dar lacrimile din ochii ei îmi spuneau totul.

Mama auzi că m-am întors de la fabrică și veni încet ca o viperă șireată să-mi spună ce nevestă mi-a luat de la Franț și că ea nu-i vinovată în toată treaba asta.

– Îmi pare rău că m-am supărat un pic pe Vetuța noastră, dar dacă aude Bulibașa...Vali, o omoară și pe ea, și pe tine, și pe copiii tăi!

– Mamă, ai omorât-o în bătaie, cine mai are grijă de copiii mei, mamă?

– Tu ești vinovatul, tu ai învățat-o să umble cu cracii goi prin oraș! – zise mama, ieșind glonț din casă.

După un timp veni din nou în casa mea. Se gândi la mine, știa că o să fug din șatra lor.

– Tu nu i-ai zis nimic la vaca asta din pat, la putoarea asta care mi-a dat fierea peste cap, muică?

– Mamă, eu lucrez la fabrică și lumea e civilizată, nu te mai necăji tu pentru noi, eu îmi port familia cum vreau eu, nu mai e ce-a fost odată, s-a dus vremea pe care am trăit-o noi în cort!

Camelia și Doru vor învăța carte și vor avea porțile larg deschise în fața lor.

– Ah, voi sunteți o familie rea în cartierul nostru, vă dăm foc și ardeți de vii și gata am scăpat de voi! – zise mama.

Între timp veni și tata din oraș. Mama sări ca o cloșcă, cu gura pe el:

– Vezi, bărbate, ce copii ai crescut? Auzi, ei nu mai vor să stea în șatra noastră și vor să se facă rumâni și s-au dat de partea rumânilor!

– Poate nu-i ca tine, cum zici tu, eu n-am nimic cu fiul meu, dar îi spun și lui și Vetuței că vor fi judecați de legea noastră țigănească și dacă vor fi vinovați, vor plăti după faptele lor.

– Tată, i-am zis eu, mama a bătut-o rău pe Vetuța, de ce a făcut asta?

Mama și-a pus mâinile-n cap și a ieșit afară supărată foc.

– Am vrut să iau țigancă neagră, dar m-am înșelat, asta mai rău mi-a prostit băiatul! – zise mama neagră de supărare.

– Tată, eu lucrez la fabrică și îmi e rușine cu portul nostru țigănesc, nu e ea vinovată, unde lucrez eu, lumea-i civilizată.

Tata s-a uitat la mine și mi-a zis furios:

– Să pleci din șatra noastră, să pleci să nu mai aud de voi, că vă dau foc cu gaz și scap de voi!

– Unde să ne ducem, tată? Am doi copii, unde să ne ducem?

– Unde vedeți cu ochii, dar să nu vă mai văd! – îmi zise tata turbat de supărare.

În ziua aceea nu m-am mai dus la fabrică, am stat eu, nevasta și copiii mei acasă, m-am gândit ce și cum să fac, încotro să mă duc.

Tata veni la noi să ne bată, știam obiceiul lui. Am tăcut și nu i-am zis nimic; i-a pierit furia, apoi ne-a zis:

– Voi nu sunteți oameni, sunteți niște omizi ce distrug fala pomului! Da, sunteți omizi și vă ardem să scăpăm de voi! Am vorbit cu șatra, dacă mai faceți așa, vă dăm foc!

– Bine, tată, plecăm, cum ai zis tu, dar să nu vă pară rău de noi la urmă – îi zisei eu.

A doua zi am plecat la Pitești, oraș mare cu oameni harnici. M-am dus la primărie și am vorbit cu primarul despre familia mea. Primarul m-a

înțeles și mi-a dat o bucată de pământ pe strada Războieni, sus, lângă stadion. Cu multă trudă eu și Vetuța ne-am făcut o casă de cărămidă luată de la demolări. M-am angajat la Cooperatie ca tinichigiu. Lucram cu Vetuța împreună: înveleam acoperișurile cu tablă și puneam jgheaburi la diferite întreprinderi. Fata am dat-o la școală și învăța foarte bine, iar băiatul l-am dat la grădiniță. Nu mai aveam frică de nimeni, eram fericiți. Mama și tata tot nu s-au lăsat și s-au hotărât să ne dea de urmă. Mama tot ne jelea în fiecare zi:

– Doamne, s-a dus Vali, s-au dus și nepoțtii mei în lumea largă, noi suntem vinovați, bărbate, că le-am dat goană!

Tata nu mai avea liniște, voia să ne caute, nu mai putea de dorul nostru. Auzise de la niște oameni din Vâlcea care fuseseră la meci la Pitești, că ne-au văzut pe mine, pe Vetuța și pe copii pe stadionul din Pitești. Le-a fost greu să ne găsească în Pitești, era ca și cum ai căuta o piatră aruncată în mare. Se tot văita:

– Doamne, s-a dus băiatul meu în lumea largă, nu am mai auzit nimic de el, parcă l-a înghițit pământul! – se văita mama căutându-mă prin Pitești.

Tata și mama tot întrebau oamenii din Pitești de mine, dar nimeni nu știa să-i răspundă la întrebare.

– Să mergem sus la stadion, poate știe cineva de el! – zise tata către Luba.

Mergând înspre stadion, au urcat spre dealul de la stadion și au dat de un cioban care era cu oile la păscut.

– Mă, ce căutați, mă, pe aici, vă bat oamenii, că s-au furat multe oi și mulți miei pe aici! – zise ciobanul cu voce răstită.

– Nu, domnul meu, noi nu furăm, suntem oameni necăjiți, de ieri îi tot căutăm prin oraș pe copiii mei și nu dăm de ei! – zise Luba supărată.

– De unde sunteți, măi, fraților? zise ciobanul râzând.

– Din Râmnicu Vâlcea suntem, boierule, dacă știi ceva de băiatul meu, Vali...are doi copii și o nevestă cu ochii negri ca mura coaptă în plină vară, poate știi ceva de ei, domnul meu, fac cinste...

Ciobanul se uită la ei și le-a spus adevărul:

– Femeie, Vali e vecinul meu, e băiat bun, i-am crescut copiii de când a venit la Pitești, noi i-am ajutat mult, e băiat tare bun, zise ciobanul râzând. Tata nu mai putea de bucurie.

– Unde stă, ciobane? – întrebă tata cu vocea stinsă.

– După curba asta, prima casă e a lor, spuneți-le că v-am îndrumat eu, nenea Bolocanu, ciobanul.

Mama zori drumul să ne vadă, dar drumul i se părea atât de lung...

– Unde să te gălesc, Vali, în lumea asta largă, parcă te-a înghițit pământul, nu ți-am mai văzut fața! Mai bine muream eu decât să fi plecat tu în lumea largă și să nu te mai văd! – zicea mama plângând.

Tata grăbea pașii să intre-n curte, dar se opri în fața porții, privi în jur să vadă pe cineva, dar nu văzu pe nimeni, apoi strigă:

– Bădiță, ești acasă? Boierule, mă, e cineva acasă? – strigă tata tare, dar nu-l auzi nimeni.

Mama plângea și aștepta să vadă pe cineva cunoscut că iese din casă. Mama și tata erau și mai nerăbdători.

– Vali, Vetuța, sunteți acasă? Mama și tata vă caută, ieșiți afară! – striga mama cu voce tare ca să fie auzită.

Vetuța auzi și ieși din casă să vadă cine strigă la poartă. Era îmbrăcată cu un capot albastru cu buline roșii și era încinsă la mijloc cu un cordon.

Mama zicea:

– După mers parcă e Vetuța, dar după port e o doamnă mare;bărbate, eu cred că nu-i Vetuța noastră.

Mama o strigă să vadă dacă-i Vetuța sau nu:

– Vetuțo, tu ești nora noastră?

– Eu sunt, mamă, nora ta, nu mă mai cunoști? Intră în casă să-ți vezi nepoții! Vali nu-i acasă, e la servicii, vine la ora patru.

Mama și tata intrară în casă și au văzut copiii; au început să plângă. Tata se așeză pe canapeaua de piele, iar mama s-a așezat pe pat lângă copii.

– V-am căutat, fata mea, și-n gaură de șarpe, e greu să găsești acul în carul cu fân; după hoaga asta de deal, nici moartea din iad nu vă mai găsea! Veto, cine v-a învățat aici să stați?

– Mamă, noi ne-am învățat, aici e bine, e liniște și nu ne deranjează nimeni. Libertatea-i mai bună decât toate. Vali și copiii se simt bine aici, în Pitești.

Camelia veni de la școală, se dezbracă de uniformă și se îmbracă în trening roșu și stătea lângă Luba, bunica ei. Știa că din cauza ei au venit ei la Pitești. Vetuța se ridică de pe scaun și puse masa. Luă din frigider o sticlă cu vin de Drăgășani, turnă în trei pahare și îi servi pe musafiri. Tata luă paharul, îl duse la gură și îl goli până la fund. Se uită la sticlă și mai vru un pahar.

– Să trăiești, nora mea, să trăiești, mai toarnă-mi un pahar! – zise Bașa.

Vetuța îi mai dădu unul, încă unul până se făcu criță de beat și căzu pe spate ca un sac de ciment în pat. Copiii se obișnuiseră repede cu musafirii nepoftiți, care veniseră în casa lor. Când m-am întors de la serviciu, de la poartă am auzit vocea mamei, mi-am dat seama...vizita lor era nepotrivită. Știam cu ce gând au venit ei la mine în Pitești. M-am îngrijorat și am intrat în casă. Tata s-a ridicat în picioare, a dat noroc cu mine, ochii i s-au umplut de lacrimi. A suspinat greu, a plâns și mama de mila lui.

Eu m-am întristat de Bașa, știam că el nu-mi dorește nimic bun în viață. Tata se șterse la ochi și zise încet:

– Tata e tata, tot el caută copiii, copiii nu caută părinții niciodată, Vali!

– Tată, nu te gândi așa, am avut și eu multe pe cap, nu v-am uitat, i-am zis eu emoționat.

Tata se uită în ochii mamei, ea în ochii lui, apoi ieși afară să mai ia o gură de aer. Vetuța ieși afară să-i arate toaleta din fundul grădinii. Mama fu surprinsă când văzu cotețul de păsări. Era plin de găini, rațe și găște. Luba s-a bucurat și i-a zis:

– Vetuțo, ce de păsări ai! Te-ai învățat de la vecine să fii gospodină!

– Mamă, timpul trece, munca te face om! Așa am învățat și noi de la oamenii ăștia de pe aici, zise Vetuța râzând că soacra a lăudat-o.

Mama intră în curte și lăudă tot ce văzuse, dar pe Bașa aceste lucruri îl întristară și mai mult.

– Of, Vali, of, Vali, e bine că stai aici în Pitești singur ca cucu în pădure?

– Tată, hai să nu ne mai aducem aminte de cele din trecut, să bem și să mâncăm și să uităm de tot ce-a fost!

Tata se ridică în picioare, mustăci și zise supărat:

– Numai nevasta ta ți-a băgat în cap astea și tu te-ai luat după ea și tu o iubești ca ochii din cap! Nu te supăra că-ți zic asta, în casa ta ea e capră, ea e țap, ce-ți zice ea, tu aia faci și pe noi ne-ai lăsat, și ai uitat de noi care-ți suntem părinți!

– Tată, lasă lucrurile vechi, hai să le uităm, hai să mâncăm, să bem, nu-l mai certa pe Vali! Acum suntem și noi oameni, noi vă iubim și pentru noi sunteți părinții noștri.

Vorbele Vetuței au adus pacea-n casă. Tata se așeză la masă, iar

Vetuța ne servea. Am mâncat carne de vițel la grătar adus de mine din oraș și am băut șampanie de Drăgășani, vin spumos, roșu ca sângele de iepure. Pe tata l-a furat băutura și se băgă în pat lângă mine și copiii. Mama și Vetuța au stat mult de vorbă. Mama i-a povestit despre părinții ei din Drăgășani.

– Ce să-ți spun, Vetuțo, ce să-ți spun de mama ta! E supărată foc pe tine, mi-a zis că dacă știa că tu pleci în lumea largă și-ți strici portul nostru țigănesc, s-a blestemat că nu te-ar fi dat de noră la noi în Vâlcea, nici dacă i s-ar fi tăiat capul.

– Mamă, și eu am fată, când o fi mare, treaba ei, să facă ce-o face, e liberă să facă ce vrea când s-o mărita.

– Nu trebuie să ne supărăm părinții, draga mea, mama-i mamă, zise Luba supărată.

– Știu, mamă, așa-i cum zici tu, dar și eu sunt mamă, datoria noastră-i să-i creștem și să-i dăm să învețe carte, ca să-și ia un serviciu, să aibă și ei pâinea lor.

– Tu nu știi că mama-i mamă, să te ferească Dumnezeu de dorul de mamă, Vetuțo! Să vezi ce doare, muică!

– Lasă, mamă, că și eu sunt mamă...Luba s-a supărat și îi zise verde-n față:

– Lasă, Vetuțo, văd că tot tare-n gură ești, tot nu te-ai schimbat! Să nu-ți țină Dumnezeu în seamă, că n-ai inimă-n tine! Din vorbă-n vorbă s-a ajuns să se vorbească despre țiganii din Ostroveni. După multă povestire, Luba i-a zis:

– Ce să fie, Vetuțo, nu mare lucru! Țiganii și-au luat serviciu și copiii lor merg la școală. Despre țigănci, ce să-ți mai spun? S-au prostit de tot, nu mai fac treabă, toată ziua se duc la cinema și stau cu ochii beliți pe pereți la filme și acasă le mor copiii de foame. Eu n-am fost, muică, acolo, n-am

fost, nu mi-a luat Dumnezeu mintea să mă duc și eu la film!

– S-a căpiat lumea, fato, s-a dus șatra pe apa sâmbetii! – zise și Urda supărat.

Vetuța s-a întristat de întristarea Bașei, dar fu mulțumită că până la urmă țiganii au spart gheața; ba fu și mai mulțumită că țiganii și-au dat copiii la școală.

– Tu, muică, ai mai avut vreo sarcină de când ai plecat din Ostroveni?

– Maică, dacă mă crezi, am muncit la serviciu, acasă, n-am mai avut timp de dragoste, am fost supărați și nu ne mai ardea să facem copii. Lasă, să-i creștem noi mari pe ăștia, să învețe carte și ne este de ajuns; să-i facem mari să trăiască din leafa lor.

Vorbele Vetuței au făcut-o pe Luba să vadă în nora sa o persoană matură și să-și schimbe părerea despre ea. Bașa era obosit, a dormit până târziu. Luba și Vetuța au vorbit toată noaptea. Cocoșii au cântat de două ori, dar mama și Vetuța tot nu terminaseră de vorbit.

– Dar țiganii, mamă, ce zic? – zise Vetuța.

– Țiganii a intrat Diavolul în ei. Și-au tuns părul, și-au ras bărbile și țigăncile plâng și îi blestemă și aruncă cu bolovani după ei și nu mai vor să facă dragoste cu ei. Ei își bat țigăncile și le urăsc și șatra nu mai e cum era odată. Țigăncile fug de bărbații lor, își ridică fustele-n cap în fața lor și plâng că și-au tuns părul și și-au ras bărbile.

Nu mai e ce-a fost odată

Țiganii s-a păcălit

Și-au tăiat părul și barba

Și țigăncile lor plâng.

Vetuța s-a gândit mult la șatra lor, i-a părut rău că s-a întâmplat așa, dar i-a părut bine că viața lor s-a schimbat și copiii lor vor avea un viitor

mai bun.

Când s-a uitat mama înspre geam , afară se crăpase de ziuă.

– Afară s-a făcut lumină, e ziuă, muică, noaptea asta a trecut ca o umbră și nu am închis un ochi, nici tu, Vetuța, muică, nu ai închis un ochi!
– zise mama îngrijorată că nu a dormit nici măcar un ceas.

– Lasă, mamă, când vom muri, vom sta în groapă toată viața cu ochii închiși – zise Vetuța.

Bulibașa se sculă, se sculară și copiii ca să meargă la școală. Vetuța a pus masa și am mâncat pâine cu unt și am băut câte o cană cu cafea cu lapte. Bașa și cu mama Luba au plecat la autogară și s-au întors la casa lor de la Vâlcea. Copiii s-au dus la școală. Eu și Vetuța am plecat la serviciu. Tata și mama au plecat triști din Pitești.

– Nu mai e Vetuța cum o știam noi: fata săracă din Drăgășani, mo, Bașa, zise mama.

– Așa e, Lubo, tu spui adevărul, așa e! – zise bulibașa oftând.

– Credeam că se vor întoarce la noi în Ostroveni, dar nu, nici gând..., bărbate, au serviciu, au casă și nu îi doare nici în cur de noi, trăiesc bine în Pitești, cine e ca ei? – zise mama.

– Ne-a părăsit băiatul și nora, ne-au părăsit nepoții, Lubo, ne-a părăsit și Dumnezeu, șatra s-a ales praful de ea! De când au plecat ei din șatră, s-a dus faima noastră, fă, Lubo!

– Când mă gândesc la Vetuța, mo, baro Bașa, mă sparg și crapă inima-n mine de necaz; mi-aduc aminte când juca și îi tremurau sânii, când juca ea și iarba și salciile pletoase se legăneau de dragul ei! – zise Luba.

Bașa căzu pe gânduri; în autobuz, în drumul spre Vâlcea, ochii îi lăcrimară, se gândea la Vali, la Vetuța, la șatra lui, la vedrele cu vin, la gălăgia copiilor de țigani când săreau ca popândăii în pieile goale în apă la scăldat. S-a făcut cărbune la față de supărare, i-a venit amețeală și Luba l-a

stropit cu apă pe față și Bașa și-a revenit și apoi zise hotărât:

– Facă-se voia Domnului, a lui e șatra, al lui sunt și eu! Lubo, toate vin de la Dumnezeu! – zise Urda.

Nu mai sunt pe luncă corturi

Nici căruțe nu mai sunt

Doar o vecinică tăcere

Și bătrânii unde sunt?

O luă pe Luba în brațe, o strânse la piept și buzele-i tremurau de supărare.

– S-a dus cântecul, s-a dus jocul și bătutul din palme, s-au dus butoaiile cu vin negru, puterea ursului, s-au dus toate și eu plâng și mă topesc de dorul lor! – zise Urda.

– Nu te supăra, mo, Bașa, că vor veni vremuri noi, țigăncile noastre sunt zdravene, vor face dragoste și vor naște copii și copiii lor te vor asculta și vor face precum părinții lor! – zise mama, să-l facă pe Bașa mai fericit.

– Lubo, vorbești ca o femeie nebună, șatra s-a dus, nu va mai fi niciodată ce-a fost, femeie!

– Pe unde a curs apa, va mai curge, n-o fi Diavolul cu ace la cur să ne strice șatra noastră, mo, baro Bașa!

Tata și mama au ajuns în gara din Râmnicu Vâlcea, au coborât din autobuz și au luat-o pe jos până-n Ostroveni. Melo, Tinca, Ludi și Istrate, frații mei, le-au ieșit în cale să audă vești despre mine și copiii mei.

– Tată, l-ai găsit pe Vali, fratele nostru, în Pitești? – ziseră ei cu sufletul la gură.

– L-am găsit, mă, dar nu mai este nimic din noi în el, și-a părăsit șatra, a dat cu piciorul în norocul lui; l-a stricat nevasta lui, s-a făcut doamnă mare, i-a luat Dumnezeu mințile și nu mai știe nici ea ce să mai facă pe lumea asta! – zise Bașa trist.

– Nici nu mai zici că a fost căldărăreasă de-a noastră! – zise Luba necăjită și ea.

– Și ce v-au zis când v-au văzut în Pitești, acolo la ei? – întrebă Istrate curios.

– Ne-au primit ca pe îngerii din cer, dar degeaba, Melo, degeaba, nu i-am convins să se întoarcă la noi în Ostroveni! – zise mama supărată din cauza nepoțelilor ei.

– Mamă, e bine că o duc bine la Pitești; de noi e mai rău că țiganii nu mai vor să asculte de tata și tata e supărat din cauza lor! – ziseră copiii Lubei.

– Au gospodărie bună, casă mobilată, apă în curte și au televizor mare, ei ne iubesc, dar noi suntem supărați pe ei, Melo, că nu fac ca noi, cum vrem noi!

– Dacă e vorba așa, ei au părăsit legea noastră cum părăsește broasca ouăle și le lasă în nisip și pleacă în largul apei, mamă!

– Așa e, Istrate, bine ai zis, ca broasca au plecat fără să le pară rău de noi, maică!

– Lasă-i în plata Domnului! – zise Melo supărat.

Bașa intră în cort și se gândi la șatră, începu să plângă cum știa el s-o facă la supărare:

S-a dus jocul, s-a dus fala

S-a dus vinul cu ocaua

Nu mai e ce-a fost odată

Țiganii să joace-n șatră!

Timpul trecea și șatra Bașei se prăbușea și mai și.

Tinerii veneau chiuind de bucurie c-au scăpat de Bulibașa și că fiecare făcea ce-l tăia capul. Femeile lor azvârleau cu ce nimereau în ei, că au călcat legile lor și-și ocărau bărbații.

Başa îi biciuia şi îi fugărea când îşi băteau nevestele.

– Voi v-aţi prostit toţi, mă, nu mai ştiţi de ruşine şi de bătrânii voştri!

– zicea Başa alergând după ei să-i lovească cu biciul lui noduros de sârmă.

ÎN ȘATRĂ SUPĂRAREA DEVINE COȘMAR

– Viața, Lubo, e ca picătura de ploaie căzută pe nisip, nu mai plânge, Lubo!

Luba de focul Bașei căzu în leșin, căzu cu capul pe pieptul bătrânului, jelindu-l.

– Nu muri, Bașo, nu muri, nu mă lăsa singură!

Șatra se îngămădi în jurul Bașei, pentru ei Bașa era totul. Bașa tuși necăcios de câteva ori, făcu ochii mari să vadă pe Luba lângă el. Luba știa că Bașa nu mai poate trăi.

– Bașa, nu muri, ridică-te de jos, nu mă lăsa amărâtă! Doamne, nu mă părăsi, știu că tu poți totul, tu ești viața oamenilor!

Bașa auzi vorbele Lubei, se uită la ea cu ochii înlăcrimați...

– Lubo, toate au rostul lor, noi nu putem face nimic. Toate vin de sus!

Bașa încercă să se ridice de jos, dar nu avea putere. Ițalo și Brati nu știau ce era cu Bașa. Șătrarii erau obișnuiți că Bașa le învinge pe toate...Bașa o privi atent pe Luba și-i zise:

– Mor, Lubo, mor, nu mai am putere în mine...

– De ce să mori, Bașa? – îi zise Ițalo plângând.

– Ițalo, azi mor eu și mâine moare altul, asta-i soarta.

Șatra auzi vorbele Bașei și s-a întristat.

– Bașa, dacă tu mori, moare și șatra...vroiau să-l facă pe Bașa fericit; Bașa era supărat din cauza lor, el i-a iubit pe toți, știa că moare și că-i va lăsa singuri. Șatra se ruga pentru Bașa, toți șătrarii din Ostroveni se strânseseră în jurul Bașei ce stătea întins în mijlocul drumului. Bașa se tot

uita la Luba care nu mai înceta cu rugăciunile către Dumnezeu pentru el.
Başa-i zise:

– Lubo, nu fi proastă, toți oamenii mor, pământul e un cerc închis, nimeni nu scapă de moarte.

– Başa, dacă tu mori, ia-mă și pe mine!

– Nu pot, Luba, să fac ce vrei tu, Dumnezeu e stăpân pe viața ta. Fiecăruia îi vine rândul când vrea cel de sus, nu când vrem noi...

Femeia se ghemui deasupra bărbatului, îl luă în brațe și vru să-l scape din ghearele morții. Başa înghesuit de mulțime, se simți prea strâns și îi zise babei lui:

– Lubo, spune la lume să mă lase în pace singur, să mor o dată, să scape toți de mine! Aşa-i soarta Lubo, nu sunt eu singurul care moare pe pământul ăsta, azi mor eu, mâine moare altul până se termină lumea; toți în șatră sunt împotriva mea, șatra nu mai vrea bulibașă, nu mai vor cai și căruțe, nu mai vor legi, nu mai vor nimic, atunci de ce să mai trăiesc?

– Bașă, nu muri, noi te vrem, noi nu ne despărțim de legea noastră! – ziseră cei din șatră.

– Dacă unul sau doi sunt proști, noi nu ne lipsim de tine și de legea noastră, Bașo! – zise Brati cu ochii plini de lacrimi.

Başa se întristă, oftă și zise ceva, dar neînțeles. Luba sări cu gura la Başa ca să-l trezească:

– Başa, nu muri, Başa, zi la moarte să mă ia pe mine în locul tău!

– Nu pot, Lubo! Fiecare cu rândul lui, acum e rândul meu, Lubo.

– Lasă-mă, Lubo, să mă duc la groapă, acolo unde merge toată lumea, suntem din țărână făcuți și asta ne facem...

Luba tot plângea la capul Bașei. Brati vru să zică și el ceva, dar tăcu...Șatra era tot în jurul Bașei care sufla greu.

– Başa, nu muri, că îţi plătim ierbărit şi nu te mai supărăm! – zise Brati oftând.

Başa se încurajă şi se ridică în picioare; toţi se bucurară de revenirea Başei şi se uitară la Başa care plecă spre casa lui.

Luba-l ţinu de braţ şi prinse curaj când îl văzu pe Başa pe picioare. Başa intră în casă şi după el toată mulţimea; Brati împinse mulţimea afară. Mulţimea s-a supărat şi îi zise lui Brati:

– Ce, mă, ce te dai coios? De ce ne închizi uşa-n nas, arde-te-ar focul să te ardă! – zise Gorida supărată.

– Lasă-i în plata Domnului, Brati, lasă-i că te ocărăsc ţigăncile! – zise Iţalo.

– Taci, mă, Iţalo, nu vezi că Başa s-a sufocatdin cauza mulţimii! – zise Operato.

Brati zise una, Iţalo alta, Operato alta şi așa s-a întetît cearta între ei.

Başa s-a răstit la ei şi tăcură de frica lui.

– Lasă, mă, să vă frece Başa cum vrea, că de-aia e Başă peste voi!

Başa auzi pe Poida vorbind şi îi zise Lubei:

– Du-te, Lubo, şi ocărăşte-l cum ştii tu, că mâine am eu grijă de pielea lui!

Luba ieşi şi-l ocări pe Poida cum ştia ea, apoi azvârli cu bolovani în curtea lui.

– Nu mai moare Başa odată, să scăpăm de el! – zise Poida cu gura mare.

Poida ştia că dacă zice așa, Başa se oftică şi moare de necaz. Vorbele lui Poida i-au supărat şi pe Brati şi pe Iţalo; ei i-au zis că dacă nu tace, îl dau pe mâna Başei, să-l bată așa cum numai el ştia.

În Piteşti lucrurile mergeau bine. Eu cu Vetuţa mea primeam comenzi de la întreprinderi şi lucram de dimineaţa până seara ca tinichigiu;

orice meserie e bună, dacă îți este dragă și vrei să câștigi un ban. Meseria de tinichigiu era căutată în timpul acela și ieșeau bani frumoși din ea.

Meseria este bună

Dacă o lucrezi cu drag,

Dacă pui la lucru mintea

Ca să poți primi un ban.

În oraș aveam prăvălie și vindeam căldări de aramă lucrate de mâna mea, ibrice de cafea și diferite vase de cofetărie.

Copiii mei mergeau la școală și învățau carte destul de bine. Fata era olimpică la limbi străine. Apoi a intrat la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București. Lucrul acesta a fost o bucurie în familia mea. Acest lucru era și dorința mea și a Vetuței.

Dar, după lucruri bune mai vin și cele rele; Vetuța s-a operat de hernie de disc și Dumnezeu i-a ajutat și s-a făcut bine. Dumnezeu a lucrat la inima mea și m-am căit de faptele mele rele; citeam scriptura și Dumnezeu m-a ajutat să merg pe calea dreaptă, pe calea apostolilor lui, Dumnezeu mi-a dat har după har și am devenit copilul său.

Dumnezeu m-a trimis să vestesc Evanghelia la neamurile mele, la țiganiile căldărari. Țiganiile au lăsat calea lor cea rea și au urmat calea lui Hristos născându-se din „apă și din duh”.

În Ostroveni căldărarii au intrat la serviciu și multe lucruri din legile șatrei s-au schimbat. Școala și pacea în tribul lor și-au găsit lăcașul.

Bașa era supărat din cauza lui Poida, care i-a dat planurile peste cap. Fuma și își aducea aminte de bulibășia lui. Puțini îl mai țineau în vorbă, se gândea la sârba țigănească, la bătutul din palme, la jocul țigănesc ca la ușa cortului, la puterea lui de altă dată...Doamne, ce mai vremuri! Toate s-au dus ca firele-n suveică.

„Când loveam cu biciu-n ei

Toată șatra fugea în râu!”

Bașa s-a îmbolnăvit de plămâni din cauza tutunului. Luba tot plângea de mila lui și stătea la capul lui. Bașa nu mai avea somn, tușea greu și Luba nu mai avea mari speranțe, aștepta ca Bașa să-și dea duhul. Dar, moartea nu se ia după oameni. Vestea că Bașa e bolnav a ajuns la mine-n Pitești. Mi-a părut rău, era tata, nu era altul...el m-a crescut și mi-a purtat de grijă. M-am dus cu Vetuța la el; când m-a văzut, nu s-a mai oprit din plâns. M-am dus la el și l-am pupat, m-a cuprins cu ambele brațe, dar nu mai avea putere în ele. Simțeam căldura cu care mă iubea. I-am zis:

– Tată, cu ce să te ajut?

Tata s-a uitat la mine, a vrut să-mi zică ceva, dar lacrimile îl podidiră. După o scurtă pauză-mi zise:

– Cu nimic, taică, bine că ai venit la mine și te-am văzut în ochi până să mor, era ultima mea dorință să te văd. Vali, tata te iubește din toată inima!

Mama sări la gâtul Vetuței și o strânse în brațe, lăsă capul pe umerii Vetuței și începu să zică plângând:

– V-am pierdut pe voi și îl pierd și pe Bașa, nu mai am la ce trăi în țigănia asta!

– Mamă, eu l-am găsit pe Domnul Isus Hristos, el este medicul suprem și el poate să-l vindece pe tata, mamă!

Mama s-a uitat la mine și apoi spre cer:

– Știu, Vali, știu că la el avem cu toții nădejdea! – zise Luba ștergându-și lacrimile cu mâna.

Vetuța scoase din sacoșă o pâine albă proaspătă și o bucată de brânză nesărată. I-am mulțumit lui Dumnezeu pentru bucatele de pe masă și am luat masa. Tata gustă din pâine și din brânză; apoi intrarăm în vorbă despre sănătatea Bașei. Luba tăcu ce tăcu, dar nu se putu abține:

– Maică, boala veni din grija lui, eu i-am spus și el nu m-a crezut...cine gândește mult, trăiește puțin. L-a ofticat Poida și alții, Vali! El le-a pus pe toate la inimă și uite acuma e bolnav, maică!

Am stat mult de vorbă cu tata și cu mama, le-am spus despre Domnul Isus care-i Domnul și Salvatorul oamenilor și ei au crezut în el și l-au primit în inima lor. Am hotărât să-l ducem pe Bașa la Cluj ca să se opereze la plămâni. După operație, boala s-a agravat, era nevoie de multe rugăciuni pentru vindecarea lui. Știam că numai Dumnezeu îl poate vindeca.

Bașa fu botezat în numele Domnului Isus Hristos spre iertarea păcatelor. Botezul s-a făcut iarna, în luna ianuarie, în râul Olănești, râu ce se varsă în Olt.

Oltul brăzdează orașul Râmnicu Vâlcea în două. M-am rugat pentru Bașa și rugăciunea mi-a fost ascultată de Dumnezeu, dar apa nu se face sânge, Bașa se mai gândea din când în când la viața lui din trecut: la căruța lui cu cai și la puterea lui de altădată:

Vreme, vreme d-altă dată

Unde naiba te-ai ascuns?

Vreme, vreme d-altă dată

Varsă pacea peste șatră!

Luba văzu pe Bașa trist și îngândurat, îl strânse în brațe și-l făcu fericit, Bașa simți viclenia babei și se întristă și mai rău. Oftă adânc și începu să plângă. Luba-i zise:

– De ce plângi, mo, Bulibașa? Nu sunt eu nevasta ta? Dacă suntem noi sănătoși, șatra nu moare, toți cred în tine și-n puterea ta, Bașa!

Bașa se întristă și mai tare când auzi că șatra crede-n puterea lui, știa că astea-s vorbe goale, știa că Bașa nu mai e ce-a fost odată, când Bașa lua

calul în spinare și șatra tremura de frica lui și toți i se închinau, când el striga la ei, ei se speriau și intrau în pământ de frica lui.

– Bașa, strânge-mă-n brațe cum mă strângeai când eram în floarea vieții!

– Te-ai prostit, Lubo, ce vrei de la mine?

– Bașa, fii bărbat, nu te mai gândi la șatră!

– Lubo, îmi pare rău, mă doare de ei, în timpul și-n brațele mele s-au născut. Nu vreau să uităm ce-am primit de la bătrânii noștri: legea, jocul și cântecul! Să nu uităm de harul lui Dumnezeu, să-l păstrăm în inimile noastre de căldărari, așa vrea Dumnezeu, și noi așa trebuie să facem.

– Facem și așa, Bașa, dar strânge-mă în brațe, să mai uiți și tu de supărare!

Bașa se supără pe Luba lui și se întoarce cu spatele la ea și îi zise franc în față:

– Cățeaua e cățea și-n ziua de Paști, casa arde-n flăcări și proasta se uită-n oglindă...de dragoste îmi mai arde mie, Lubo, când șatra mea s-a prostit și a uitat de bucuriile și veseliile din șatra noastră!

Luba se supără pe Bașa și i-a zis:

– Bine, Bașa, fie și ca tine, dar să te mai gândești și la femeia ta cu care ai copilărit și ai trăit o viață de om!

Bașa și el se supără pe Luba și-i zise:

– Legile noastre-s legi și nu trebuie uitate, femeie, ele rămând din neam în neam, toate vor trece și se vor uita, dar aceste legi rămân în inima căldărarilor cât îi lumea și pământul! – zise Bașa scărpinându-se în barbă.

– Bașa, toți căldărarii sunt la serviciu, nu le mai arde de ce zici tu, s-a dus găina care făcea două ouă pe zi, zise Luba.

– Lubo, dacă vor face așa cum zici tu, de dimineață le crăp capul cu biciul meu, care stă în cui! – zise Bașa furios din cauza celor spuse de Luba.

Luba știa că atunci când Bașa se supăra nu mai aveai cu cine să te înțelegi și până nu-și făcea damblaua, nu se potoleau. Luba se dezbracă de cămașă ca să vadă Bașa că ea tot frumoasă a rămas.

– Ce îmi arăți, Lubo, pielea ta zbârcită? Nu mai e bună nici să faci din ea opinci, dar să mai faci dragoste, Lubo!

Luba se întristă și-i zise și ea una bună:

– Găina bătrână face zeama bună, Bașa! Eu nu mă dau pe zece țigănci tinere! – zise Luba ca să-l facă vesel pe Bașa.

– Mânca-te-ar puricii, Lubo, să te mănânce, tot drăcoasă ai rămas! Nu degeaba ai trăit optzeci de ani! – zise Bașa râzând.

– Luba se ghemui lângă Bașa, fu mulțumită că el o lăudase și ea-l strânse în brațe să-l facă fericit. Știa el că Lubei nu-i mai ardea de dragoste, dar zicea așa să-l facă să uite de supărarea ierbăritului; dar ce-l ardea pe Bașa era că șatra nu-l mai asculta.

– Și te dai bătut, Bașa, nu mă mai strângi în brațe ca atunci când mă strângeai când erai tânăr?

– Lubo, dintr-un cal bătrân nu mai faci mânz niciodată!

Baba oftă și se gândi la vorbele Bașei: „Bătrânețea ne-a furat toate drepturile noastre pe pământ, Doamne!

Bașa simți că Luba nu mai poate ce făcea în tinerețe și spuse:

– Lubo, mă auzi?

– Te aud, Bașă, te aud că sunt lângă tine.

– Lubo, Bașa te iubește și nu te uită nici în groapa de la cimitir, te iubesc, Lubo, te iubesc cum iubesc razele de soare de la răsărit!

– Ca pe razele de soare zici că mă iubești, Bașa?

– Da, Lubo, ca razele de soare, ți-am zis, dar tu nu mă crezi și te pitești mereu în vorbele mele. Lubo, crede-mă că te iubesc toată viața mea și dincolo de ea.

– Pupă-mă, Bașa, și arată-mi că mă iubești!

– Orice cal ajunge gloabă și orice pom verde se usucă, Lubo, și ajunge lemn pentru foc, noi nu mai suntem cum eram odată, oftă Bașa și se ghemui lângă baba lui.

Pe Bașa-l luă somnul, și Luba se scărpină în cap, se gândi la tinerețea ei, când era fată mare, la părinții ei, se gândea când veneau la ea feciorii să o pețescă. Cine era ca Luba când era fată mare?

Luba se întristă și în mintea ei se gândi la vremurile din trecut:

– Cine era ca mine floare curată? Cine juca ca mine? Dar, acum nici să fiu aruncată la gunoi nu mai sunt bună...

Luba văzu că Bașei îi pieri pofta de dragoste, se ghemui și ea și se culcă lângă Bașa.

După puțin timp Bașa se trezi, apoi se trezi și Luba și iar se luară la vorbă.

– Mă, Bașa, auzi, tu, vorbele mele, s-a dus dragostea, s-a dus tinerețea, acum ne așteaptă groapa rece din cimitir, Bașa.

– Așa-i, Lubo, nimeni nu știe cum o fi în groapă, nimeni nu vine înapoi să ne spună cum e acolo, bine sau rău, zise Bașa supărat.

Bașa se dădu jos din pat ca să iasă afară, dar cum deschise ușa dădu nas în nas cu întunericul de afară și intră iar în casă și stătu lângă Luba lui în pat. Luba coborî din pat și scormoni în focul din sobă cu o creangă uscată. Focul se întepi și se aprinse repede; era toamnă și se lăsase frigul. Bașa așteptă să se facă ziuă, să vorbească cu Brati ca să-i spună fiului său, Poidă, să-i plătească ierbăritul, că nu-l mai plătise de șase luni de zile.

Bașa nu mai avea niciun ban.

Luba i-a așezat perina Bașei sub cap și aștepta să se facă lumină, dar somnul i-a luat pe amândoi și afară soarele se înălțase sus pe bolta cerului.

Copiii gălăgioși țipau și se îmbrânceau unul pe celălalt pe drumul din Ostroveni, care ducea spre școală. Vântul adia încet și aducea un aer tare și proaspăt de toamnă peste obrajii îmbujorați ai copiilor. Totul e bine când se termină cu bine. Joaca și voia bună s-a întins în curtea școlii. Bașa se sculă din pat și se îndreptă spre casa lui Brati. Bașa nu se simțea în apele lui, supărarea l-a doborât în mijlocul drumului. Baba Liza veni cu o cană cu apă și o azvârli peste fața Bașei.

Bașa deschise ochii să vadă ce s-a întâmplat cu el. Șatra toată era în jurul lui, Bașa-i văzu pe toți, dar pe baba lui nu.

Șopti ceva din buze, dar nimeni nu înțelese ce spuse. Luba îi zise:

– Bașa, nu te teme, că eu sunt lângă tine, nu te las să mori, Bașa al meu...nu mă lăsa singură pe lumea asta! – țipa Luba cât o ținea gura.

– Mor, Lubo, mor, mă cheamă moartea la ea-n groapă, zise Bașa încet.

– Dacă mori, ia-mă și pe mine cu tine, Bașa; în groapă poate va fi mai bine acolo, nu te mai supără nimeni, acolo o fi mai bine, bărbate! – zise Luba plângând la capul Bașei.

Bașa s-a uitat să-i vadă pe Poidă și pe Zdrelea, dar nu i-a văzut pe potrivnicii lui. Nu era niciunul în mulțimea de oameni.

– Lubo, să nu pleci de lângă mine!

– Nu plec, mă, Bașa, nu plec, nu te teme, că suntem cu toții aicea în jurul tău, dacă mori tu, murim și noi toți, nu mai avem la ce trăi în lumea asta! Bașa, tu ești viața noastră! – zise Luba mângâindu-l pe fruntea udată cu apă de baba Liza.

– Lubo, mă auzi?

– Te aud, Bașa, te aud bine, zi, ce vrei de la mine?

– Lubo, aprinde-mi o lumânare, că aici nu mai văd pe nimeni lângă mine, aici e întuneric, Lubo, aici e locuința morții...

Luba răsuci o cârpă și o înmuie în seu de oaie; torța începu să facă fum în jurul Bașei; după fum apărură și flacăra care ardea din ce în ce mai tare.

Bașa apucă să vadă torța aprinsă și se bucură mult.

– Lubo, unde-i Brati?

Brati auzi și sări cu vorba să-l audă Bașa:

– Aici sunt, Bașa, la picioarele tale, ce vrei să-mi spui?

– Să rămâi tu în locul meu Baro Bașa și să ții la șatră și la legile ei, să nu se piardă nimic din ce-am învățat de la bătrânii noștri, mo, Brati!

– Jur, Bașa, jur că nu uit nimic din ce știu și ce am învățat de la tine și bătrânii noștri, zise Brati jelindu-l pe Bașa lor cel Mare.

– Acum mor cu sufletul împăcat că șatra mea nu moare! Lubo, șatra mea trăiește și trăiesc și eu cu ea și cu tine, Lubo! – zise Bașa lăcrimând cu mâinile pe piept; închise ochii și-și dădu duhul.

Șătrarii plângeau în jurul Bașei lor. Am pierdut pe Bașa, dar l-am câștigat pe Brati! – ziseră șătrarii cu lacrimi în ochi.

Bașa s-a întins cu mâinile pe piept în mijlocul drumului. Toți erau supărați, dar mai supărată decât toți era Luba lui Bașa. Îțalo veni de unde era plecat și când îl văzu pe Bașa Urda întins în mijlocul drumului, nu îi veni să creadă că Bașa muri așa de repede; el credea că Bașa nu va muri niciodată, fiindcă era Bașa al lor, era viața lor. Îțalo căzu în genunchi și plângea la capul Bașei:

– *Mulean, Bașa, Mulean!*

Baro manuș, ame hasardeam,

Ame-l roma i șib ci bistras,

Mulean, Bașa, Baro Rom Mulean!

(Muriși, Bașa, muriși!

Am pierdut un mare om,

Noi țigani limba noastră n-o vom uita,

Muriși, Bașa, Mare Țigan, muriși!)

Îtalo, după ce l-a jelit pe Bașa, chemă câțiva bărbați tineri și îl luară pe Bașa din drum. Corpul neînsuflețit al Bașei fu adus în casa lui.

După – amiază Brati și cu alții veniră cu o căruță din oraș. I-au cumpărat haine noi și un sicriu frumos de nuc; știau mult că Bașei îi plăcea mult umbra de nuc când lucra la cazane, când mergea cu șatra prin sate. Luba se uita la Bașa când îl îmbrăcau, ea era sleită de putere. Brati veni cu un ciob cu jar și tămâie trupul fără de duh al Bașei, îi dădu ocol de trei ori; mirosul de tămâie se împrăștie în toată casa Bașei.

– Bașa a fost și nu mai este, s-a dus și ne-a lăsat cu inima goală! – zise Luba.

– Dumnezeu să-l odihnească acolo la groapa lui! – zise Mura cu lacrimi în ochi de focul lui Bașa.

Vestea s-a dus ca un glonț în satele din jur; peste tot se vorbea de moartea Bașei.

– S-a dus Bașa! S-a dus și nu-l mai vedem! – zise Luba.

Luba-l jeli mult, stătu la priveghi cât stătu, dar mai apoi o luă somnul lângă vatra focului. Țigani vorbeau verzi și uscate lângă vatra focului, povesteau despre multele întâmplări din viața lor.

Luba visă un vis ciudat: visă că s-a întâlnit cu Bașa, era singur la o răscruce de drum, era tare supărat și când o văzu pe Luba lui, s-a bucurat. Ei nu-i veni să creadă că e Bașa al ei.

Îi spuse:

– Ce faci, mă, Bașa? Nu mai vii acasă?

Bașa era sleit de putere și îi era foame.

– Nu mai pot, Lubo, nu mai pot să vin acasă la voi! – zise el trist.

– De ce, mo, Bașa, nu mai poți veni la noi pe pământ?

– Ehei, Lubo, tu nu știi nimic, între noi și între voi este o prăpastie adâncă, și nimeni n-are voie s-o coboare sau s-o urce fără voia lui Dumnezeu.

– De ce, Bașa, ești supărat? – l-a întrebat Luba pe Bașa Urda.

– Lubo, de când am murit, nu am pus nimic pe limbă și îmi este tare foame, nici nu pot să te văd...Tu știi bine că atunci când am murit îmi era foame, nu apucasem să mănânc, era dimineață...

– Bine, mo, Bașa, dar eu la priveghi ți-am tăiat o oaie cât un mânz de mare, am fript-o pe jar, ți-am dat-o toată de pomană, cum zici că îți este foame, nu te-ai săturat, Bașa?

– Nu, Lubo, tu vorbești ca un copil mic, cum să mănânc eu ce-au mâncat alții, Lubo!

– Cum, mo, Bașa, pomana făcută de alții nu ajunge la morți în cer? Toți oamenii de pe pământ așa credem!

– Luba, n-am mâncat și nu am băut nimic; noi în cer mâncăm altă mâncare, nu e ce știi tu pe pământ!

– Bașa, dar nici măcar mirosul bucatelor nu a ajuns la tine-n cer? – întreabă Luba mirată.

– Lubo, după moarte, în cer nimeni nu primește pomenile făcute de alții jos pe pământ, pomana e ceea ce ai dat cu mâna ta jos pe pământ, ce-ai dat, aia ai...în cer este altă mâncare.

– Bașa, nu te cred...zise Luba curioasă și mirată de cele aflate.

– Lubo, aici e altceva, e altă hrană, morții au alt trup, sufletul e un duh, e cuvântul lui Dumnezeu, aici avem altă înfățișare...

– Tu ai ajuns la poarta Raiului, Bașa?

– Lubo, Poarta Raiului nu e cum știi voi, e Domnul Isus Hristos și cine crede în jertfa lui de pe cruce intră-n Rai, adică are viața vecinică. Lubo, tu nu știi că așa scrie-n Biblie? Nu știi când venea Vali din Pitești și

ne citea despre cum vor învia morții? Nu știi că ne citea din Biblie 1 Corinteni 15 cu 35? Să citești și tu, Lubo, să înțelegi taina lui Dumnezeu!

– Bașa, în cer ai și tu prieten pe cineva? – l-a întrebat Luba necăjită.

– În cer, Lubo, prietenă ți-e credința, Lubo, cine are credință e iubit de Dumnezeu, dacă jos n-ai fost credincios, n-ai cum să ajungi în Raiul lui Dumnezeu.

– Dumnezeu ne iubește pe toți, Bașa, el și-a dat pe singurul său fiu să moară pe cruce pentru păcatele noastre ca noi să intrăm în Rai cu toții și să avem viață vecinică.

– Lubo, Dumnezeu îi cheamă pe toți, dar puțini sunt aleși, depinde de viața pe care ai trăit-o pe pământ, zise Bașa supărat.

– Bașa, de cine să asculte omul pe pământ? De Dumnezeu sau de Domnul Isus Hristos?

– Lubo, nu fi proastă, Dumnezeu sau Domnul Isus Hristos este tot una. Lubo, nu știi ce scrie la Efeseni capitolul 4 cu versetul 5? Nu știi că-i un singur Dumnezeu și o singură credință și un singur botez?

– Care botez, Bașa, care?

– Care botez? Acela care-i făcut spre iertarea păcatelor în numele Domnului Isus Hristos. Dar, Lubo, fiecare om face ce vrea să facă și cum e luminat de Dumnezeu; nu depinde de om, depinde de mila lui Hristos. Nimeni, Lubo, nu-i poate sta în cale, el e stăpânul vieții, fericite, Lubo, de cei ce cred și ascultă de Dumnezeu, Dumnezeu nu vrea moartea oamenilor.

Luba s-a trezit din vis și-a povestit celorlalți tot ce visase și tot ce i-a spus Bașa.

Mulți au crezut-o pe Luba și au primit pe Hristos în viețile lor.

După înmormântarea Bașei, lucrurile în Ostroveni s-au schimbat mult: copiii căldărarilor au învățat carte și au ajuns oameni mari.

Te na bistren tumare rroma

*Amare grast, amare urdona
Te na bistren amare phrala,
Că ame sam rrom ande but thema.
Geleam, geleam p-o drom o lașo,
Geleam, geleam p-o drom o ciacio,
Te sicavas la lumeacă sea
Că ame sam rrom p-o drom o lacio.
(Să nu vă uitați neamul
Să nu ne uităm caii și căruțele
Să nu uitați pe frații noștri,
Fiindcă noi suntem pretutindeni.
Am mers, am mers pe drumul bun,
Am mers, am mers pe drumul adevărat
Să arătăm lumii
Că noi suntem țigani pe drumul bun.)*

Mesteacănul s-a înfipt în inima căldărarilor nomazi, în ramura lui au învățat să fie oameni printre oameni.

P.S.

Să nu uităm că suntem romi, să nu uităm că suntem oameni, să nu uităm că suntem un neam liber în drepturi.

Dedic această carte tuturor rromilor din întreaga lume.